MJESEČNA REVIJA HRVATSKE MATICE ISELJENIKA *MONTHLY MAGAZINE OF THE CROATIAN HERITAGE FOUNDATION*

Matica

75 GODINA

broj *no.* **10**

listopad *october* **2026.**

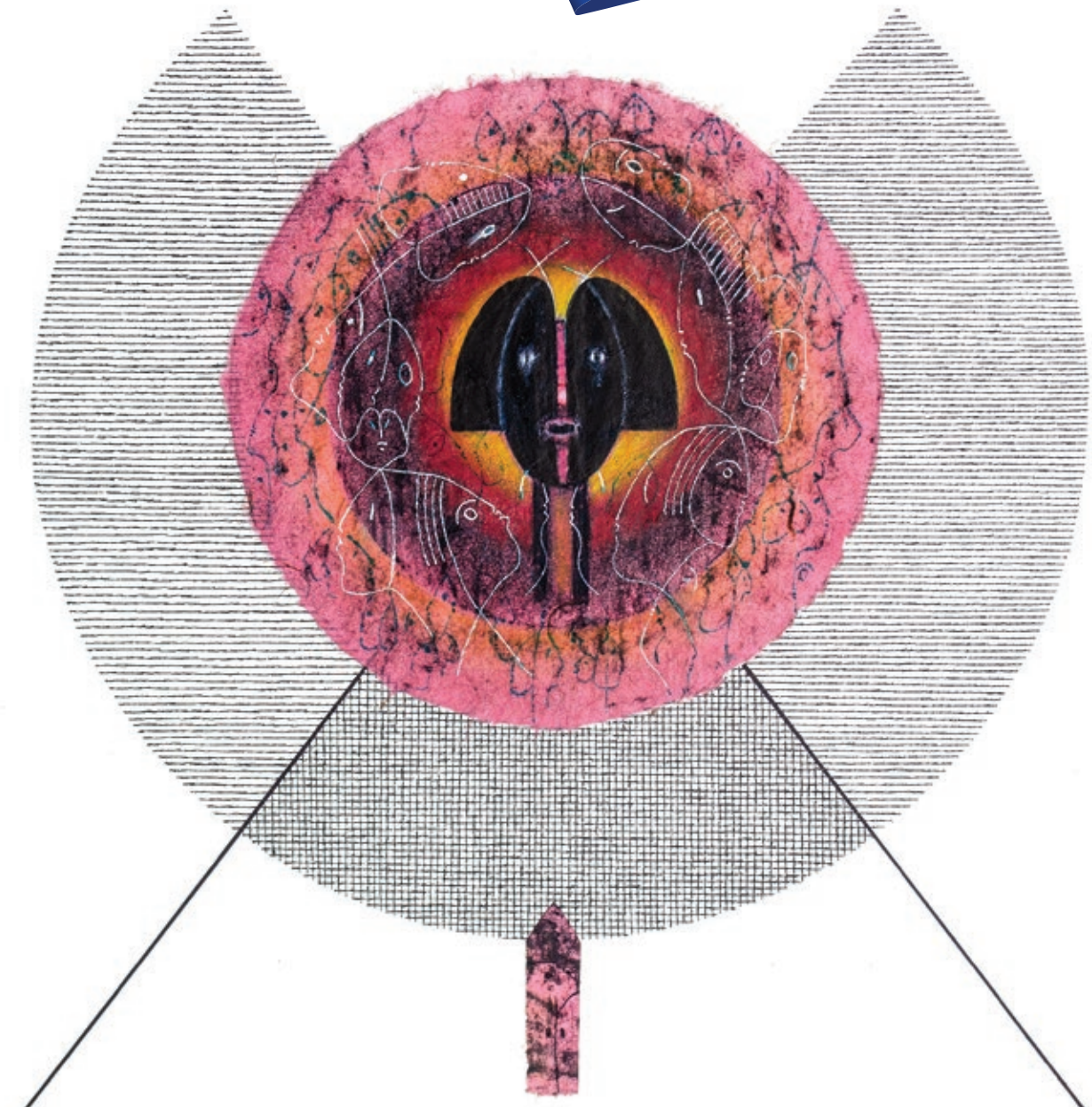

FOTO: EXALTED EVE, 2025, MIXED MEDIA, 50 X 40 CM, ÈVE EXALTÉE, MÉDIAS MIXTES; UZVIŠENA EVA, KOMBINIRANA TEHNIKA

ISSN 1330-2140

ANTON CETÌN:

Devedeset godina umjetničke izvrsnosti

75 GODINA HRVATSKE MATICE ISELJENIKA

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA

31. FORUM HRVATSKE NACIONALNE MANJINE

MLADI I DJECA – BUDUĆNOST HRVATSKIH MANJINSKIH ZAJEDNICA

27. studenoga 2026.
Hrvatska matica iseljenika
Zagreb, Trg Stjepana Radića 3

Domovina nas povezuje, budućnost nas obvezuje

Piše: **mr. sc. ZDESLAV MILAS, ravnatelj**

Drage Hrvatice i Hrvati,
hrvatsko globalno zajedništvo ima duboke korijene u našoj povijesti, jeziku i kulturi. Hrvatska matica iseljenika učvršćuje ga povezujući Hrvate diljem svijeta s domovinom otvarajući prostor za zajedničku budućnost. U toj povezanosti prepoznajem iznimnu nacionalnu snagu, ali i odgovornost koju kao ravnatelj s ponosom preuzimam. Ona mora imati čvrst oslonac u hrvatskim institucijama, konkretnim programima i trajnoj suradnji.

DARIJANA FILIPOVIĆ – PRVA HRVATICA U PREDSJEDNIŠTVU BIH

Posebnu povijesnu važnost imaju izbori u Bosni i Hercegovini, na kojima su Hrvati, nakon dugog razdoblja političke neravnopravnosti, dobili svoju legitimnu predstavnicu u Predsjedništvu BiH. Naime, tijekom protekla dva desetljeća, uz iznimku od 2014. do 2018., hrvatski član Predsjedništva biran je pretežito glasovima bošnjačkih birača, što je produbljivalo političke napetosti i otvaralo pitanje konstitutivnosti. Izbor Darijane Filipović, prve žene na toj dužnosti, stoga ima posebno značenje za Hrvate. Njegova ustavna ravnopravnost i pravo na legitimno političko predstavljanje moraju ostati trajna načela političkog uređenja BiH. Darijani Filipović upućujem iskrene čestitke, uz posebno priznanje predsjedniku Vlade RH Andreju Plenkoviću za kontinuirano zauzimanje za prava Hrvata u BiH, kojima Hrvatska ostaje čvrst oslonac.

Snagu hrvatskoga identiteta jednako uvjerljivo potvrđuju gradišćanski Hrvati, s kojima smo dogovorili nove programe i suradnju, moliški Hrvati i Hrvati u Sloveniji čije smo obljetnice obilježili, te Hrvati u Srbiji - kojima je bio posvećen Susret hrvatske nacionalne manjine u Novalji. Stoljeća izvan matične zemlje nisu izbrisala njihovu pripadnost. Upravo zato zaslužuju snažnu i trajnu potporu Domovine.

ČUVARICE NITI

Naša kulturna baština dobila je posebno mjesto u Splitu. Predstavili smo *Čuvarice niti*, knjigu koju je Matica prevela i objavila, o ženama hrvatskih korijena u Latinskoj Americi, glavne urednice Jelene Nadinić. Dan poslije, Susret klapa Hrvata izvan RH u HNK u Splitu, pod pokroviteljstvom Vlade RH, slavio je snagu hrvatske klapske pjesme. U tim pričama i glasovima živi Hrvatska koju udaljenost nije uspjela izbrisati.

Predstavljanja Matičinih programa u Hamburgu i Zürichu, u suradnji s hrvatskim DKP-ovima, potvrdila su važnost izravnog povezivanja s udrugama i njihovim predstavnicima. Čestitam Udruženju hrvatsko-američkih stručnjaka (ACAP) na uspješnoj održanoj 10. konferenciji i predanom povezivanju domovinske i iseljene Hrvatske.

O važnosti povratka Hrvata, očuvanja identiteta i povezanosti s domovinom govorili smo na konferenciji *Hrvatska povezuje* u Šibeniku. Koliko je u tome važan hrvatski jezik, svjedoči i monografija *Povjestice*, posvećena 45 godina Sveučilišne škole hrvatskoga jezika i kulture, koju Matica ostvaruje u suradnji sa Sveučilištem u Zagrebu.

Sedamdeset pet godina Matice obvezuju. Želim Maticu koja okuplja Hrvate, otvara mogućnosti mladima, podupire povratak i hrvatsko zajedništvo pretvara u konkretna djela. Hrvatska nije samo ono što smo naslijedili. Hrvatska je i ono što ćemo zajedno ostaviti generacijama koje dolaze.

IZ SADRŽAJA

5 Premijer Plenković u posjetu Hrvatima u SAD-u

12 Predstavljeni Matičini programi u Hamburgu

18 Održan 4. Susret klapa Hrvata izvan Republike Hrvatske

24 Predstavljeno hrvatsko izdanje knjige Čuvarice niti

34 Trojezična monografija o raskošnome umjetničkom opusu

38 Djelovanje Hrvatske matice iseljenika u 21. stoljeću

46 Jačanje suradnje s gradišćanskim Hrvatima

48 Održani 23. Didakovi dani u Vinkovcima

50 Priča o prvoj ljevaonici umjetnina u Bosni i Hercegovini

Intervju dr. sc. Jelena Nadinić, potpredsjednica Savjeta Vlade za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Kolumne

11 Globalna Hrvatska
VESNA KUKAVICA

37 Jezični podsjetnik
SANJA VULIĆ

65 (S)kretanja
ŠIMUN ŠITO ĆORIĆ

PRIPREMILA: **Jelena Badovinac Dimitrijević**

Plenković Hrvatima u SAD-u: "Predstavljate most između iseljene i domovinske Hrvatske"

Premijer Andrej Plenković boravio je u New Yorku na 81. zasjedanju Opće skupštine Ujedinjenih naroda gdje je održao i govor, a višednevni program posjeta obuhvatio je i međunarodne sastanke, gospodarske susrete te posjet članovima hrvatske zajednice u SAD-u

Premijer Andrej Plenković na misi u hrvatskoj župi sv. Ćirila i Metoda i sv. Rafaela u New Yorku

Jedan od prvih događaja tijekom boravka predsjednika Vlade Republike Hrvatske Andreja Plenkovića bio je posjet hrvatskoj župi sv. Ćirila i Metoda i sv. Rafaela u New Yorku. Premijer je ondje sudjelovao na svetoj misi koju je predvodio fra Lovro Šimić, nakon čega se susreo sa župljanima i pripadnicima hrvatske zajednice.

"Drago nam je što kontinuiranim dolascima u ovu župu čuvate naš hrvatski identitet, našu vjeru, tradiciju i baštinu. Prekrasno je vidjeti mlade ministrante odjevene u hrvatske narodne nošnje", rekao je tom prilikom premijer te istaknuo da su Hrvati u SAD-u velika hrvatska dijaspora, gdje ih je čak oko milijun i pol, dok ih je u samo u New Yorku i obližnjim državama više od dvjesto tisuća. Govoreći o odnosima s Hrvatima izvan Hrvatske, premijer je naglasio kako su oni ozbiljan prioritet i istaknuo da je Vlada upravo zbog toga osnovala Središnji državni ured za Hrvate izvan Hrvatske kao i brojne programe koji privlače osobito mlade da dolaze u Hrvatsku i upoznaju kakva je danas u neposrednom kontaktu.

"Posebno pomažemo Hrvatima u Bosni i Hercegovini, čijih je potomaka puno i u New Yorku", naglasio je premijer.

"Želim vam iskreno svako dobro i cijenimo vaš doprinos hrvatskoj državi, rad i znanje", poručio je Plenković i dodao, "jer pridonosite ne samo njegujući naš identitet, kulturu, vrijednosti, baštinu, povijest, jezik, sve ono što nas čini Hrvatima, nego i ono što radite u društvima u kojima ste odlično integrirani i time predstavljate most između iseljene i domovinske Hrvatske." Podsjetio je i na jednu od glavnih poruka prvoga hrvatskog predsjednika Tuđmana da nas upravo jedinstvo domovinske i iseljenje Hrvatske sve zajedno čini snažnijima i utjecajnijima.

DODJELA DOMOVNICE I PUTOVNICE NOBELOVCU MARTINISU

Poseban dio boravka u New Yorku bila je svečanost u Generalnom konzulatu Republike Hrvatske na kojoj je premijer uručio hrvatsku domovnicu i putovnicu američkom fizičaru hrvatskih korijena Johnu M. Martinisu.

Martinis je jedan od trojice dobitnika Nobelove nagrade za fiziku za 2025. godinu. Nagradu je zajedno s Johnom

Uz premijera u delegaciji je bio i ministar vanjskih i europskih poslova Gordan Grlić Radman te predstavnici najvećih hrvatskih poduzeća

Clarkeom i Michelom H. Devoretom dobio za otkriće makroskopskoga kvantnomehaničkog tuneliranja i kvantizacije energije u električnom krugu. Predsjednik Vlade istaknuo je prilikom uručenja dokumenata Martinisov doprinos znanosti i razvoju kvantnog računarstva, kao i njegovu povezanost s Hrvatskom.

"Kao nobelovac postavljate si mnoga pitanja, među njima bilo je i ono o mojem hrvatskom podrijetlu. Ponosan sam na sve što su mi roditelji usadili, a pogotovo na kulturu koju sam stekao hrvatskim korijenima. Posebno bih istaknuo nešto što me odredilo, a to je tipično za Hrvate – uvijek reci ono što misliš. To mi je kao znanstveniku dalo supermoć jer uvijek sam postavljao pitanja i na njih tražio odgovore", rekao je Martinis.

Premijer je održao i govor na 81. zasjedanju Opće skupštine Ujedinjenih naroda. U obraćanju je istaknuo da njegova zemlja donosi iskustvo nacije koja je u jednoj generaciji doživjela agresiju i okupaciju, obranila svoju slobodu i obnovila se. Istodobno, Hrvatska se pridružila Ujedinjenim narodima, NATO-u i Europskoj uniji te razvila snažnu demokraciju i rastuću ekonomiju.

Čelnici Hrvatske bratske zajednice Bernadette M. Luketich i Edward W. Pazo s premijerom Andrejem Plenkovićem

JAČANJE ODNOSA SA SAD-OM

Tijekom boravka u New Yorku premijer je sudjelovao i na summitu P4M – Partneri za multilateralizam, međunarodno pravo, mir i prosperitet, održanom u sjedištu Ujedinjenih naroda gdje je istaknuo da "multilateralna suradnja mora građanima donositi konkretne koristi poput sigurnosti i prosperiteta, otvorene trgovine utemeljene na pravilima te odgovornog upravljanja umjetnom inteligencijom i kibernetičkim prostorom". Domaćini tog skupa bili su predsjednik Europskog vijeća António Costa, kenijski predsjednik William Ruto i kanadski premijer Mark Carney.

Plenković je sudjelovao i na sastanku na vrhu Krimske platforme, summitu Međunarodnog saveza za globalni sustav promatranja oceana te radnom sastanku Foruma Europa – Zaljev. Uz predsjednika Vlade u New Yorku je boravio i ministar vanjskih i europskih poslova Gordan Grlić Radman.

U New Yorku je održan i gospodarski forum u organizaciji Hrvatske gospodarske komore i Hrvatske turističke zajednice koji je okupio 70-ak američkih i 35 hrvatskih poduzeća, od kojih 15 iz sektora turizma. Inače, trgovinska razmjena između Hrvatske i SAD-a u prvih šest mjeseci ove godine iznosila je gotovo milijardu dolara. Plenković je u New Yorku podsjetio i na terminal za ukapljeni plin, napomenuvši da gotovo dvije trećine svih brodova koji su dosad došli u Hrvatsku dolaze s plinom iz Sjedinjenih Američkih Država.

"Ta energetska suradnja, zajedno s već dugotrajnom višegodišnjom suradnjom u obrambenom području, predstavlja okosnicu naših odnosa", poručio je te naglasio važnost da se ta suradnja diverzificira i da partneri u SAD-u prepoznaju i ostale hrvatske potencijale. "U tom je pogledu vrlo važna uloga Hrvata u Sjedinjenim Američkim Državama", naglasio je Plenković podsjetivši na dosadašnja hrvatska postignuća i pozitivne gospodarske pokazatelje. Na Forumu su bili predstavnici najjačih hrvatskih tvrtki iz energetike, prehrambene industrije i obrane, a dio njih već je prisutan na tržištu SAD-a. Partnerstvo jača iz godine u godinu, a temeljni okvir za to su ugovori o suradnji između dviju zemalja. (*Izvor i foto: Vlada Republike Hrvatske*)

Premijer uručio hrvatsku domovnicu i putovnicu američkom fizičaru hrvatskih korijena Johnu M. Martinisu

Izbor Darijane Filipović za članicu Predsjedništva BiH poruka ravnopravnosti

Kandidatkinja HDZ-a Darijana Filipović ostvarila je pobjedu na Općim izborima 2026. godine u BiH i izborila mandat u Predsjedništvu Bosne i Hercegovine kao predstavnica hrvatskoga naroda

Hrvati nakon osam godina dobili svog predstavnika u Predsjedništvu Bosne i Hercegovine

Dopredsjednica i kandidatkinja Hrvatske demokratske zajednice Bosne i Hercegovine Darijana Filipović pobijedila je u izbornoj utrci za hrvatskoga člana Predsjedništva Bosne i Hercegovine i poručila nakon službeno objavljenih rezultata Općih izbora 2026. u BiH kako želi da rad Predsjedništva BiH u sljedeće četiri godine bude primjer kako državne institucije mogu funkcionirati drukčije. Zahvalila je na glasovima, čestitkama i potpori te istaknula kako izborna pobjeda sa sobom nosi veliku odgovornost, ali i obvezu nastavka rada na zaštiti prava i interesa hrvatskoga naroda te jačanju njegove ustavne jednakopravnosti u Bosni i Hercegovini.

Darijana Filipović s gradonačelnikom Stoca, Stjepanom Boškovićem

Govoreći o prioritetima svojega budućeg djelovanja, istaknula je kako će u središtu njezina rada biti briga za hrvatski narod, očuvanje dostojanstva hrvatskih branitelja i vrijednosti Domovinskoga rata te zauzimanje za politike koje će pridonijeti stvaranju boljih uvjeta za život, rad i ostanak mladih i njihovih obitelji u Bosni i Hercegovini.

Filipović je svoju pobjedu nazvala i pobjedom HDZ-a BiH te zahvalila predsjedniku stranke Draganu Čoviću, Borjani Krišto, članovima Predsjedništva HDZ-a BiH i predstavnicima stranačkih organizacija.

"Posebno želim zahvaliti na potpori koja nam je dolazila iz sestrinske stranke HDZ-a Republike Hrvatske i njezinu predsjedniku Andreju Plenkoviću", objavila je na svome službenom Facebook profilu. Plenković je izrazio očekivanje da će nakon općih izbora uslijediti formiranje novih institucija u BiH.

"Želimo intenzivnu suradnju s BiH kao što to činimo i inače", rekao je Plenković, istaknuvši da je trgovinska razmjena Hrvatske i BiH dosegnula četiri milijarde eura te da se provode i planiraju brojni projekti povezivanja dviju zemalja. Govoreći o rezultatu izbora u BiH, Plenković je naglasio da on prije svega donosi poruku ravnopravnosti te istaknuo da je važno što je izbjegnuta anomalija da drugi narod u Federaciji BiH bira Hrvatima njihova člana Predsjedništva BiH. Ocijenio je da bi jačanje HDZ-a BiH i zastupljenost hrvatskoga naroda na razini Predsjedništva BiH mogli pridonijeti skladnijoj i funkcionalnijoj dinamici odnosa ključnih političkih stranaka u BiH. Izrazio je nadu da će sada na dnevni red doći i pitanje uređenja izbornog zakona, tako da više nema dilema s obzirom na postojeći sustav. *(Izvor i foto: fb Darijana Filipović i HDZ BiH, Vlada RH)*

Otvorena nova zgrada Srednje škole "Novi Travnik"

U novom objektu djelovat će tri obrazovne ustanove – Srednja škola "Novi Travnik" te Osnovna i Srednja glazbena škola Jakova Gotovca. Ovime je završen jedan od najznačajnijih obrazovnih projekata na tom području

Moderno uređen objekt nove školske zgrade prima više od 400 učenika

U Novom Travniku otvorena je 5. rujna 2026. nova zgrada Srednje škole "Novi Travnik", a objekt se prostire na površini od 2.892 četvorna metra, ima 31 učionicu, suvremene kabinete i druge prostorije potrebne djeci. U njoj će nastavu imati i učenici koji pohađaju Osnovnu i Srednju glazbenu školu Jakova Gotovca, a otvorenje je zaokružilo višegodišnji infrastrukturni projekt čiji je početak službeno započeo 2014. godine. Potporu opremanju i izgradnji objekta osigurale su Vlada Republike Hrvatske, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine te Vlada Županije Središnja Bosna i Grad Novi Travnik.

Državni tajnik Zvonko Milas kao izaslanik predsjednika Vlade Republike Hrvatske Andreja Plenkovića na svečanom otvorenju čestitao je profesorima, roditeljima i učenicima te poručio da je projekt ponajprije ulaganje u održivu budućnost i opstanak hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini. Škole je opisao kao mjesta u kojima se uče vrijednosti, njeguje kultura i čuva identitet, a ustanovu kao rezultat zajedničkih napora Hrvata toga kraja te institucija Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Od nove školske godine u njoj se može školovati 432 učenika, a ravnateljica Dražana Hegediš rekla je da je škola više od trideset godina radila u iznajmljenome prostoru. Osnovna glazbena škola Jakova Gotovca Novi Travnik, odnosno njezin područni odjel Nova Bila, počela je s radom u rujnu 1995. godine.

Predsjednica Federacije Bosne i Hercegovine Lidija Bradara istaknula je da se zamisao o školi rodila 2014. i da je za njezino ostvarenje trebalo mnogo ustrajnosti. Zastupnica u Zastupničkome domu Parlamentarne skupštine BiH, a trenutno novoizabrana članica predsjedništva Bosne i Hercegovine, Darijana Filipović ocijenila je da se smisao politike pokazuje u zamislima koje mijenjaju život ljudi nabolje.

Potpisivanjem Povelje o potpori izgradnji koncertne dvorane simbolično je označen i početak izgradnje Koncertne dvorane Novi Travnik, koja će se nalaziti u blizini škole. Gradonačelnik Stjepan Dujo najavio je da će dvorana postati središte glazbenoga života u gradu, prostor u kojem će učenici moći vježbati i predstavljati svoja postignuća. Izgradnja Koncertne dvorane predstavlja značajan iskorak u daljnjem razvoju obrazovanja. Inače, Novi Travnik jedini je grad u Županiji Središnja Bosna koji ima srednju glazbenu školu, a koju pohađaju učenici iz različitih dijelova Bosne i Hercegovine. *(Izvor i foto: SDUHIRH)*

Potporu opremanju i izgradnji objekta osigurale su Vlada Republike Hrvatske, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine te Vlada Županije Središnja Bosna i Grad Novi Travnik

“Neka se tisuće puta začuje zvuk lopte“

U organizaciji Ministarstva prosvjete, znanosti, kulture i sporta Županije Posavske u Odžaku je svečano otvorena novoizgrađena sportska dvorana Osnovne škole Vladimira Nazora uz Malu školu

Nova sportska dvorana u Osnovnoj školi Vladimira Nazora u Odžaku

Presijecanjem vrpce 16. rujna 2026. godine službeno je obilježen završetak gradnje, ali početak onoga zbog čega je dvorana i građena – svakodnevne nastave, treninga i aktivnosti učenika u Osnovnoj školi Vladimira Nazora u Odžaku.

“Osobno vjerujem da bi najbolji govor za novu sportsku dvoranu bio zvuk lopte koja udara o ovaj parket. Mi ćemo danas to ovdje čuti. Moja je želja da se svaki dan u ovoj novoj sportskoj dvorani tisuće i tisuće puta začuje taj zvuk“, poručila je na otvaranju novoizabrana hrvatska članica Predsjedništva Bosne i Hercegovine Darijana Filipović.

Državni tajnik Zvonko Milas izjavio je da Vlada Republike Hrvatske kontinuirano podupire projekte koji izravno unapređuju kvalitetu života Hrvata u Bosni i Hercegovini, a izgradnju dvorane opisao je kao primjer ulaganja koje donosi nove mogućnosti djeci, mladima i cijeloj zajednici u Odžaku. Naglasio je da briga o hrvatskome narodu na prostorima gdje živi stoljećima ne obuhvaća samo pojedinačne projekte, nego i razvoj svega što je važno za njegov život u budućnosti.

Prije otvorenja učenici su tjelesnu i zdravstvenu kulturu zimi izvodili u učionicama, pri čemu je ravnateljica Nada Bačić navela da će dvorana biti u službi 221 učenika od prvoga do petoga razreda i 42 predškolca. Uz školsku nastavu dvorana se može koristiti i za sportske, društvene i kulturne sadržaje u lokalnoj zajednici.

Građevina je dovršena nešto manje od godinu dana nakon polaganja kamena temeljca. Kamen temeljac položen je u listopadu 2025., a tada je državni tajnik Zvonko Milas istaknuo da taj čin potvrđuje čvrste veze i suradnju Republike Hrvatske i hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini. Sredstva su osigurali Vlada Županije Posavske, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Osječko-baranjska županija, Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije. *(Izvor i foto: SDUHIRH)*

Đuro Topić, Darijana Filipović, Ana Andrić i Zvonko Milas

Matica

MJESEČNA REVIJA HRVATSKE MATICE ISELJENIKA/Monthly magazine of the Croatian Heritage Foundation | **Godište**/*Volume* **LXXVI** | **Broj**/*No.* **10/2026.** | **Nakladnik**/*Publisher:* **Hrvatska matica iseljenika**/*Croatian Heritage Foundation* | **Za nakladnika**/*For Publisher* **Ravnatelj**/*Director* **mr. sc. ZDESLAV MILAS** | **Uredništvo**/*Editorial Board:* **Rukovoditeljica Odjela za nakladništvo**/*Head of Publishing Department* **VESNA KUKAVICA** | **Glavna Urednica**/*Editor in Chief* **JELENA BADOVINAC DIMITRIJEVIĆ** | **Uredički kolegij**/*Editorial Council*: **SNJEŽANA RADOŠ, LADA KANAJET ŠIMIĆ, LUCIJA STARČEVIĆ, IVANA RORA, IVANA DVORNEKOVIĆ, ŽELJKA SABLIĆ ODRLJIN** | **Lektorica**/*Lector* **SANDRA ĆUDINA** | **Dizajn i priprema**/*Layout & Design* **GRAFEMA LAB** | **Tisak**/*Print* **STEGA TISAK d.o.o.**

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA
Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
E-mail: matica@matis.hr

Slavonska pjesma u Gerlingenu

Na 22. Slavonskoj večeri pokraj Stuttgarta još jednom je potvrđena snažna povezanost hrvatskog iseljeništva s domovinom

Tradicionalno okupljanje Hrvata u Njemačkoj

U Gerlingenu pokraj Stuttgarta 10. listopada 2026. održana je 22. Slavonska večer, tradicionalno okupljanje Hrvata u Njemačkoj koje je i ove godine okupilo oko tisuću sudionika i uzvanika u ozračju zajedništva, slavonske pjesme i očuvanja hrvatske kulturne baštine. U ime Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske okupljenima se obratio državni tajnik Zvonko Milas, istaknuvši važnost očuvanja hrvatskoga identiteta, jezika, tradicije i povezanosti hrvatskoga iseljeništva s domovinom.

"Pripadnost domovini ne mjeri se kilometrima. Hrvatska živi ondje gdje se čuvaju naš jezik, pjesma, običaji, obitelj i ljubav prema kraju iz kojega potječemo."

Državni tajnik zahvalio je hrvatskoj zajednici u Njemačkoj na predanome radu u očuvanju hrvatskih korijena i prenošenju ljubavi prema domovini na mlađe naraštaje. Naglasio je kako Središnji državni ured ostaje pouzdan partner hrvatskim zajednicama diljem svijeta, pružajući potporu njihovim programima i projektima te jačajući veze s Republikom Hrvatskom. *(Izvor i foto: Fenix magazin)*

Gordan Bakota, Ivana Rora, Croatiana Gregurić, Zvonko Milas i Ivan Sablić

Mile Barićević, Zdeslav Milas, Mario Bošnjak, Žana Ćorić, Ivan Sablić i Tomislav Knezović

Hercegovačka večer u Esslingenu

U dvorani Neckar Forum Esslingen i ove godine okupio se veliki broj Hrvata iz Hercegovine i njihovih prijatelja

U organizaciji Hrvatske zajednice Hercegovina Stuttgart 26. rujna 2026. godine održana je Hercegovačka večer, a ovom velikom okupljanju hrvatskog iseljeništva nazočili su i Zdeslav Milas, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika, Žana Ćorić, savjetnica s posebnim položajem za pitanja Hrvata u Bosni i Hercegovini Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske te Ivan Sablić, generalni konzul Republike Hrvatske u Stuttgartu.

Hercegovačka večer još jednom je bila prilika za susret, druženje i njegovanje hrvatske kulturne baštine, tradicije i zajedništva, ali i za pomoć potrebitima. S ovogodišnje Večeri sve donacije idu za Udrugu Down sindrom "Suncokreti". U bogatome kulturno-umjetničkom i zabavnom programu koji je, kao i cijela večer, imao humanitarni karakter, nastupili su Jure Miloša i Gangaši iz domovine te folkloraši KUD-a Iva iz Bad Cannstatta. Za zabavni dio programa pobrinuli su se gosti iz Hrvatske – ToMa, Frano Pehar i Tarapana Band. Brojni okupljeni i sjajno ozračje večeri potvrdili su koliko su ovakvi susreti važni za očuvanje hrvatskoga identiteta i povezanosti Hrvata izvan Republike Hrvatske. *(Foto: Željko Cindrić)*

Susreti važni za očuvanje identiteta

Molizaiko u Kruču povezao moliške i bačke Hrvate

U talijanskoj regiji Molise održan je 9. i 10. listopada 10. Molizaiko, susret zajedništva domovinske i iseljene Hrvatske. Ovogodišnje izdanje posebno je obilježio susret moliških i bačkih Hrvata te predstavljanje baštine koju te zajednice čuvaju izvan domovine

Jubilarni 10. Molizaiko

Jubilarni Molizaiko održan je pod geslom "Desetljeće zajedništva, kulture i prijateljstva 2016. - 2026." i okupio je predstavnike hrvatskih institucija, diplomatskog zbora, lokalnih vlasti, kulturnih udruga, umjetnike i sudionike iz različitih europskih zajednica, potvrdivši važnost očuvanja kulturne baštine i njegovanja veza između Hrvatske i njezinih sunarodnjaka izvan domovine. Susret su organizirale Udruga "Jedna musika" iz Kruča i Udruga Hrvatsko-talijanski mozaik Rim, uz sudjelovanje uzvanika iz Hrvatske, Italije, Vojvodine i Slovenije. U ime Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske susretu je nazočio zamjenik državnoga tajnika Dario Magdić, a u ime Hrvatske matice iseljenika, voditeljica Odjela za kulturu Lucija Starčević.

Ovogodišnji Molizaiko posebno je obilježio susret moliških i bačkih Hrvata. Članovi HKPD-a "Matija Gubec" iz Tavankuta predstavili su svoju folklornu kulturnu baštinu, potvrđujući da različiti običaji, govori i povijesna iskustva obogaćuju zajednički hrvatski kulturni mozaik. Predstavljena je i prva dječja slikovnica "Mali Hrvati iz zemlje maslina" autorice Zrinke Bačić o moliškim Hrvatima koja je oduševila publiku. Nastala je nakon 25 godina autoričinih susreta s moliškom hrvatskom zajednicom, slikovnica djeci približava više od 500 godina povijesti, jezika i tradicije moliških Hrvata. Ovo vrijedno izdanje predstavlja doprinos očuvanju hrvatske baštine i prenošenju identiteta budućim naraštajima. Jer priča o korijenima živi dok je prenosimo djeci.

Bački Hrvati predstavili su svoju tradiciju

Postavljena je i izložba "S one bane mora", a prikazan je i dokumentarni film "Od zrna do slike", u režiji Branka Ištvančića, dok je Udruga Hrvatsko-talijanski mozaik Rim predstavila izložbu rukotvorina izrađenih od kravate, simbola hrvatske kulturne baštine i kreativnosti.

Program je obuhvatio niz kulturnih događanja koja su na različite načine predstavila bogatstvo moliške hrvatske baštine. Otvorena je izložba "Zlatne ruke slamarki", a poseban trenutak folklornog programa bio je nastup HKPD-a "Matija Gubec" koji ove godine s ponosom i zahvalnošću obilježava velikih 80 godina postojanja.

Tijekom deset godina "Molizaiko" je izrastao u prepoznatljivo mjesto susreta, dijaloga i suradnje, u kojem se tradicija prenosi novim generacijama, a različite kulture povezuju uz glazbu, književnost, umjetnost, folklor i zajedničko njegovanje vlastitih korijena. *(Izvor: Fenix magazin, Foto: HMI)*

FOTO: MATEA SMOLČIĆ SENČAR

Mentorstva znanstvenika iz dijaspore

Umrežavanje hrvatskih znanstvenika iz dijaspore i domovine u sklopu inicijative *CroScience,* čije je ovogodišnje izdanje održano u Zagrebu, jača međugeneracijsko mentorstvo istraživača i donosi niz prijedloga koji će ubrzati suradnju naše akademske zajednice s gospodarstvom

Piše: **VESNA KUKAVICA**

Zagrebačko izdanje stručnog skupa *CroScience* okupilo je tri stotine hrvatskih znanstvenika iz domovine i iseljeništva s dva kontinenta, 24. i 25. rujna 2026. Domaćini ovogodišnjega drugog po redu izdanja *CroScience* bili su Prirodoslovno-matematički i Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Prvi skup *CroScience* održan je preklani na Sveučilištu u Rijeci (2024.). Činjenica da se platforma za samo par godina snažno razvila, nastavivši djelovanje s podjednakim brojem istraživača - pokazuje da je inicijativa zaživjela među našom znanstvenom elitom. Naime, inicijativa *CroScience* nastoji što bolje povezati hrvatske znanstvenike koji rade u domovinskim institucijama s onim stručnjacima našega podrijetla koji karijere grade na vodećim sveučilištima i laboratorijima diljem tehnološki naprednijeg svijeta. Inicijativu su utemeljila četvorica vrhunskih hrvatskih znanstvenika iz inozemstva, a koji su fakultetsku naobrazbu stekli na domovinskim visokoškolskim institucijama: prof. dr. sc. Igor Štagljar sa Sveučilišta u Torontu (Kanada); prof. dr. sc. Ivan Đikić sa Sveučilišta Goethe u Frankfurtu (Njemačka); prof. dr. sc. Nenad Ban sa Sveučilišta ETH u Zurichu (Švicarska) i prof. dr. sc. Igor Rudan sa Sveučilišta u Edinburghu (Velika Britanija). Inozemnome timu osnivača *CroScience* pridružio se Organizacijski odbor, koji čine četvero znanstvenika koji rade u raznim krajevima Hrvatske i postižu svjetski relevantne rezultate, a to su: prof. dr. sc. Stipan Jonjić s riječkoga Medicinskog fakulteta; prof. dr. sc. Ivana Novak Nakir s Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Splitu; prof. dr. sc. Iva Tolić sa zagrebačkog Instituta Ruđer Bošković te dr. sc. Adrijana Vinter iz tvrtke za istraživanje novih lijekova – *Selvita*.

Veza s gospodarstvom na ovome skupu naših elitnih znanstvenika bila je najvidljivija u izlaganju Adrijane Vinter pod naslovom "Pozitivni primjeri suradnje akademske zajednice i industrije u Hrvatskoj od 2024. do 2026.", a njezino izlaganje temeljeno je na iskustvima jedne od naših najvećih farmaceutskih tvrtki u istraživanju i razvoju inovativnih lijekova i terapija – *Selvita.* Tvrtka je započela s 20 zaposlenika, a zahvaljujući entuzijazmu darovitih znanstvenika i potpori programa za *startupove* u zdravstvu *Forward to Health Innovation* danas *Selvita* okuplja tim od oko 250 ljudi. Mreža njezinih znanstvenika širi se u međuvremenu od Hrvatske do Poljske, brojeći ukupno oko 900 stručnjaka, od kojih je većina završila doktorski studij. *Selvita* je trenutačno integrirana kompanija koja pruža multidisciplinarnu podršku u rješavanju jedinstvenih izazova istraživanja u području otkrivanja lijekova, regulatornih studija i primjene umjetne inteligencije u otkrivanju lijekova. U *Selviti* posjeduju znanje i stručnost za projekte otkrivanja novih lijekova u širokom rasponu terapijskih područja.

Ostali veliki uspjesi hrvatskih znanstvenika u 21. stoljeću evaluirani su u izlaganjima istaknutih stručnjaka među kojima su bili Željko Ivezić, koji je govorio o astrofizici, Sanja Sever koja je govorila o razvoju lijekova, Srđan Čapkun koji je izlagao o informatičkim znanostima, Iva Tolić koja je govorila o biologiji, te Dean Nižetić koji je govorio o postignućima u medicinskoj genetici.

Zanimljivo, uz predstavnike prirodnih, tehničkih, biomedicinskih i ostalih znanosti, ovaj skup je uključivao i nama nedostajuće teme vrlo bitne u prijenosu znanja koje obrađuju razne vidove komunikacije i popularizacije znanosti, te donose priče o razvoju karijernih prilika i suradnji s gospodarskim sektorom, kao i politikama zapošljavanja te usavršavanja mladih znanstvenika u RH i inozemstvu.

U završnici skupa raspravljalo se koliko hrvatska znanost može uopće biti konkurentna na globalnoj razini s obzirom na tehnološku opremljenost laboratorija. Govorilo se o položaju mladih istraživača, financiranju znanosti, te se propitivao i odnos znanosti i medija. Posebna pozornost stručnjaka s obje strane granice bila je fokusirana na razvoj biotehnoloških *startupova.* Upravo je zbog toga poslovnog segmenta ova inicijativa *CroScience* privukla više stotina mladih istraživača, što može ublažiti odljev mozgova. Hrvatska bi se mogla razvijati znatno brže ako bude uspijevala bolje međusobno povezati vlastitu znanstvenu zajednicu raspršenu diljem svijeta, zadržati kontakt s onim znanstvenicima koji rade u inozemstvu, te njihovo znanje pretvoriti u projekte, istraživanja i nove visokosofisticirane tvrtke, ocijenili su sudionici skupa. Ako *CroScience* preraste u stalnu mrežu, njegov stvarni rezultat neće biti mjerljivi tek brojem sudionika na dvogodišnjim skupovima. Bit će to mjerljivo mnoštvom raznorodnih projekata, inovativnih tvrtki i kompetitivnih poslovnih prilika. Zaključno je usvojeno, zahvaljujući odličnoj organizaciji, kako se idući skup *CroScience* planira održati u rujnu 2028., također na Prirodoslovno-matematičkom i Medicinskom fakultetu u Zagrebu, koji su svjetskoj znanosti dali niz istaknutih znanstvenika. M

ENG ***The CroScience scientific conference advances its long-term goals in a new way: connecting scientists in the worldwide diaspora with those building careers in Croatia; networking scientists of older and younger generations for quality mentoring; and incorporating scientists from different fields into interdisciplinary teams. Among other things, an example of cooperation through a pharmaceutical company in the development of innovative medicines was presented – Selvita.***

Hamburg u znaku povezanosti s domovinom

Tijekom posjeta Hamburgu ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Zdeslav Milas predstavio je programe očuvanja jezika i identiteta te mogućnosti povratka u Hrvatsku, a sudjelovanjem na Hrvatskom festivalu, koji je okupio više od 700 posjetitelja, istaknuta je važnost njegovanja kulturne baštine i trajnih veza domovinske i iseljene Hrvatske

U Generalnom konzulatu Republike Hrvatske u Hamburgu

Tekst: **SNJEŽANA RADOŠ** | Foto: **HMI**

Prepuna dvorana Katoličke akademije u Hamburgu bila je 11. rujna mjesto susreta, razgovora i snažne povezanosti hrvatske zajednice s domovinom. U organizaciji Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Hamburgu, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Zdeslav Milas održao je stručno izlaganje pred brojnim predstavnicima hrvatskih udruga i društava te Hrvatima koji žive na području sjeverne Njemačke. Okupljene je pozdravio domaćin, generalni konzul Kristijan Tušek, a prigodnim riječima obratio se i veleposlanik Republike Hrvatske u Saveznoj Republici Njemačkoj Gordan Bakota. Ravnatelj Milas predstavio je djelovanje i programe Hrvatske matice iseljenika, s posebnim naglaskom na učenje i njegovanje hrvatskoga jezika, očuvanje hrvatskoga identiteta te prijenos kulturne baštine na mlađe naraštaje. Predstavio je, uz ostalo, Malu školu hrvatskoga jezika i kulture, Ljetnu i Zimsku školu hrvatskoga folklora te program "Igračka u srcu", kao i druge programe kojima Matica povezuje Hrvate izvan Republike Hrvatske s domovinom. Posebno mjesto u razgovoru zauzela su pitanja povratka u Hrvatsku. Veleposlanik Bakota, generalni konzul Tušek i ravnatelj Milas predstavili su programe i mjere kojima Vlada Republike Hrvatske podupire povratak hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka, a otvorena rasprava bila je prilika i za konkretna pitanja o mogućnostima povratka, života i ponovnog povezivanja s Hrvatskom. Ravnatelj Milas naglasio je važnost sinergije hrvatskih institucija, diplomatsko-konzularne mreže, Hrvatske matice iseljenika i hrvatskih zajednica izvan domovine, jer upravo zajedničkim djelovanjem informacije, programi i mogućnosti mogu doći do svakog Hrvata koji želi očuvati vezu s Hrvatskom ili joj se vratiti. Da je takav neposredan dijalog potreban, najbolje su pokazali prepuna dvorana, brojna pitanja i velik interes okupljenih. Razgovori s ravnateljem nastavili su se i nakon službenog dijela programa, u neposrednom i srdačnom druženju s predstavnicima udruga i hrvatske zajednice.

"Hrvatska matica iseljenika želi biti mjesto susreta, suradnje i povjerenja, kuća svih Hrvata izvan Republike Hrvatske. Naša zadaća je čuvati hrvatski jezik i identitet, povezivati generacije i

Ravnatelj Milas predstavio je djelovanje i programe Hrvatske matice iseljenika

U Hamburgu je održana kulturno-zabavna manifestacija Hrvatski festival

Gordan Bakota, Zdeslav Milas i Kristijan Tušek pored spomenika podignutom u znak sjećanja na hrvatske iseljenike

biti čvrsta poveznica između domovine i naših ljudi diljem svijeta", poručio je ravnatelj Milas.

Uz to, Hamburg je 12. i 13. rujna 2026. bio mjesto snažnog susreta hrvatske kulture, tradicije i zajedništva. Na Hrvatskome festivalu - Danu hrvatske baštine okupili su se brojni Hrvati sa sjevera Njemačke, hrvatske udruge, društva i zajednice koje svojim predanim djelovanjem čuvaju hrvatski jezik, običaje i pripadnost domovini.

Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Zdeslav Milas sudjelovao je na Festivalu te se susreo s predstavnicima hrvatskih udruga i brojnim Hrvaticama i Hrvatima. Festivalu su nazočili veleposlanik Republike Hrvatske u Saveznoj Republici Njemačkoj Gordan Bakota te generalni konzul Republike Hrvatske u Hamburgu Kristijan Tušek.

Na svetoj misi u Hrvatskoj katoličkoj misiji Hamburg, koju je predvodio vlč. Ante Gavranović

Posebna vrijednost ovakvih susreta upravo je u ljudima koji daleko od Hrvatske svakodnevno čuvaju hrvatski identitet i prenose ga novim naraštajima, uz jezik, pjesmu, folklor, kulturu i zajednički život.

U bogatome kulturno-umjetničkom programu predstavili su se HKZ Croatia Hamburg - na čelu s predsjednikom Ivicom Madunićem, HKU Bremen - na čelu s predsjednicom Ljiljanom Vidović, Folklorna skupina "Tin" Hannover - pod vodstvom Renate Šošić, te HKD Napredak Hamburg - na čelu s predsjednikom Josipom Ćosićem. Poseban doprinos dala je i Hrvatska nastava, koju su predstavili profesorica Ana Torić i profesor Karlo Ovčar, zajedno s učenicima koji su svojim nastupima pokazali koliko je važno prenositi hrvatski jezik, kulturu i osjećaj pripadnosti upravo najmlađim generacijama. Glavni organizator Festivala, već četvrtu godinu zaredom, bila je Hrvatska radost, udruga roditelja polaznika Hrvatske nastave, a program je vodio i moderirao Mijoslav Šistov iz udruge Hrvatska radost. Pokrovitelj Festivala bio je Generalni konzulat Republike Hrvatske u Hamburgu, uz potporu Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Festival je okupio između 700 i 750 posjetitelja, potvrđujući koliko je hrvatska zajednica na sjeveru Njemačke živa, organizirana i snažno povezana s domovinom.

Boravak u Hamburgu imao je i simboličnu dimenziju. Ravnatelj Milas posjetio je spomenik podignut u znak sjećanja na oko 400.000 hrvatskih iseljenika koji su preko Hamburga odlazili prema Novome svijetu, tražeći novi život daleko od svoje domovine. Pred tim mjestom, koje čuva uspomenu na jedan veliki dio hrvatske iseljeničke povijesti, susreću se prošlost i sadašnjost hrvatskog iseljeništva na osobito snažan način.

U sklopu posjeta ravnatelj je sudjelovao i na hrvatskoj svetoj misi u Hrvatskoj katoličkoj misiji Hamburg, koju je predvodio vlč. Ante Gavranović. Misno slavlje pjesmom je uveličao VIS Verbum Domini. Nakon mise ravnatelj Milas pozdravio je okupljene vjernike i zahvalio im na čuvanju vjere, hrvatskoga jezika, kulture i zajedništva te na trajnoj povezanosti s Hrvatskom.

Cjelokupan posjet Hamburgu, od susreta u Generalnom konzulatu i predstavljanja programa Hrvatske matice iseljenika do Hrvatskog festivala, susreta s hrvatskim udrugama, obilaska spomenika hrvatskim iseljenicima i zajedničkoga misnog slavlja, ostavio je snažnu poruku - Hrvatska nije samo prostor omeđen granicama. Hrvatska živi posvuda gdje se čuvaju njezin jezik, kultura, vjera, sjećanje i osjećaj pripadnosti. M

ENG *CHF Director Zdeslav Milas was in Hamburg, where he presented the CHF's programs at the Catholic Academy and spoke with the Croatian community about the preservation of language, identity and possibilities of returning to Croatia. He also participated in the "Croatian Heritage Day" Festival, met with representatives of Croatian organizations and communities, and visited the monument to Croats who emigrated to the New World via Hamburg.*

U posjetu Hrvatima u Švicarskoj

Tijekom boravka predstavnicima hrvatskih udruga i zajednice u Zürichu, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Zdeslav Milas sudjelovao na proslavi 35. obljetnice Hrvatske zajednice Plehan – Derventa u Oensingenu te na misnom slavlju Hrvatske katoličke misije Zürich

Tekst: **SNJEŽANA RADOŠ** | Foto: **HMI**

U Generalnom konzulatu Republike Hrvatske u Zürichu

U organizaciji Veleposlanstva Republike Hrvatske u Švicarskoj Konfederaciji i veleposlanice dr. sc. Andree Bekić, u Generalnom konzulatu Republike Hrvatske u Zürichu održan je 18. rujna 2026. susret ravnatelja Hrvatske matice iseljenika Zdeslava Milasa s predstavnicima hrvatskih udruga i zajednice u Švicarskoj. Uz generalnog konzula mr. sc. Slobodana Mikca, susretu su nazočili predstavnici Udruge roditelja Hrvatske dopunske škole u Švicarskoj, Hrvatskoga svjetskog kongresa, Hrvatskoga kulturnog kluba, Hrvatske zajednice Plehan – Derventa te drugi istaknuti predstavnici hrvatske zajednice u Švicarskoj.

Ravnatelj Milas predstavio je programe i programske planove Hrvatske matice iseljenika za 2027., s posebnim naglaskom na sadržaje namijenjene djeci i mladima, učenju hrvatskoga jezika, kulture i očuvanju hrvatskoga identiteta.

U središtu razgovora bili su izazovi s kojima se susreće Hrvatska dopunska nastava u Švicarskoj, mogućnosti snažnijeg uključivanja djece i mladih u programe Matice te njihova sudjelovanja na dječjim likovnim izložbama i drugim kulturnim programima HMI-ja. Upravo je nakon razgovora sa zajednicom proizišla i nova inicijativa da Hrvatska matica iseljenika ponudi poseban dječji kulturni program hrvatskoj zajednici u Zürichu, kao konkretan nastavak suradnje započete na ovom susretu.

Važna tema bio je i povratak hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka u Hrvatsku. Ravnatelj Milas predstavio je uloge i mogućnosti institucija koje sudjeluju u stvaranju uvjeta za povratak – Ministarstva vanjskih i europskih poslova i diplomatsko-konzularne mreže, Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske te Ministarstva demografije i useljeništva. Posebno je istaknuta važnost da hrvatski iseljenici na jednome mjestu mogu dobiti jasnu informaciju o programima, mjerama i mogućnostima koje im Republika Hrvatska pruža.

Razgovor u Zürichu pokazao je i koliko su ovakvi susreti važni za oblikovanje budućih programa Hrvatske matice iseljenika, ne samo predstavljanjem onoga što Matica već radi, nego slušanjem potreba hrvatskih zajednica i pretvaranjem njihovih prijedloga u nove projekte i suradnje.

Ravnatelj Milas predstavio je Matičine programske planove za 2027. godinu

ENG ***CHF Director Zdeslav Milas visited Switzerland, met with representatives of the Croatian community and organizations in Zurich, and participated in the celebration of the 35th anniversary of the Plehan – Derventa Croatian Community in Oensingen and the mass celebration at the Croatian Catholic Mission in Zurich. At the meeting, Director Milas presented the activities and programs of the Croatian Heritage Foundation, with special emphasis on children and youth, learning the Croatian language, nurturing culture and preserving Croatian identity. The celebration in Oensingen drew more than 500 guests and emphasized the importance of preserving ties to the native land, while the mass in Dietikon drew about 1,500 believers for the first mass of Fr. Jakov Jure Nikolić and the farewell to Fr. Ivan Prusina.***

35 GODINA HRVATSKE ZAJEDNICE PLEHAN – DERVENTA: ZAJEDNIŠTVO KOJE TRAJE

Ravnatelj Milas bio je gost i u Oensingenu na Plehanskoj noći i svečanosti obilježavanja 35. obljetnice Hrvatske zajednice Plehan – Derventa koja je osnovana 1991. i već tri i pol desetljeća okuplja Hrvate plehanskoga i derventskoga kraja, čuva povezanost sa zavičajem te kontinuirano pomaže hrvatskome narodu u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj. Posebno mjesto u njezinu djelovanju zauzimaju humanitarni rad, potpora obnovi Plehana i njegova franjevačkoga samostana te pomoć mladima i obrazovanju. Udruga je, uz ostalo, uključena i u potporu Fondu hrvatskih studenata.

Svečanost je okupila više od 500 uzvanika, ponajviše Hrvata podrijetlom iz Bosanske Posavine, Srednje Bosne, Hercegovine i drugih krajeva Bosne i Hercegovine. Uzvanicima se obratila se i veleposlanica Republike Hrvatske u Švicarskoj dr. sc. Andrea Bekić, a proslavi su nazočila i braća franjevci, među njima fra Ivan Nujić, gvardijan Franjevačkoga samostana i župnik Župe sv. Marka Evanđelista Plehan, te fra Antonio Šakota iz Berna, koordinator katoličkih misija u Švicarskoj.

Na svečanosti su uručene zahvalnice svim dosadašnjim predsjednicima Hrvatske zajednice Plehan – Derventa, čime je odano priznanje njihovu radu, ustrajnosti i doprinosu očuvanju zajedništva tijekom generacija. Danas Zajednicu vodi Ivica Šimić, s kojim se ravnatelj Milas već ove godine susreo u Hrvatskoj matici iseljenika radi razgovora o nastavku i jačanju suradnje.

Obraćajući se okupljenima, ravnatelj Milas čestitao je na velikoj obljetnici te istaknuo vrijednost globalnoga hrvatskog zajedništva

Ravnatelj Zdeslav Milas s veleposlanicom Andreom Bekić i predsjednikom Hrvatske zajednice Plehan - Derventa Ivicom Šimićem

i povezanosti Hrvata bez obzira na mjesto njihova života. Naglasio je kako upravo zajednice poput Plehan – Dervente pokazuju da se pripadnost zavičaju i pripadnost hrvatskome narodu može čuvati desetljećima i prenositi novim generacijama. Posebno je pozvao djecu i mlade iz hrvatskih obitelji u Švicarskoj da se uključe u programe Hrvatske matice iseljenika, upoznaju hrvatsku domovinu, njezin jezik, kulturu i baštinu te grade vlastitu vezu s domovinom svojih roditelja i predaka. HMI nudi desetak zanimljivih ljetnih programa za mlade Hrvate u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.

Svečanu večer zaokružio je bogat kulturno-umjetnički program, u kojem su hrvatska pjesma, folklor i narodne nošnje još jednom pokazali koliko snažno kulturna baština povezuje ljude i generacije.

Trideset i pet godina Hrvatske zajednice Plehan – Derventa priča je o ljudima koji su, gradeći život daleko od rodnoga kraja, sačuvali Plehan i Derventu u svojim obiteljima i prenijeli ih svojoj djeci. Upravo u toj povezanosti zavičaja, domovine i novih generacija živi snaga hrvatskoga globalnog zajedništva.

Mlada misa fra Jakova Jure Nikolića

VJERA I ZAJEDNIŠTVO OKUPILI 1.500 HRVATA U ZÜRICHU-DIETIKONU

U Stadthalleu u Dietikonu okupilo se oko 1.500 vjernika na velikome misnom slavlju Hrvatske katoličke misije Zürich, osnovane 1967. godine. U ozračju vjere, zahvalnosti i zajedništva proslavljena je mlada misa fra Jakova Jure Nikolića, a ovaj veliki susret bio je i prigoda za oproštaj od fra Ivana Prusine, koji nakon gotovo 18 godina predanoga pastoralnog djelovanja završava svoju službu među Hrvatima u Zürichu. Svečanome misnom slavlju nazočili su ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Zdeslav Milas i veleposlanica Republike Hrvatske u Švicarskoj Andrea Bekić, zajedno s brojnim hrvatskim vjernicima koji su pristigli iz različitih dijelova kantona Züricha.

Posebno je emotivan bio oproštaj od fra Ivana Prusine, koji je gotovo dva desetljeća svoga života ugradio u ovu zajednicu, dijeleći s hrvatskim obiteljima njihove radosti, brige i važne životne trenutke. Uz njega su u životu i pastoralnom djelovanju Misije važnu ulogu imali i fra Iko Skoko i fra Goran Azinović, predano služeći hrvatskim vjernicima i gradeći zajedništvo koje se tako snažno osjetilo u Dietikonu. Mlada misa fra Jakova Jure Nikolića istodobno je bila znak novoga početka, nade i nastavka franjevačkoga služenja hrvatskome narodu.

Misno slavlje Hrvatske katoličke misije Zürich

Tri desetljeća očuvanja hrvatskoga identiteta u Sloveniji

U Ljubljani održan 14. Sabor hrvatske kulture i svečano obilježena 30. obljetnica Saveza hrvatskih društava u Sloveniji

Visoki uzvanici na svečanosti: Božo Dimnik, Ivana Rora, Boris Grigić, Đanino Kutnjak, Tamara Weingerl Požar, Dario Magdić i Mojca Hardi

Tekst i foto: **HMI**

U Ljubljani je 19. rujna 2026. održan 14. Sabor hrvatske kulture u Sloveniji te svečano obilježena 30. obljetnica Saveza hrvatskih društava u Sloveniji, krovne organizacije koja već tri desetljeća okuplja hrvatska društva i zajednice diljem Republike Slovenije s ciljem očuvanja hrvatskoga jezika, kulture, tradicije i nacionalnoga identiteta.

Svečanosti su nazočili brojni uzvanici iz Republike Hrvatske i Republike Slovenije, među kojima veleposlanik Republike Hrvatske u Republici Sloveniji Boris Grgić, državna tajnica u Ministarstvu vanjskih i europskih poslova Republike Slovenije Tamara Weingerl Požar, predstavnici hrvatskih i slovenskih institucija i mnogih drugih ustanova koje surađuju sa Savezom.

Tom prigodom izaslanik predsjednika Vlade Republike Hrvatske Andreja Plenkovića, zamjenik državnoga tajnika Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Dario Magdić, istaknuo je u svom obraćanju važnu ulogu Saveza hrvatskih društava u Sloveniji u očuvanju hrvatskoga identitet.

U ime ravnatelja Hrvatske matice iseljenika Zdeslava Milasa ovaj hvalevrijedan događaj pozdravila je zamjenica ravnatelja Ivana Rora naglasivši veliki doprinos Saveza u okupljanju, kulturnom stvaralaštvu i povezivanju hrvatske zajednice. Također, zamjenica Rora istaknula je odličnu suradnju Matice i Saveza tijekom trideset godina.

Predsjednik Saveza hrvatskih društava u Sloveniji Đanino Kutnjak osvrnuo se na trideset godina rada Saveza, istaknuvši važnost očuvanja hrvatskoga jezika, kulture i identiteta, osiguravanja odgovarajućih prostora za djelovanje te daljnjeg zalaganja za priznavanje statusa nacionalne manjine. Veleposlanik Boris Grgić posebno je naglasio kako prisutnost Hrvata na području današnje Slovenije seže mnogo dalje u prošlost, i više od 300 godina. Upravo zbog te povijesne ukorijenjenosti, Republika Hrvatska i njezine institucije traže od Republike Slovenije da se Hrvatima prizna status autohtone nacionalne manjine.

Svečanom programu na kojem su se predstavile članice Saveza prethodila je sveta misa zahvale za dosadašnji rad i postignuća. U kulturnom dijelu programa predstavila su se hrvatska društva iz različitih krajeva Slovenije pjesmom, plesom i narodnim nošnjama, svjedočeći bogatstvu i raznolikosti hrvatske kulturne baštine.

ENG ***On September 19, 2026, the 14th Croatian Culture Congress in Slovenia was held, also marking the 30th anniversary of the Alliance of Croatian Associations in Slovenia. Its important role in preserving the Croatian language, culture and identity and connecting the Croatian community was highlighted. In addition to numerous guests from Croatia and Slovenia, the program included a Mass of Thanksgiving and performances of Croatian ensembles with song, dance and folk costumes.***

Koncert je završio zajedničkom pjesmom svih sudionika 4. Susreta klapa, a na pozornici su im se pridružili i ugledni gosti

Zvona zvone, prijatelji - do sljedeće prilike

Split je 28. rujna postao mjesto susreta hrvatske pjesme, tradicije i zajedništva koje povezuje Hrvate diljem svijeta. U Hrvatskome narodnom kazalištu Split održan je 4. Susret klapa Hrvata izvan Republike Hrvatske, na kojem se predstavilo devet sastava iz Argentine, Austrije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Mađarske, Njemačke, Srbije i Hrvatske

Tekst: **ŽELJKA SABLIĆ ODRLJIN** | Foto: **MARIO JELIĆ**

Manifestaciju su organizirali Hrvatska matica iseljenika i Grad Split, pod pokroviteljstvom Vlade Republike Hrvatske i uz potporu Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Partneri projekta bili su Splitsko-dalmatinska županija, Savez kulturno-umjetničkih društava Splitsko-dalmatinske županije i Hrvatsko narodno kazalište Split.

Ovogodišnje izdanje imalo je i posebnu simboliku jer je održano u godini u kojoj Hrvatska matica iseljenika obilježava 75 godina djelovanja. Split, grad čiji je kulturni identitet snažno povezan s dalmatinskom pjesmom i klapskom tradicijom, pružio je prirodnu pozornicu za okupljanje hrvatskih pjevača iz domovine i inozemstva.

PORUKE ZAJEDNIŠTVA

Svečani koncert započeo je prigodnim obraćanjima. Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika mr. sc. Zdeslav Milas u emotivnom govoru pozdravio je svakog sudionika koncerta te istaknuo kako je te večeri Hrvatska došla u Split iz cijeloga svijeta. Naglasio je koliko je vrijedno to što potomci treće i četvrte generacije, daleko od domovine, čuvaju jedinstveni glazbeni izričaj - klapsku pjesmu - te dodao kako Hrvatska matica iseljenika postoji zbog svih onih koji će tu tradiciju nastaviti njegovati.

Župan Splitsko-dalmatinske županije Blaženko Boban, ravnatelj HMI-ja Zdeslav Milas i zamjenik državnoga tajnika Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH Dario Magdić

"Neka večeras pjeva Split, neka pjeva Hrvatska i neka se hrvatska pjesma čuje posvuda gdje žive Hrvati", poručio je ravnatelj Milas, zahvalivši pritom Vladi Republike Hrvatske na pokroviteljstvu te ostalim suorganizatorima i partnerima Susreta.

Tomislav Šuta, gradonačelnik Splita, rekao je da će Grad Split i dalje podržavati ovakve manifestacije jer su Split i Dalmacija kolijevka klapske glazbe. Da je te večeri u Splitu "jedna duša i jedno srce", naglasio je i Blaženko Boban, župan Splitsko-dalmatinske županije. Provedbom županijskoga projekta "Povratak korijenima" tijekom cijele godine u Splitu gostuju zajednice i društva Hrvata izvan Hrvatske, naglasio je župan te s pozornice Hrvatima diljem svijeta poručio: "Nađite vremena i vratite se svojoj kući."

Okupljene je pozdravio i posebni izaslanik predsjednika Vlade Republike Hrvatske Andreja Plenkovića, Dario Magdić, zamjenik državnoga tajnika Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, istaknuvši kako je svaki od sudionika na pozornicu HNK u Splitu donio i dio iskustva hrvatske zajednice u kojoj djeluje. Magdić je istaknuo kako je klapska pjesma jedan od najsnažnijih simbola hrvatske kulture te da njezina vrijednost nije samo u činjenici da je uvrštena na UNESCO-ov Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva, nego i u tome što je Hrvatima izvan domovine često prvi susret s hrvatskim jezikom. Dodao je da će Vlada Republike Hrvatske nastaviti podupirati projekte od strateškog značenja za očuvanje hrvatskoga identiteta među Hrvatima izvan domovine. Među uglednim gostima bio je i Ante Sanader, izaslanik predsjednika Hrvatskoga sabora Gordana Jandrokovića i zastupnik u Hrvatskome saboru.

Gradonačelnik Splita Tomislav Šuta, Dorotea Milas, zamjenica ravnatelja HMI-ja Ivana Rora i voditelj podružnice HMI-ja Split Ante Ćaleta

KLAPSKA TRADICIJA U IZVEDBAMA RAZLIČITIH GENERACIJA

Glazbeni dio večeri otvorili su najmlađi sudionici – članovi mješovite dječje klape Maestral iz Dugopolja. Izveli su skladbe *Majko, igla i bičvica* te *Kod Lepanta, sunce moje*, povezane s glazbenom ostavštinom Ljube Stipišića Delmate. Nastup mladih pjevača uz sastave s desetljećima iskustva još jednom je pokazao da klapska pjesma nije samo baština koju treba čuvati, nego i živa tradicija koja svoju budućnost pronalazi u novim generacijama. Iz Posušja je stigla klapa Grga, koja se predstavila pjesmama *Ti si nestala tiho* i *Cvijet čežnje*. Ženska klapa Bellezza iz Tivta donijela je spoj tradicijskoga i autorskoga izričaja izvedbama *Veselo srce kuđelju prede* i *Sama nasrid porta*. Na pozornici splitskoga HNK zatim su zapjevali Dičaki iz Gradišća, čiji članovi dolaze iz Austrije i Mađarske. Njihov nastup povezao je klapsko pjevanje sa starom gradišćanskohrvatskom tradicijom napjevima *Ponoć je, mila moja majko* te *Gizdav sam da sam Hrvat / Tovaruši moji*.

Hrvatsku zajednicu iz Vojvodine predstavila je mješovita klapa Jelačić izvedbama *Moja jube* i *Vraćam ti se, more, ja*. Iz Gorice-Sovića stigla je klapa Bratovština, koja je izvela imotski napjev *U grobu su tamne noći* i pjesmu *Tanja*.

Klapa Bellezza

Klapa Valovi

Klapa Bratovština

Klapa Krunik

OD BUENOS AIRESA DO MÜNCHENA

Najdulji put do Splita prevalile su članice klape Valovi iz Buenos Airesa, pripadnice druge i treće generacije hrvatskih iseljenika u Argentini. Publici su se predstavile skladbama *Zemlja* i *Umiri se, more*. Iz Njemačke je doputovala klapa Croatia iz Münchena, jedan od sastava s najduljom tradicijom među ovogodišnjim sudionicima, koja je izvela *Sine moj* i *Jubav moja*. Gostujuća klapa Krunik iz Kučina nastupila je sa skladbama *Gledaj na leroj* i *Dalmatino moja*. Različite glazbene priče i krajevi iz kojih su izvođači stigli spojili su se u zajedničkoj završnici koncerta. Svi sudionici programa zajedno su izveli skladbu *Zvona zvone, prijatelji* Davida Kovačića, u obradi Joška Ćalete, zaključivši večer u znaku pjesme, emocija i zajedništva. Umjetničko vodstvo 4. Susreta ponovno je potpisao Joško Ćaleta, istaknuti etnomuzikolog, dirigent i

Klapa Meastral

Klapa Croatia

Klapa Dičaki

Klapa Grga

Klapa Jelačić

poznavatelj hrvatske tradicijske glazbe. Koncepcijom programa povezao je različite sredine, generacije i oblike klapskoga izričaja, pokazujući širinu tradicije koja se njeguje među hrvatskim zajednicama diljem svijeta.

PJESMA KAO TRAJNA VEZA S DOMOVINOM

Četvrto izdanje ove manifestacije još jednom je pokazalo koliko su raznolike priče hrvatskih zajednica izvan domovine, ali i koliko ih snažno povezuju jezik, glazba, tradicija i osjećaj pripadnosti. Od gradišćanskohrvatskih jački i tradicionalnih dalmatinskih napjeva do repertoara koji se desetljećima njeguje u Münchenu, Vojvodini, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Buenos Airesu, pozornica splitskoga HNK postala je mjesto na kojem su se susreli različiti putevi hrvatske glazbene baštine. Susret tako nastavlja ostvarivati svoju temeljnu zadaću – povezivati Hrvate izvan Republike Hrvatske s domovinom, ali i međusobno. Poveznice pritom ne nastaju samo klapskom pjesmom, nego i novim prijateljstvima, suradnjom te zajedničkim nastupima koji se danas održavaju i daleko izvan hrvatskih granica. A tako je bilo i ovaj put. Klape su nakon nastupa i zajedničkog druženja svojim domovima krenule "punog srca", bogatije za nova prijateljstva, obnovljena poznanstva i snažan osjećaj zajedništva uza zvuke klapske pisme. Do sljedećeg susreta ostaju uspomene na prekrasne i dirljive trenutke te zahvalnost svima koji su ih zajedno stvarali. M

ENG ***On September 28, Split became a meeting place of Croatian song, tradition and unity, connecting Croats around the world. The Croatian National Theater in Split hosted the 4th Festival of Klapa Groups Outside the Republic of Croatia, where nine ensembles from Argentina, Austria, Bosnia and Herzegovina, Montenegro, Hungary, Germany, Serbia, and Croatia presented themselves. The Croatian Heritage Foundation and the City of Split organized the event under the auspices of the Government of the Republic of Croatia and with support from the Central State Office for Croats Abroad. The organizers of the Festival are the Croatian Heritage Foundation and the City of Split, and the partners are Split-Dalmatia County, the Association of Cultural and Artistic Societies of Split-Dalmatia County and the Croatian National Theater in Split.***

25 ženskih priča koje povezuju Hrvatsku i Latinsku Ameriku

U foajeu Hrvatskoga narodnog kazališta Split, 27. rujna predstavljeno je hrvatsko digitalno izdanje knjige *Čuvarice niti - 25 priča o hrvatskoj baštini ispričanih glasom žena iz Latinske Amerike*, u izdanju Hrvatske matice iseljenika

Promocija je održana u Hrvatskome narodnom kazalištu u Splitu

Tekst i foto: **ŽELJKA SABLIĆ ODRLJIN**

Zbirka je nastala na inicijativu Mreže Hrvatica Latinske Amerike CroActivas, a književno ju je uredila Diana Arias, dok je glavna urednica Jelena Nadinić. Izvorno je objavljena u Buenos Airesu na španjolskom i portugalskom jeziku pod naslovima *Guardianas de la trama* i *Guardiãs da trama*, dok hrvatsko izdanje objavljuje Hrvatska matica iseljenika. Hrvatsko izdanje ima 252 stranice, a uredila ga je Vesna Kukavica. Prvo predstavljanje hrvatskog izdanja knjige *Čuvarice niti* održano je u Splitu. U programu koji je vodila Edita Lučić Jelić sudjelovali su glavna urednica knjige dr. sc. Jelena Nadinić iz Buenos Airesa i ravnatelj Hrvatske matice iseljenika mr. sc. Zdeslav Milas.

Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika mr. sc. Zdeslav Milas, autor predgovora hrvatskome izdanju, u knjizi posebno naglašava da se povijest iseljeništva ne može razumjeti samo uz migracijske valove, brojke i odredišta, nego prije svega pojedinačnim ljudskim sudbinama. Posebno mjesto u toj povijesti, ističe, pripada ženama koje su bile prve učiteljice jezika, pripovjedačice obiteljskih priča i čuvarice običaja, vjere i hrvatskoga identiteta.

"Osobita nam je čast što je Hrvatska matica iseljenika izdavač hrvatskog prijevoda zbirke priča *Čuvarice niti* (*Guardianas de la trama*), izvornog izdanja objavljenog na španjolskom i djelomično na portugalskom jeziku. Objavljivanjem hrvatskog prijevoda ova zbirka postaje dostupna hrvatskim čitateljima diljem svijeta. Priče žena iz Latinske Amerike prepoznat će i Hrvatice u Sjevernoj Americi, Australiji i Novom Zelandu, Južnoafričkoj Republici i diljem Europe jer su niti koje povezuju obitelj, jezik, baštinu i domovinu univerzalne. One nadilaze granice i oceane te svjedoče da hrvatsko globalno zajedništvo živi upravo zahvaljujući ljudima, njihovim pričama i međusobnoj povezanosti. Za nas u hrvatskoj domovini ova knjiga je mnogo više od zbirke priča. Ona je prilika da dublje razumijemo iseljenički identitet, svakidašnjicu hrvatskih zajednica diljem svijeta i tihu, ali postojanu ljubav prema hrvatskoj domovini koja se prenosi s koljena na koljeno", istaknuo je ravnatelj HMI-ja mr. sc. Zdeslav Milas.

Glavna urednica dr. sc. Jelena Nadinić, jedna od osnivačica Mreže Hrvatica Latinske Amerike CroActivas i dugogodišnja kulturna djelatnica hrvatske zajednice u Argentini, u Split je stigla iz Buenos Airesa. Osim uredničkog i kulturnog rada, aktivna je članica i ženske klape Valovi.

Naslovnica knjige koju je prevela Hrvatska matica iseljenika

Predstavljanje knjige zainteresiralo je mnoge ugledne goste

Ravnatelj Zdeslav Milas s dvije autorice priča - Maríom Danielom Latorre i Isabel Wilhelm Kovac te glavnom urednicom *Čuvarica niti* Jelenom Nadinić

"Kada smo krenule s idejom o ovoj knjizi, pozvale smo žene da otvore svoje uspomene i obiteljske albume, da ispričaju svoje priče i zapravo, otvore svoja srca. Ni same nismo znale što ćemo sve dobiti, a dobile smo doista mnogo – iskrene, snažne i emotivne priče u kojima je svaka od nas mogla pronaći nešto svoje. Upravo su te osobne priče pokazale koliko su obitelj, jezik, običaji i sjećanja važni u očuvanju hrvatskoga identiteta tijekom generacija", istaknula je dr. sc. Jelena Nadinić. Posebno je zahvalila Hrvatskoj matici iseljenika što je prepoznala vrijednost projekta i omogućila da zbirka bude objavljena i na hrvatskome jeziku te tako postane dostupna čitateljima u Hrvatskoj. Jelena Nadinić otkrila je na predstavljanju kako već razmišljaju o nastavku projekta te pripremaju nove priče koje bi mogle biti uvrštene u buduće izdanje, a u Split su stigle i dvije autorice priča *Čuvarica niti,* Isabel Wilhelm Kovac i María Daniela Latorre.

Poseban glazbeni doprinos večeri ispunjenoj emocijama dala je upravo ženska klapa Valovi iz Buenos Airesa, koja je na predstavljanju izvela dvije pjesme. Program su otvorile izvedbom pjesme *U zemlju latinsku*, dok je promociju zaključila emotivna izvedba *Dive Grabovčeve*. Splitskim predstavljanjem *Čuvarice niti* vratile su priče hrvatskih žena iz Latinske Amerike simbolično u zemlju iz koje su nekoć krenule njihove obiteljske priče. Ono što je tijekom desetljeća prenošeno u obiteljima, uz jezik, molitvu, jelo, pjesmu, fotografije i sjećanja, ovom knjigom dobilo je zajednički prostor i trajni zapis.

O SAMOJ KNJIZI:

Čuvarice niti okupljaju 25 životnih priča žena hrvatskoga podrijetla iz različitih krajeva Latinske Amerike. Riječ je o kratkoj pripovjednoj prozi u kojoj osobne i obiteljske uspomene postaju svjedočanstvo o tome kako su se hrvatski jezik, vjera, običaji, kulinarstvo, obiteljska predaja i osjećaj pripadnosti čuvali i prenosili daleko od zemlje iz koje su potekli njihovi preci. Priče prate potomke hrvatskih iseljenika čiji su preci iz različitih hrvatskih krajeva, od Drave do Jadrana, odlazili u Latinsku Ameriku u velikim migracijskim valovima od kraja 19. do sredine 20. stoljeća. No knjiga se ne zaustavlja na povijesti iseljavanja. U njezinu središtu su žene koje su u svakodnevnome životu postale čuvarice obiteljskog pamćenja i poveznica između generacija jer to su majke, bake, kćeri i unuke koje su hrvatsku baštinu prenosile u novim društvenim i jezičnim sredinama.

Autorice uvrštenih priča abecednim redom su: Antonich Costas, Andrea; Barthe Dragichevich, Gabriela Rosmarie; Berglavaz Elgart, Laura Elena; Carro Sández Cornejo Loncharich, Nadya Mónica; Domancich, Norma Mabel; dos Santos Pereira, Aliger; Echevarrieta Dragié, María Verónica; Garrido Mujica, Claudia Mónica; Hering Kvacek, Sofia; Hodko, Pia de las Mercedes; Kantolic, Adriana Graciela; Lara Parra, Kenya Celeste; Latorre, María Daniela; Muñoz Mimiza, Tatiana; Ostric, Claudia Marcela; Petrinovic, Silvana; Ramljak Gugic, Violeta Catalina; Santiago Queiroz, Dafne Bilich; Suffredini Toncovich, Susana; Šuto, Dubravka Sidonija; Tarle, Tuga; Tobar Ivelich, Safira Carolina; Toncovich, Sonia Elisabeth; Tresols, Paula Adriana; Tudor, Marcela Mónica i Wilhelm Kovac, Isabel. Knjiga je objavljena uz potporu Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, a možete je pronaći na mrežnoj stranici Hrvatske matice iseljenika.

Skeniraj za čitanje knjige *Čuvarice niti*

Ravnatelj Milas sa ženskom klapom Valovi iz Argentine i muškom klapom Dičaki iz Gradišća

ENG ***In the foyer of the Croatian National Theater in Split, on September 27, CHF Director Zdeslav Milas and Jelena Nadinić presented the Croatian digital edition of the book Čuvarice niti - 25 priča o hrvatskoj baštini ispričanih glasom žena iz Latinske Amerike (Guardians of the Threads: 25 Stories of Croatian Heritage Told by the Voices of Women from Latin America), published by the Croatian Heritage Foundation. The collection was prepared at the initiative of the CroActivas Network of Croatian Women of Latin America, and was edited by Diana Arias, while its editor-in-chief is Jelena Nadinić. It was originally published in Buenos Aires in Spanish and Portuguese. The Croatian edition consists of 252 pages and was edited by Vesna Kukavica.***

“Biti Hrvaticom u Argentini za mene je bio Božji dar”

Istaknuta hrvatska znanstvenica i poduzetnica iz Buenos Airesa, potpredsjednica Savjeta Vlade RH za Hrvate izvan Republike Hrvatske za prekomorske zemlje, osnivačica mreže CroActivas i članica klape Valovi govori o hrvatskome identitetu u Argentini, ženama koje čuvaju iseljeničku baštinu, snazi klapske pjesme i budućnosti povezanosti iseljeništva s domovinom

Razgovarala: **SNJEŽANA RADOŠ**
Foto: **PRIVATNI ALBUM - USTUPLJENE FOTOGRAFIJE**

Rođeni ste u Buenos Airesu, u obitelji hrvatskih iseljenika, a hrvatski jezik naučili ste prije španjolskoga. Odakle potječu Vaši obiteljski korijeni i kako je odrastanje u hrvatskoj obitelji oblikovalo Vaš identitet?

— Moji obiteljski korijeni potječu iz Bosne i Hercegovine. Otac je rođen u Konjicu, a majka u Hotnju, malome mjestu pokraj Čapljine. Upoznali su se tek u Argentini, u Hrvatskome domu u Buenos Airesu. Majka je stigla sa svojim roditeljima, braćom i sestrama, dok je otac došao sam, kao i mnogi drugi hrvatski iseljenici koji su nakon rata morali napustiti svoj dom i započeti novi život daleko od domovine. Odrastala sam u jednoj velikoj hrvatskoj obitelji, puno većoj od one koju su činili samo naši krvni srodnici. Svi prijatelji mojih roditelja postali su naši stričevi, ujaci i tete. Bila sam prvo dijete rođeno u toj skupini hrvatskih iseljenika pa sam, naravno, bila i najviše mažena! Tako smo stvorili jednu veliku, povezanu obitelj u kojoj su se dijelili i radost i brige, slavili blagdani, njegovale tradicije i čuvao hrvatski jezik.

Zato nije neobično što sam hrvatski naučila prije španjolskoga. U našem okruženju govorilo se isključivo hrvatski, sve dok nismo krenuli u školu. Prilagodba nije bila jednostavna, osobito zato što su nas roditelji upisali u njemačku školu! Tako smo odmalena živjeli između nekoliko jezika i kultura,

Dr. sc. Jelena Nadinić, potpredsjednica Savjeta Vlade RH za Hrvate izvan Republike Hrvatske za prekooceanske zemlje

“Jedan od najvećih izazova naših zajednica jest očuvanje hrvatskoga jezika tijekom generacija. Zato smo kao jednu od prvih inicijativa pokrenuli anketu o učenju hrvatskoga jezika u prekomorskim zemljama”.

ali hrvatski je uvijek ostao jezik našega doma i naših osjećaja.

Moji roditelji bili su iznimno vrijedni i požrtvovni ljudi. Nakon teških ratnih i poratnih godina, života u izbjegličkim logorima i dolaska u nepoznatu zemlju, morali su sve početi ispočetka. U Buenos Airesu imali su vlastitu krojačku radionicu i neumorno radili kako bi nama, četvero djece, omogućili bolji život i sveučilišno obrazovanje. To im je bio jedan od najvećih životnih ciljeva.

Mislim da je upravo to najviše oblikovalo moj hrvatski identitet. Roditelji nam nisu morali posebno objašnjavati što znači biti Hrvat. To smo svakodnevno živjeli, uz jezik, obiteljske običaje, prijateljstva, zajedništvo i ljubav prema domovini koju su morali napustiti, ali koju su uvijek nosili u srcu. Od njih sam naslijedila ne samo osjećaj pripadnosti hrvatskome narodu, nego i vrijednosti koje me prate cijeloga života: rad, upornost, obrazovanje, solidarnost i odgovornost prema zajednici.

S braćom i njihovim suprugama

Obitelj Nadinić okupljena za Božić

Ostvarili ste uspješnu znanstvenu i poduzetničku karijeru u području farmacije, uz obiteljske obveze i dugogodišnji angažman u hrvatskoj zajednici. Što je najviše obilježilo Vaš profesionalni put i u čemu pronalazite najveće osobno zadovoljstvo?

Od najranije mladosti bila sam povezana s hrvatskom zajednicom, najprije u skupinama mladih pri Hrvatskome katoličkom centru sv. Nikole Tavelića, a zatim u pjevačkome zboru Jadran, u kojemu sam pjevala od svoje petnaeste godine sve do rođenja drugoga djeteta.

Ipak, najveću zaslugu za sve što sam ostvarila pripisujem svojoj obitelji, a osobito čovjeku kojega sam izabrala za životnoga suputnika, svojem suprugu Marcelu Nacucchiju.

Oboje smo farmaceuti, oboje smo doktorirali, svatko u svojem području, a tijekom godina, pojedinačno i zajedno, primili smo brojna priznanja i nagrade za znanstvenu izvrsnost i uspjehe u proizvodnji. Zajedno smo osnovali i razvili vlastitu farmaceutsku tvrtku, što nam je omogućilo profesionalnu neovisnost, ali prije svega slobodu da ostvarujemo ideje i pokrećemo projekte koji su nas u određenom trenutku najviše nadahnjivali.

Usklađivanje profesionalnoga rada, odgoja troje djece i aktivnosti u hrvatskoj zajednici sigurno nije uvijek bilo jednostavno. No, vjerujem da je ključ upravo u međusobnoj podršci, razumijevanju i zajedničkim ciljevima.

Hrvatska zajednica u Argentini ima dugu i bogatu povijest, a hrvatski identitet ondje se prenosi već generacijama. Kako danas žive Hrvati u Argentini i koliko su mlađi naraštaji zainteresirani za hrvatski jezik, kulturu i domovinu svojih predaka?

— Život hrvatske zajednice u Argentini danas se znatno razlikuje od onoga kakav sam poznavala u svojoj mladosti. Današnji mladi većinom pripadaju trećem, četvrtom, pa i kasnijim naraštajima potomaka hrvatskih iseljenika. Jedan od najvećih izazova svakako je postupni gubitak hrvatskoga jezika, koji je važan dio našega identiteta i poveznica s domovinom naših predaka.

Ipak, hrvatska zajednica i dalje je vrlo aktivna. U folklornim i tamburaškim skupinama okupljaju se mladi koji uz glazbu, ples i zajedničke aktivnosti razvijaju osjećaj pripadnosti i stvaraju prijateljstva koja često traju cijeli život. No, smatram da moramo pronaći i nove načine njihova okupljanja, prilagođene današnjim interesima. Osobno vjerujem da sport ima velik potencijal za povezivanje mladih hrvatskog podrijetla.

Danas postoje brojne mogućnosti koje Hrvatska pruža putem Hrvatske matice iseljenika, Ministarstva demografije i useljeništva, sveučilišnih programa, kao i nastave u hrvatskim udrugama. Jezik nije samo sredstvo komunikacije, nego i ključ za dublje razumijevanje vlastitih korijena, kulture i pripadnosti hrvatskome narodu.

Od 2018. godine članica ste Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske,

Ljubav prema Hrvatskoj utkana u cijelu obitelj

a nedavno ste izabrani i za potpredsjednicu Savjeta za prekomorske zemlje. Koje potrebe smatrate najvažnijima i kako Hrvatska može snažnije potaknuti povezivanje mladih s domovinom, pa i njihov povratak ili useljavanje?

— To za mene predstavlja veliku odgovornost i izazov. Osobno smatram da dužnosti nisu lovorike kojima se trebamo zadovoljiti, nego prilike da nešto konkretno pokrenemo i ostvarimo. Moj je cilj, u suradnji s Odborom za prekomorske zemlje, pridonijeti boljem prepoznavanju potencijala hrvatskog iseljeništva za razvoj Hrvatske.

Jedan od najvećih izazova naših zajednica jest očuvanje hrvatskoga jezika tijekom generacija. Zato smo kao jednu od prvih inicijativa pokrenuli anketu o učenju hrvatskoga jezika u prekomorskim zemljama. Želimo bolje razumjeti stvarne potrebe naših zajednica i predložiti konkretne mjere za unapređenje nastave, uz dostupnije obrazovne programe, stipendije, digitalne sadržaje i razmjene.

Kada govorimo o mladima i mogućnostima povratka ili useljavanja u Hrvatsku, smatram da moramo ponuditi više od kulturnih programa. Potrebno je razvijati mogućnosti stručne prakse, olakšati priznavanje inozemnih kvalifikacija te poticati suradnju s hrvatskim sveučilištima i poduzećima. Mladi hrvatskog podrijetla trebaju Hrvatsku prepoznati i kao zemlju u kojoj mogu ostvariti svoje profesionalne i životne planove.

Vjerujem da odnos Hrvatske i njezina iseljeništva mora biti dvosmjeran, temeljen na međusobnom razumijevanju i konkretnim mogućnostima suradnje. Naš zadatak je pretvoriti golemi potencijal hrvatskog iseljeništva u zajedničke projekte koji će pridonijeti razvoju Hrvatske i njezinih zajednica diljem svijeta.

U studenome će Córdoba biti domaćin 9. Susreta hrvatske dijaspore Južne Amerike. Što ovakvi susreti znače za povezivanje hrvatskih zajednica i kakve mogućnosti suradnje otvaraju?

— Uvijek sam vjerovala da je osobni susret nezamjenjiv. Upravo se uz razgovore, razmjenu iskustava i nova poznanstva rađaju ideje koje kasnije prerastaju u konkretne projekte i trajnu suradnju.

Smatram da je jedna od najvećih vrijednosti ovih susreta to što nadilaze granice pojedinih država i udruga. Posebno mi je važno da se ne zadržimo samo na kulturnim i folklornim sadržajima, nego da uključimo mlade, stručnjake, poduzetnike i institucije iz Hrvatske te otvorimo prostor za nove oblike suradnje.

Deveti Susret u Córdobi posebno je važan jer će, uz bogat kulturni program, uključivati gospodarske susrete i Treći susret mreže CroActivas. Time pokazujemo da hrvatska dijaspora ima potencijal djelovati na različitim područjima i biti aktivan partner Hrvatskoj.

Za mene je pravi uspjeh kada se poznanstva pretvore u prijateljstva, ideje u zajedničke projekte, a entuzijazam u konkretna djela. Upravo zato vjerujem da ovakvi susreti trebaju biti sve više usmjereni prema budućnosti, a ne samo prema očuvanju prošlosti.

“Mladim potomcima hrvatskih iseljenika poručila bih da budu znatiželjni prema svojim korijenima, da upoznaju Hrvatsku, njezin jezik, kulturu i ljude, ali prije svega da u tom nasljeđu pronađu vlastiti put”.

Jelenin otac rođen je u Konjicu, a majka u Hotnju. Upoznali su se tek u Argentini, u Hrvatskome domu u Buenos Airesu

Jedna ste od osnivačica mreže CroActivas, koja okuplja više od tisuću žena hrvatskog podrijetla. Kako je nastala ova inicijativa i kakvu ulogu žene danas imaju u očuvanju hrvatskoga identiteta i povezivanju iseljeničkih zajednica?

— CroActivas nastala je 2023. godine zbog želje da povežemo žene hrvatskog podrijetla iz različitih zemalja Latinske Amerike i stvorimo prostor u kojem ćemo moći razmjenjivati iskustva, međusobno se podržavati i, što mi je posebno važno, zajednički djelovati.

Od samoga početka nisam željela da CroActivas bude samo još jedna organizacija koja okuplja žene, nego mreža iz koje će nastajati konkretni projekti. Naš prvi veliki susret održan je 2023. godine u Buenos Airesu, drugi 2025. u São Paulu, a sada pripremamo treći u Córdobi, pod geslom - Od niti do djelovanja. To geslo zapravo najbolje izražava ono što želimo postići: pretvoriti naše zajedničko nasljeđe u nove inicijative.

Među projektima posebno bih istaknula CroActiCuentos, priče za djecu kojima želimo približiti hrvatsku kulturu najmlađima, te naš izdavački projekt Čuvarice niti – Guardianas de la trama, koji je nastao zbog želje da sačuvamo i podijelimo životne priče žena hrvatskog podrijetla.

Vjerujem da su žene tijekom povijesti hrvatskog iseljeništva imale presudnu, često nedovoljno prepoznatu ulogu u očuvanju identiteta. Upravo su one u obiteljima prenosile jezik, običaje, vjeru, pjesme, recepte i uspomene na domovinu. No, želimo pokazati da žene nisu samo čuvarice tradicije, nego i pokretačice promjena, sposobne stvarati nove projekte, povezivati zajednice i pridonositi njihovoj budućnosti.

S članicama klape Valovi

Nedavno je u HNK Split predstavljena knjiga Čuvarice niti, nastala u suradnji s Hrvatskom maticom iseljenika. Kao glavna urednica ovoga vrijednog izdanja, što Vas je potaknulo na ovaj izdavački projekt i kako ste doživjeli predstavljanje hrvatskog izdanja u domovini?

— Ideja o knjizi Čuvarice niti – Guardianas de la trama proizašla je iz jednoga jednostavnog pitanja: koliko priča naših majki, baka i drugih žena hrvatskog podrijetla ostaje neispričano i koliko ih zauvijek nestaje odlaskom jedne generacije?

Željeli smo upravo tim pričama dati glas.

Knjiga donosi 25 životnih priča žena hrvatskog podrijetla iz Latinske Amerike. Njihove sudbine su različite, ali povezuju ih nevidljive niti koje se provlače tijekom generacija: sjećanja, obiteljske vrijednosti, osjećaj pripadnosti i želja da se nešto od vlastitih korijena prenese onima koji dolaze poslije nas.

Posebno želim istaknuti ulogu Hrvatske matice iseljenika, koja je ovaj projekt prepoznala kao svoj i s velikim entuzijazmom prihvatila njegovu realizaciju na hrvatskome jeziku. Zahvaljujući toj podršci i predanome radu njezina tima, u samo šest mjeseci uspjeli smo prevesti i pripremiti hrvatsko izdanje knjige.

Predstavljanje knjige u Hrvatskome narodnom kazalištu u Splitu bilo je za mene posebno emotivno iskustvo. Priče koje su nastale daleko od Hrvatske simbolično su se vratile u domovinu naših predaka. Posebnu toplinu tom događaju dale su autorice koje su sudjelovale u predstavljanju, ali i nastup naše ženske klape Valovi iz Buenos Airesa. Spoj tih životnih priča i hrvatske

Jelena Nadinić sa svojim studentima

pjesme stvorio je ozračje koje ćemo, vjerujem, svi dugo pamtiti.

Za mene ova knjiga nije završetak, nego početak dugoročnog projekta. Već pripremamo nastavak, Čuvarice niti 2, jer vjerujem da postoji još mnogo priča koje zaslužuju biti ispričane i sačuvane za buduće generacije.

Jedna ste od osnivačica ženske klape Valovi iz Buenos Airesa, koja ove godine obilježava 25 godina djelovanja. Kako je započela ta glazbena priča, što vas je održalo na okupu i koliko Vam osobno znači klapska pjesma?

— Nastanak klape Valovi bio je zapravo sasvim prirodan nastavak našega glazbenog puta. Gotovo svi smo potekli iz Hrvatskoga pjevačkog zbora Jadran, a još kao tinejdžeri pjevali smo u "konhuntu", vokalnoj skupini pri Hrvatskome katoličkom centru sv. Nikole Tavelića u Buenos Airesu.

Godinama kasnije, prigodom jedne obljetnice hrvatskih sveučilištaraca, ponovno smo zapjevali pjesme iz mladosti. Toliko nas je to razveselilo da smo odlučili nastaviti! Okupilo nas se desetak, tada već ne tako mladih entuzijasta, i osnovali smo novi "konhunto", mješovitu vokalnu skupinu.

U početku smo pjevali uz instrumentalne matrice, sve dok nam jednoga dana usred nastupa nije otkazalo ozvučenje. Nastavili smo pjevati a cappella, a publika nas je oduševljeno potaknula da tako i nastavimo. Taj mali tehnički problem zapravo je odredio naš daljnji glazbeni put! Počeli smo prilagođavati repertoar i tražiti pjesme za žensku klapu, što u to vrijeme nije bilo nimalo jednostavno. Budući da je već postojala muška klapa BA, njihovo iskustvo i podrška bili su nam dragocjeni.

> **"Moji budući projekti posebno su usmjereni prema ženama i mladima te prema većoj vidljivosti hrvatskog iseljeništva Južne Amerike".**

Ručak u Hrvatskom katoličkom centru u Buenos Airesu

Posebno se želim prisjetiti našega dragog Tomija Dadića, koji je u početku pjevao s nama i bio naš solist, s jedinstvenim i nezaboravnim glasom. Zbog poslovnih obveza kasnije je morao odustati od nastupa i tada smo postale ženska klapa. Prije dvije godine Tomi nas je zauvijek napustio i otišao pjevati na nebu, ali ostao je dio naše priče.

Što nas je održalo na okupu svih ovih godina? Prije svega prijateljstvo, ljubav prema pjesmi i zadovoljstvo zajedničkog stvaranja.

Za mene Valovi predstavljaju nešto mnogo više od glazbene skupine. Klapsko pjevanje naučilo me koliko je važno slušati druge, prilagoditi se i pronaći svoje mjesto u zajedničkome zvuku. Neke od nas možda imaju izraženije glasovne mogućnosti od drugih, ali nijedna sama ne bi mogla stvoriti ono što stvaramo zajedno. Upravo je u tome ljepota klapske pjesme: pojedinačni glasovi postaju nešto mnogo veće kada se sjedine u skladnu cjelinu.

Nakon nastupa na 4. Susretu klapa Hrvata izvan RH u Splitu, Valovi su krenuli na turneju po Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Kako ste doživjeli susrete s domaćom publikom i koje ćete trenutke s turneje posebno pamtiti?

— Sudjelovanje na Susretu klapa Hrvata izvan Republike Hrvatske i nastupi na pozornicama hrvatskih narodnih kazališta u Zagrebu i Splitu za nas su nezaboravna iskustva i ostvarenje snova. Pjevati u domovini svojih roditelja, pred publikom koja poznaje i razumije svaku riječ naših pjesama, ima sasvim posebno značenje.

Bilo je trenutaka kada smo jedva uspijevale zadržati suze dok smo pjevale pjesme koje izazivaju najdublje osjećaje. Teško je riječima opisati što znači stajati na pozornici, toliko daleko od mjesta gdje smo odrasle, a istodobno osjećati da smo kod kuće.

Ovogodišnja turneja po Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini za mene je imala i posebno osobno značenje. Posjetila sam krajeve iz kojih potječu moji roditelji, upoznala bolje njihovu povijest i vidjela mjesta koja su obilježila njihovo djetinjstvo. Mnoge priče koje sam slušala tijekom odrastanja odjednom su dobile stvarne slike, krajolike i lica. Taj doživljaj još više je produbio moj osjećaj pripadnosti.

Posebno mjesto u našim uspomenama zauzima pjesma Diva Grabovčeva Marka Perkovića Thompsona, koju smo posebno za ovu turneju obradile za žensku klapu. Prijam publike bio je izvrstan, a jedan od najupečatljivijih trenutaka bio je kada smo je zapjevale i na Kedžari, mjestu povezanom s predajom o Divi Grabovčevoj. Bio je to trenutak u kojem su se pjesma, povijest i osjećaji spojili na poseban način.

Želim posebno zahvaliti Hrvatskoj matici iseljenika na izvrsnoj organizaciji turneje i pažnji koju nam je posvetila. Zahvaljujući tome, ovo putovanje bilo je mnogo više od niza koncerata. Upoznavale smo ljude, slušale njihove priče, dijelile svoje i stvarale prijateljstva koja će, sigurna sam, trajati.

Vratile smo se u Argentinu bogatije za nezaboravna iskustva, nova prijateljstva i još snažniji osjećaj pripadnosti. Shvatile smo da pjesma ne poznaje udaljenosti ni granice i da nas ponekad upravo ona najbrže vraća našim korijenima.

■ Tijekom godina sudjelovali ste u brojnim projektima povezivanja hrvatskog iseljeništva s domovinom, a surađujete i s Hrvatskom maticom iseljenika. Kako ocjenjujete važnost takve institucionalne suradnje i u kojim područjima vidite najveći prostor za nove zajedničke projekte?

— Tijekom svih ovih godina imala sam priliku surađivati s brojnim hrvatskim institucijama, ali Hrvatska matica iseljenika za mene ima posebno značenje. Ona je jedan od najvažnijih mostova između domovine i hrvatskih zajednica diljem svijeta.

Upravo su projekti poput knjige Čuvarice niti i turneje klape Valovi najbolji primjeri takve suradnje. Moji budući projekti posebno su usmjereni prema ženama i mladima te prema većoj vidljivosti hrvatskog iseljeništva Južne Amerike. Vjerujem da naše zajednice imaju golemo bogatstvo znanja, iskustava, stručnih sposobnosti i kreativnosti koje još nije dovoljno prepoznato u Hrvatskoj.

Za mene je smisao institucionalne suradnje upravo u tome da otvara vrata, povezuje ljude i omogućuje da dobre ideje postanu stvarnost.

■ Iza Vas su brojna profesionalna postignuća, vrijedni projekti i desetljeća predanoga rada za hrvatsku zajednicu. Kada se osvrnete na svoj životni put, što za Vas osobno znači biti Hrvaticom u Argentini? Koju biste poruku uputili mladim potomcima hrvatskih iseljenika koji tek otkrivaju svoje korijene?

— Ponekad sam se u argentinskom društvu osjećala pomalo drukčijom, ali nikada to nisam doživljavala kao nedostatak. Naprotiv, oduvijek sam smatrala da mi je Bog podario poseban dar: biti istodobno Hrvaticom i Argentinkom. Ta dva identiteta, te dvije ljubavi, oduvijek žive u meni potpuno prirodno, bez ikakve proturječnosti. Štoviše, ponekad mi je bilo žao onih koji nisu imali priliku doživjeti to bogatstvo pripadnosti dvjema domovinama, dvjema kulturama i dvama svjetovima.

Hrvatska je za mene mnogo više od zemlje mojih predaka. Ona je dio onoga

S hrvatskim premijerom Andrejem Plenkovićem na sjednici Savjeta Vlade za Hrvate izvan Republike Hrvatske

“Sudjelovanje na Susretu klapa Hrvata izvan Republike Hrvatske i nastupi na pozornicama hrvatskih narodnih kazališta u Zagrebu i Splitu za nas su nezaboravna iskustva i ostvarenje snova”.

što jesam, mojega odgoja, vrijednosti, osjećaja i životnih izbora. S godinama sam shvatila da identitet nije samo nešto što nasljeđujemo, nego i nešto što svjesno gradimo svojim djelima i prenosimo drugima. Moja najveća želja je pomoći ljudima, osobito mladima, da prepoznaju vlastite sposobnosti, da zasjaju vlastitim svjetlom, da ne odustaju od svojih ideala i da ustrajno rade na njihovu ostvarenju.

Mladim potomcima hrvatskih iseljenika poručila bih da budu znatiželjni prema svojim korijenima, da upoznaju Hrvatsku, njezin jezik, kulturu i ljude, ali prije svega da u tom nasljeđu pronađu vlastiti put. Ne moraju ponavljati ono što su činile prethodne generacije, nego na tim temeljima mogu graditi nešto novo, svoje.

Biti Hrvaticom u Argentini za mene je bio Božji dar, ali ono što sam s tim darom učinila moja je osobna odgovornost. Ako sam svojim radom uspjela nekome otvoriti vrata, ohrabriti ga da vjeruje u sebe ili mu pomoći da ostvari svoje snove, onda smatram da je moj trud imao smisla. M

ENG ***Jelena Nadinić, Ph.D., a scientist and entrepreneur from Buenos Aires and Vice President of the Council of the Government of the Republic of Croatia for Overseas Countries, talks about growing up in a Croatian emigrant family, preserving her identity and ties with her homeland. She emphasizes the importance of learning the Croatian language, involving young people and stronger cooperation between the diaspora and Croatia. As co-founder of the CroActivas network, she presents projects dedicated to women of Croatian descent, including the book Čuvarice niti. She also speaks about the klapa group Valovi's 25th anniversary and their emotional tour of Croatia and BiH. She considers belonging to the Croatian and Argentine people a special gift and urges young people to learn about their roots and build their own future on them.***

Valovi koji spajaju obale – pjesmom od Argentine do domovine predaka

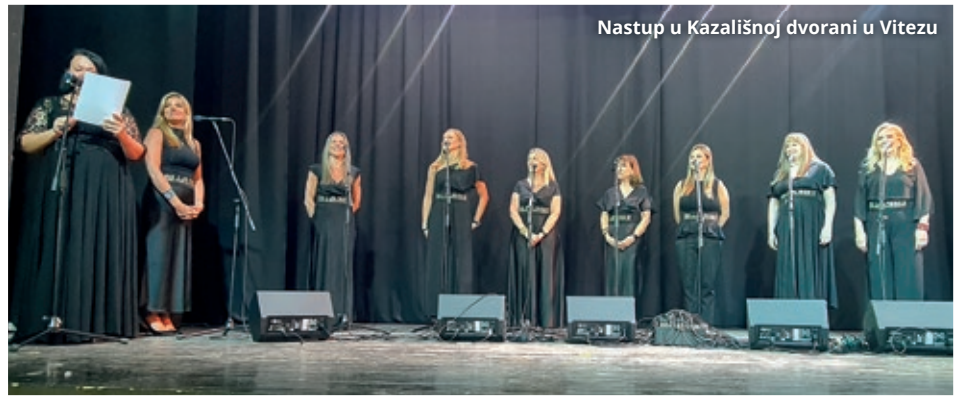
Deset dana putovanja Hrvatskom i Bosnom i Hercegovinom, šest koncertnih postaja i bezbroj susreta koji će se dugo pamtiti. Jubilarna turneja ženske klape Valovi iz Buenos Airesa, koju je organizirala Hrvatska matica iseljenika uz potporu Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i u suradnji s lokalnim udrugama i institucijama, bila je mnogo više od glazbenoga gostovanja. Bila je to priča o ljubavi prema hrvatskoj pjesmi, vjeri, obiteljskim korijenima i domovini koja, i kada je udaljena tisućama kilometara, nikada ne prestaje biti dijelom čovjekova identiteta

Članice klape Valovi u Bolu su nastupile u župnoj crkvi Gospe Karmelske

Tekst i foto: **SNJEŽANA RADOŠ**

Postoje pjesme koje putuju dalje od ljudi koji ih pjevaju. Prelaze mora i oceane, nadživljavaju rastanke i desetljeća, prenose se s roditelja na djecu i unuke, čuvajući u sebi uspomene na krajeve iz kojih su nekoć krenuli njihovi preci. Upravo takve pjesme već četvrt stoljeća njeguje ženska klapa Valovi iz Buenos Airesa, čije je ovogodišnje gostovanje u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini preraslo u posebno putovanje ispunjeno glazbom, prijateljstvima, toplinom susreta i dubokim emocijama. Kada su 28. rujna članice klape zapjevale na pozornici Hrvatskoga narodnog kazališta u Splitu, na 4. Susretu klapa Hrvata izvan Republike Hrvatske, započela je turneja koja će mnogima od njih ostati među najljepšim životnim uspomenama. Pred njima su bili dani tijekom kojih će, uz koncerte i druženja, upoznavati mjesta o kojima su slušale u obiteljskim pripovijestima, otkrivati tragove svojih predaka i ponovno doživljavati snagu povezanosti s hrvatskim korijenima. Od Splita, Dugopolja i Bola na Braču, preko Livna, Blidinja i Viteza, do Međugorja, Posušja, Čapljine i Mostara, Valovi su desetak dana nosili hrvatsku pjesmu prostorima iz

Nastup u Kazališnoj dvorani u Vitezu

kojih su nekoć njihovi preci odlazili u daleki svijet.

OD SPLITSKE POZORNICE DO BRAČKIH OBALA

Nastup na 4. Susretu klapa Hrvata izvan Republike Hrvatske bio je svečani početak njihova jubilarnog putovanja. Već sljedećega dana, 29. rujna, nastupile su u Dugopolju, na tradicionalnoj pučkoj veselici u povodu blagdana svetoga Mihovila i Dana općine. U programu koji je organizirao KUD Pleter, i u suradnji sa Savezom kulturno-umjetničkih društava Splitsko-dalmatinske županije, pridružile su se domaćim izvođačima i gostima iz Sjeverne Makedonije. Veselo ozračje, folklor, pjesma i srdačnost domaćina bili su lijepi uvod u dane koji su slijedili.

Put ih je zatim odveo na Brač, u Bol, mjesto koje su već upoznale tijekom svojega gostovanja u Hrvatskoj 2019. godine. Povratak na otok bio je ispunjen radošću ponovnog susreta, a koncert održan 1. listopada u župnoj crkvi Gospe Karmelske, u sklopu 37. Bolskog lita, ostao je jedan od posebno dojmljivih trenutaka turneje. U prepunoj crkvi odjekivali su glasovi žena koje su hrvatsku pjesmu ponijele preko oceana i sada je ponovno vratile na dalmatinsku obalu. Osobito snažno zazvučala je skladba "U zemju latinsku", na stihove Jakše Fiamenga i glazbu Krešimira Magdića. U izvedbi potomkinja hrvatskih iseljenika ta je pjesma dobila gotovo opipljivu emotivnu snagu. Priča o djedu koji odlazi preko mora postala je priča o njihovim vlastitim obiteljima, o rastancima koji su obilježili generacije i uspomenama koje ni ocean nije mogao izbrisati. Koncert u Bolu, ostvaren u suradnji s Centrom za kulturu Općine Bol i Dominikanskim samostanom, bio je jedan od onih trenutaka u kojima se glazba pretvara u zajedničko sjećanje, a publika i izvođači dijele istu emociju, satkanu od pjesme, uspomena i osjećaja pripadnosti.

LIVNO – KADA OBITELJSKA PRIČA POSTANE STVARNOST

Nakon dalmatinskoga dijela turneje putovanje je nastavljeno prema Bosni i Hercegovini, kamo su neke članice klape stigle prvi put. Upravo je taj dio putovanja donio neke od najdirljivijih trenutaka cijeloga gostovanja. Na putu prema Vitezu zaustavile su se u Livnu. Nije ondje bio predviđen koncert niti je grad bio jedna od službenih postaja turneje. Ipak, za sestre Mariju Ceciliju Fernández Šarić i Valeriju Fernández Šarić te Marijinu kćer Claru, taj posjet značio je ostvarenje dugogodišnje želje. Njihov djed rođen je u livanjskome kraju, a baka u okolici Mrkonjić Grada. Nakon Drugoga svjetskog rata upoznali su se u izbjegličkom logoru Fermo u Italiji, gdje su započeli zajednički život. Djed je preminuo prije odlaska obitelji u Argentinu pa je baka s dvoje djece sama krenula u nepoznatu zemlju. Marija Cecilia i Valeria odrasle su slušajući tu priču. Livno je za njih desetljećima bilo ime koje se spominjalo u obitelji, mjesto koje je pripadalo njihovoj prošlosti, a koje nikada nisu vidjele.

"Za nas je doći u Livno ispunjeni san, jer sada znamo odakle smo", rekla je u razgovoru Marija Cecilija za Radio Livno. Nije znala gdje se nalazila djedova kuća, nije mogla pronaći ulicu kojom je hodao ni mjesto na kojem je odrastao. Ali dok je promatrala grad, pokušavala je zamisliti njegov život i svijet iz kojega je potekla njezina obitelj. Kasnije će u razgovoru za Radiopostaju Mir Međugorje priznati kako joj je i sama pomisao da je njezin djed nekada prolazio tim ulicama bila dovoljna da osjeti duboku povezanost s tim krajem. Upravo takvi trenuci otkrivaju koliko snažno obiteljsko pamćenje može živjeti tijekom generacija. Ono što je za prolaznika tek jedan grad, za potomka iseljenika može biti mjesto susreta s vlastitom prošlošću, pa i s ljudima koje nikada nije imao priliku upoznati. Putovanje je nastavljeno preko Tomislavgrada i Blidinja, krajolicima koji su gošćama iz Argentine otkrivali ljepotu i raznolikost Bosne i Hercegovine. Posebno dojmljiv bio je posjet Kedžari na Vran-planini, gdje su obišle grob Dive Grabovčeve, simbola vjere, čistoće i postojanosti hrvatskoga naroda toga kraja.

Za članice klape, koje su posebno za ovu turneju obradile pjesmu "Diva Grabovčeva", bio je to susret s mjestom i predajom koju su dotad poznavale ponajprije u glazbi i pripovijesti. Nakon po-

Na Brdu ukazanja u Međugorju

Gostovanje na Radiopostaji Mir Međugorje

sjeta Kedžari stihovi te pjesme dobili su novu, osobnu dimenziju.

Sljedeća koncertna postaja bio je Vitez, gdje su 3. listopada u Kazališnoj dvorani nastupile zajedno s domaćim vokalnim skupinama Viteški akordi i Lašvanske dive. U suradnji s Gradskim kazalištem mladih Vitez i Udrugom mladih Enter priređena je glazbena večer koja je spojila glasove iz Lašvanske doline i Buenos Airesa. Srdačnost domaćina, zanimanje publike i zajednička izvedba pjesme "Lijepa li si", stvorili su ozračje iskrenog prijateljstva. Susret je bio i prilika da se domaća publika upozna s kulturnim životom hrvatske zajednice u Argentini, ali i da gošće otkriju bogatstvo glazbene tradicije srednje Bosne. Boravak u Vitezu donio je i dva posebno sadržajna iskustva, koja su ovom dijelu putovanja dala snažnu duhovnu i povijesnu dimenziju. Na blagdan svetoga Franje Asiškoga, 4. listopada, članice klape sudjelovale su na svečanome misnom slavlju u Gučoj Gori, gdje se u povodu blagdana zaštitnika župe i franjevačkoga samostana okupilo mnoštvo vjernika. U ozračju zajedničke molitve i velike vjerničke svečanosti imale su priliku neposredno doživjeti duboku ukorijenjenost katoličke vjere i franjevačke tradicije među Hrvatima srednje Bosne. Za žene koje su odrastale u hrvatskim obiteljima u Argentini, u kojima su vjera, nedjeljna misa i obiteljski običaji bili važan dio očuvanja identiteta, sudjelovanje na takvoj svečanosti imalo je posebno značenje. Među tisućama okupljenih vjernika mogle su osjetiti onu istu duhovnu pripadnost koja se desetljećima njegovala i u njihovim iseljeničkim zajednicama. Sasvim drukčije, ali jednako duboko iskustvo bio je posjet spomen-obilježju "Osmica" u Vitezu, podignutom u znak sjećanja na osmero hrvatske djece ubijene 1993. godine.

MEĐUGORJE – HODOČAŠĆE ZAHVALNOSTI

Među brojnim postajama turneje posebno mjesto u srcima članica klape zauzelo je Međugorje. Njihov dolazak nije bio tek usputni posjet poznatome hodočasničkom mjestu, nego dugo iščekivani duhovni susret i prilika za molitvu, zahvalnost i osobno promišljanje o svemu što ih je tijekom života povezivalo s vjerom i domovinom predaka. Uspon na Podbrdo, Brdo ukazanja, mjesto molitve i hodočašća, za članice klape imao je duboko osobno značenje. Daleko od koncertnih pozornica, rasporeda i svakodnevnih obveza, mogle su u miru i molitvi zahvaliti za svoje obitelji, za zajedništvo koje ih povezuje i za 25 godina tijekom kojih su, unatoč brojnim izazovima, uspjele sačuvati klapu i ljubav prema hrvatskoj pjesmi. Boravak u Međugorju obilježilo je i gostovanje na Radiopostaji Mir Međugorje, u emisiji "Sitan kamen do kamena", u kojoj su María Cecilia Fernández Šarić, Daria Trošelj i dr. sc. Jelena Nadinić govorile o svojim obiteljima, životu hrvatske zajednice u Argentini i četvrt stoljeća glazbenog djelovanja.

Posebnu ljepotu gostovanju dale su pjesme koje su izvele u studiju. Među njima je bila i "Molitva", skladba povezana s iskustvom hrvatskih iseljenika. Zapjevale su i argentinsku tradicijsku pjesmu "La Arenosa", pokazujući kako se u njihovu glazbenome svijetu prirodno susreću hrvatska i argentinska baština. Govoreći o povezanosti vjere i glazbe, Marija Cecilia otkrila je kako se članice prije svakoga nastupa zajedno mole, želeći da njihovo pjevanje bude više od samoga glazbenog nastupa.

"Za mene nije najvažnije pjevati, nego zahvaliti. Prije koncerta se pomolimo: 'Gospe draga, neka bude tvoj glas,

U posuškoj kinodvorani održan je koncert na kojem su uz Valove nastupile domaće klape Grga i Zvizdan

Završni koncert održan je u Mostaru, a uz gošće iz Buenos Airesa nastupile su mostarske ženske klape Gratia i Lakrima te HKUD Rodoč

a ne naš'." Upravo su te riječi možda najljepše objasnile zašto im je dolazak u Međugorje, a osobito odlazak na Brdo ukazanja, bio toliko važan i emotivan.

HERCEGOVINA JE DOČEKALA VALOVE OTVORENOG SRCA

Nakon duhovno ispunjenoga boravka u Međugorju, putovanje je nastavljeno prema Posušju. Uoči koncerta upriličen je prijam u Općini Posušje, na kojem im je dobrodošlicu poželio predsjednik Općinskoga vijeća Mario Knezović. U utorak, 6. listopada, u posuškoj kinodvorani održan je koncert na kojem su uz Valove nastupile domaće klape Grga i Zvizdan. Posušje je već godinama prepoznatljivo po svojoj klapskoj tradiciji i Festivalu klapske pisme, pa je susret domaćih izvođača i gošći iz Argentine bio prirodan nastavak dugogodišnjeg njegovanja ove glazbene baštine. Posebno emotivan trenutak večeri dogodio se na samome kraju, kada su sve tri klape udružile glasove u zajedničkoj izvedbi pjesme "Moja Hercegovina". U toj zajedničkoj pjesmi kao da su se susrele sve priče koje su Valovi nosili sa sobom – priče o odlascima, čežnji, povratcima i ljubavi prema zavičaju. Koncert je ostvaren u suradnji s Općinom Posušje i Udrugom Festival klapske pisme Posušje, od kojih su dobili poziv na Festival klapske pisme koji se već tradicionalno svake godine održava u sklopu manifestacije Posuško lito.

Tijekom boravka u Hercegovini Valovi su posjetili i Čapljinu, gdje ih je srdačno primila gradonačelnica Iva Raguž. Za Jelenu Nadinić taj posjet imao je i osobno značenje jer njezini obiteljski korijeni upravo su iz čapljinskoga kraja. Tako je i Čapljina postala dio one posebne, osobne geografije turneje u kojoj su se koncertne postaje isprepletale s obiteljskim uspomenama. Posebnu toplinu ovom susretu dala je i gesta gradonačelnice Ive Raguž, koja je svoju podršku gošćama iz Argentine iskazala i dolaskom na njihov završni koncert u Mostaru. Završni koncert održan je 7. listopada u Mostaru, u Galeriji kraljice Katarine Hrvatskoga doma hercega Stjepana Kosače. Uz gošće iz Buenos Airesa nastupile su mostarske ženske klape Gratia i Lakrima te HKUD Rodoč, čija je dječja skupina izvela tradicijsko kolo, a pjevačka skupina hercegovačke napjeve. Program je vodila književnica Anita Martinac.

Bila je to lijepa završnica turneje koja je od početka bila zamišljena kao susret i povezivanje. Na istoj pozornici našli su se glasovi hrvatskog iseljeništva i domaćih izvođača, a pjesma je još jednom pokazala kako može nadvladati udaljenosti i povezati različite generacije.

U Čapljini ih je srdačno primila gradonačelnica Iva Raguž

U DOMOVINU SE MOŽE VRATITI I PJESMOM

Na kraju putovanja ostala je zahvalnost za sve što su doživjele, posebno istaknuvši koliko im je značio srdačan prijam publike, ali i sva poznanstva i prijateljstva koja ostaju nakon koncerata. Posebnu zahvalnost upućujemo svim ustanovama, udrugama, lokalnim zajednicama, domaćinima i pojedincima koji su svojim angažmanom, gostoprimstvom i podrškom pridonijeli uspješnoj realizaciji ove turneje, kao i medijima koji su je pratili i svojim izvještavanjem približili široj javnosti, osobito Glasu Hrvatske i PROTV-u. Kada su se nakon desetak dana putovanja članice klape Valovi pripremale za povratak u Argentinu, iza njih nisu ostali samo uspješni koncerti i fotografije s nastupa. Ostali su zagrljaji, nova prijateljstva, susreti s obiteljskim korijenima i uspomene koje će još dugo prepričavati svojim obiteljima i prijateljima u Buenos Airesu.Za sve članice klape Međugorje je postalo mjesto zajedničke zahvalnosti za 25 godina pjesme i prijateljstva. A Split, Dugopolje, Bol, Vitez, Posušje i Mostar ostali su gradovi u kojima su osjetile da njihova pjesma, premda nastala i njegovana daleko od domovine, ovdje ima svoje korijene i svoju publiku. M

ENG ***The women's klapa group Valovi from Buenos Aires held a jubilee tour to mark 25 years of activity. From September 28 to October 7, the group performed at six concert venues in Croatia and Bosnia and Herzegovina. The tour began with a performance at the 4th Festival of Klapa Groups of Croats Outside the Republic of Croatia in Split, then continued with concerts in Dugopolje, Bol on Brač, Vitez, Posušje, and Mostar. During the trip, group members also visited Livno, Tomislavgrad, Blidinje, Guča Gora, Međugorje and Čapljina, where they participated in cultural and religious events and meetings with local community representatives. The tour was organized by the Croatian Heritage Foundation with the support of the Central State Office for Croats Abroad, in cooperation with local cultural institutions, associations, local self-government units and other hosts.***

Trojezična monografija o raskošnome umjetničkom opusu

Bibliofilskim izdanjem likovne monografije *90 za 90* kanadsko-hrvatski umjetnik Anton Cetín obilježio je ovih dana u domovini devedeseti rođendan

Umjetnik Anton Cetín

Tekst: **VESNA KUKAVICA** | Foto: **HMI**

Jedan od najistaknutijih hrvatskih slikara i grafičara našega vremena Anton Cetín napunio je 18. rujna ove godine 90 godina. Prihvatimo li podjelu koja profesionalne umjetnike dijeli na one koji stvaraju prema popularnim klišejima i na one koji inventivno probijaju nove horizonte, Anton Cetín nedvojbeno pripada drugima. Sigurni smo da bi svatko upućen u hrvatsku umjetničku produkciju u inozemstvu našega vremena među osobe koje su ostvarile vrijedan umjetnički likovni opus među-narodne slave ubrojio i Antona Cetína iz Kanade. Rođendan je slavljen u Zagrebu, gdje je ovaj akademski slikar s polustoljetnom torontskom adresom proveo studentske dane te u rodnoj mu čazmanskoj sredini, gdje djeluje galerija koja nosi njegovo ime i trajno čuva bogatu donaciju njegovih umjetnina.

Sažeto, u povodu 90. rođendana istaknutoga hrvatsko-kanadskog slikara i grafičara Antona Cetína ovih je dana, točnije 15. rujna, u atriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu predstavljena likovna monografija *90 za 90,* uz prigodnu izložbu umjetnikovih radova. Okupljenima se oko ovoga bibliofilskog izdanja uvodno obratila Tamara Ilić-Olujić, voditeljica Grafičke zbirke u NSK, dok su o životnome putu i međunarodno ostvarenoj umjetničkoj karijeri slavljenika govorili likovni umjetnik Frane Paro; povjesničarska umjetnosti i likovna kritičarka Branka Hlevnjak; likovni umjetnik Jagor Bučan, pjesnik Ljubo Krmek te kanadski mu svojevrsni suputnik filolog i likovni kritičar prof. dr. sc. Vinko Grubišić. Monografija *90 za 90*, objavljena u Zagrebu 2026. godine, donosi izbor od devedeset Cetínovih crteža nastalih od 2024. do 2026. godine. Simbolika umjetnikova devedesetog rođendana ogleda se i u nakladi od točno devedeset primjeraka,

Iz monografije Anton Cetín: ***90 za 90, Pomiriteljica Eva; Vjenčanje.***

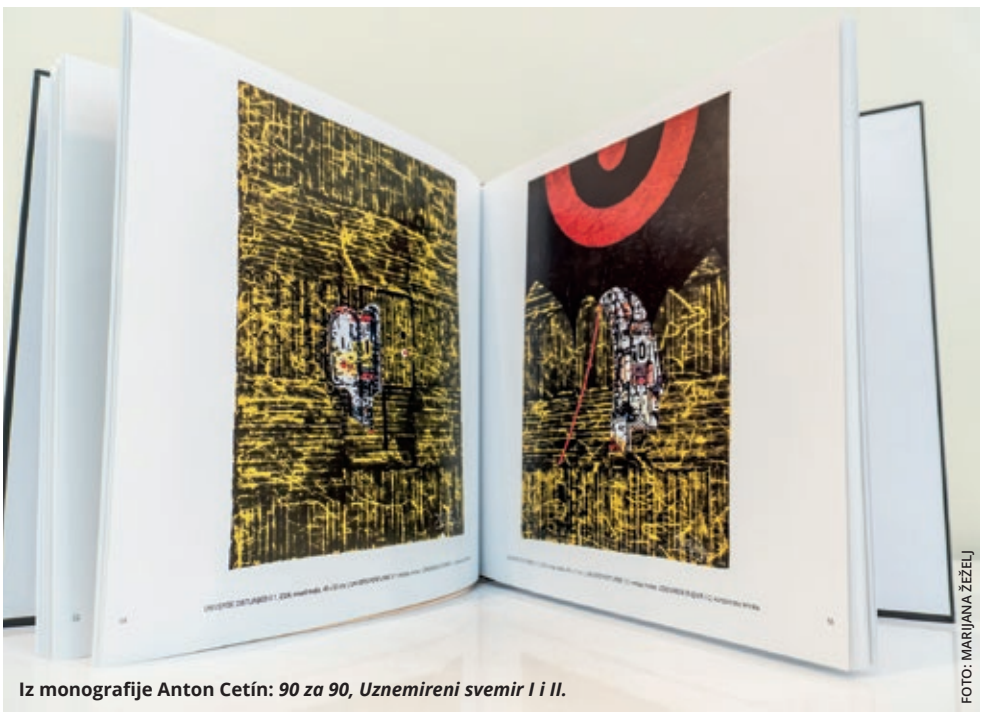

Promotori monografije bili su Vinko Grubišić, Ljubo Krmek, Jagor Bučan, Frane Paro, Branka Hlevnjak i Anton Cetín

s tim što je svaki posebno numeriran. Predgovor monografiji potpisuje likovna kritičarka Branka Hlevnjak, a izdanje je objavljeno na hrvatskome, engleskome i francuskome jeziku. Anton Cetín rođen je 1936. godine u čazmanskoj Bojani u Hrvatskoj. Diplomirao je na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu, a nakon pariškoga razdoblja od 1968. godine živio je i radio desetljećima u Torontu. Od 2019. godine s obitelji živi i radi u Ottawi kao samostalni umjetnik. Tijekom plodne karijere održao je 175 samostalnih izložbi i sudjelovao na više od 200 skupnih izložbi diljem svijeta. Istodobno i kozmopolit i patriot, Anton Cetín dao je golem prilog borbi hrvatskoga naroda za slobodu i neovisnost u sklopu najznačajnijih pothvata hrvatske kulturne emigracije na demokratskome Zapadu druge polovine 20. stoljeća, za što je primio i prestižna hrvatska državna odličja. Na predstavljanju monografije Anton Cetín darovao je Grafičkoj zbirci NSK deset svojih novijih crteža, dopunivši tako vrijednim radovima ranije donacije Grafičkoj zbirci NSK. Predstavljanje monografije i prigodna izložba privukle su interes likovnih kritičara te velik broj poštovatelja umjetnikova opusa, koji nisu skrivali oduševljenje njegovim najnovijim stvaralaštvom. Među poštovateljima bili su, uz odabrane uglednike iz javnoga života Zagreba i Hrvatske, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika mr. sc. Zdeslav Milas, najprevođeniji hrvatski književnik Miro Gavran, dramska umjetnica Mladena Gavran, dr. sc. Marijan Brajinović, utemeljitelj Austrijsko-hrvatskog društva, umirovljeni saborski zastupnik i Matičin ravnatelj iz slavnih devedesetih Ante Beljo, kao i predstavnici Ministarstva kulture i medija RH te Hrvatske radiotelevizije.

"Za mene, moći nastaviti umjetničko stvaranje na tako visokoj razini, u ovoj fazi mojeg umjetničkog putovanja, to je oboje - privilegij i iznad svega blagoslov!", naglasio je slikar Cetín, zahvalivši organizatorima svečanosti. Bibliofilsko izdanje ima nekoliko maštovitih poglavlja, kao što su: Različite teme

FOTO: MARIJANA ŽEŽELJ

FOTO: MARIJANA ŽEŽELJ

Iz monografije Anton Cetín: *90 za 90, Uznemireni svemir I i II.*

Iz monografije - Anton Cetín: *90 za 90, Uznemireni svemir II.*

Iz monografije Anton Cetin: *90 za 90, Ekspanzija 16.*

I; Ekspanzija; Uznemireni svemir II; te Različite teme II.

Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika mr. sc. Zdeslav Milas čestitao je umjetniku Antonu Cetínu rođendan, poželjevši mu dobro zdravlje i uspješno stvaralaštvo u zlatnim godinama života. Slavni umjetnik darovao je Hrvatskoj matici iseljenika i ravnatelju Milasu slavljeničku trojezičnu monografiju *90 za 90*, priloživši je svojim ranijim donacijama fundusu umjetnina Hrvatske matice iseljenika.

ČAZMANSKA RETROSPEKTIVA

Izložbom 90 djela obilježen je u Čazmi, nakon zagrebačke proslave, veliki jubilej života i stvaralaštva istaknutog umjetnika,18. rujna 2026. Tako su posjetitelji u Kulturnome centru mogli uživati u prikazu najnovijih radova koje je umjetnik darovao Gradskome muzeju Čazma. Na izložbi je predstavljen umjetnički put koji obuhvaća više od šest desetljeća stvaralaštva, od ranih grafičkih radova do recentnih ostvarenja. Ova retrospektivna izložba na određeni način zaokružuje raskošni opus umjetnika koji je najveći dio svojega stvaralačkog vijeka proveo u Kanadi, a pritom trajno održavao snažnu povezanost sa zavičajem. Ta povezanost tijekom desetljeća očitovala se u iznimnoj velikodušnosti kojom je autor sustavno obogaćivao našu kulturnu baštinu darujući vlastita djela nizu renomiranih galerija u Lijepoj Našoj - od Vukovara do Dubrovnika, od Čazme do Zagreba. Posebnu vrijednost predstavljaju donacije ostvarene posljednjih godina Čazmi, od 58 umjetničkih djela darovanih 2024. godine, do dodatnih 25 radova darovanih Gradskome muzeju Čazma godinu poslije, sve do proširenja Umjetničke zbirke s dodatnih deset recentnih ostvarenja u 2026. godini. Time je stvorena reprezentativna cjelina koja obuhvaća sveukupno 241 Cetínov rad u fondu Gradskog muzeja Čazma. Tako je moguće pratiti razvoj

Umjetnik Anton Cetín s bivšim i sadašnjim ravnateljem Hrvatske matice iseljenika – Antom Beljom i Zdeslavom Milasom

Iz monografije - Anton Cetín: *90 za 90, Diskusije o budućnosti 3.*

njegova likovnog izraza tijekom više od šest desetljeća, odnosno od 1961. do 2026. godine. Čazmanska izložba koncipirana je na dvjema lokacijama: u prostoru Kulturnoga centra gdje je bilo predstavljeno 58 radova, dok su u Galeriji Antona Cetína bila izložena 32 djela. Zajedno su posjetiteljima predočile sveobuhvatan pregled umjetničkog puta koji obuhvaća razdoblje od zagrebačkih početaka i europskih iskustava u Parizu, preko dugogodišnjega kanadskog razdoblja, sve do novijih radova nastalih u devedesetoj godini života autora. Kao ustanova koja se skrbi o jednoj od najznačajnijih domovinskih zbirki djela Antona Cetína, Gradski muzej Čazma ovom izložbom obilježio je umjetnikov veliki životni jubilej, izražavajući ujedno i zahvalnost autoru na njegovoj trajnoj povezanosti uz rodni grad, na povjerenju iskazanom darovanim djelima te na iznimnom doprinosu kulturnoj baštini Čazme i Hrvatske. Izložba je trajala od umjetnikova rođendana do 18. listopada 2026. godine. Izložbu su financirali Ministarstvo kulture i medija RH i Grad Čazma. M

ENG ***With the bibliophile edition of the art monograph 90 za 90, Canadian-Croatian artist Anton Cetín marked his ninetieth birthday in his homeland. Anton Cetín, painter and graphic artist (Bojana near Čazma, Sep 18, 1936). He graduated from the Academy of Fine Arts in Zagreb in 1964. He resided in Paris from 1966 to 1968, and has lived in Canada since 1968. His work is exhibited in prestigious galleries worldwide, for which he has received numerous professional decorations and awards.***

FOTO: MATEA SMOLČIĆ SENČAR

JEZIČNI PODSJETNIK

Kosinj u riječi

Piše: **SANJA VULIĆ**

Zbog nakane gradnje hidroelektrane, u planu je rušenje naselja Gornji Kosinj u Lici, groblja, crkve, rubnih dijelova naselja Kosinjski Bakovac, plodnoga Kosinjskoga polja i neistražene dragocjene hrvatske arheološke baštine. Zajedno s raseljenim Gornjim Kosinjem nestat će i njegov mjesni govori. Još će neko vrijeme opstati u živom govoru i sjećanju raseljenih obitelji i pojedinaca, ali održati se ne će. Dijalektolozi sada imaju posljednju priliku istražiti te govore u njihovim mjestima, premda je znatan broj stanovnika već otišao. Ovo je posljednja školska godina u Osnovnoj školi Anža Frankopana u Gornjem Kosinju. Sve će prekriti voda, a s novim naraštajima postupno i zaborav.

Zato je dobro i na ovom mjestu prisjetiti se nekih primjera iz govora Kosinja, ne samo Gornjega nego i Donjega, koji ne će biti potopljen. U Donjem Kosinju (zaselak Selište) dobro se čuva završno *l* u imenicama, npr. u riječi *kotal* (u značenju: kotao). Zanimljivo je da se čuvaju i neki stari hrvatski množinski padežni oblici, npr. *oko ust* (u značenju: oko usta). U većini hrvatskih govora svih triju narječja od starine su uobičajeni brojevi druge dekade koji završavaju na *-najst*, a mogu se čuti i u govoru starijih ljudi u Selištu, npr. *dvanajst*. Čuvaju se i glagoli *peljat i dopeljat*, npr. *da dopelje kola i vola*. Uvijek iznova valja upozoriti da su u hrvatskoj jezičnoj starini neke riječi imale drugačija, nerijetko i suprotna značenja od danas uobičajenih. Jedna od takovih je riječ *pod* kada ne označuje prostor pod nogama (kao danas) nego prostor za koji se u današnjem standardnom jeziku rabi turcizam *tavan*. U Selištu i Bakovcu za taj prostor pod krovom rabi se riječ *pod* koju još uvijek možemo susresti u pojedinim govorima u Hrvatskoj, posebice na obali i otocima, u mjesnim govorima u manjinskim zajednicama koji čuvaju jezičnu starinu iz 16. stoljeća, npr, u govorima moliških Hrvata u Italiji, također u govorima gradišćanskih Hrvata, ali i u mnogim književnim djelima hrvatskih pisaca od 16. stoljeća pa nadalje. Budući da su domaće životinje bile važne za egzistencijalnu sigurnost brojnih obitelji, za njih (tj. za domaće životinje) rabila se i još uvijek se rabi riječ *blago*, npr. u Gornjem Kosinju.

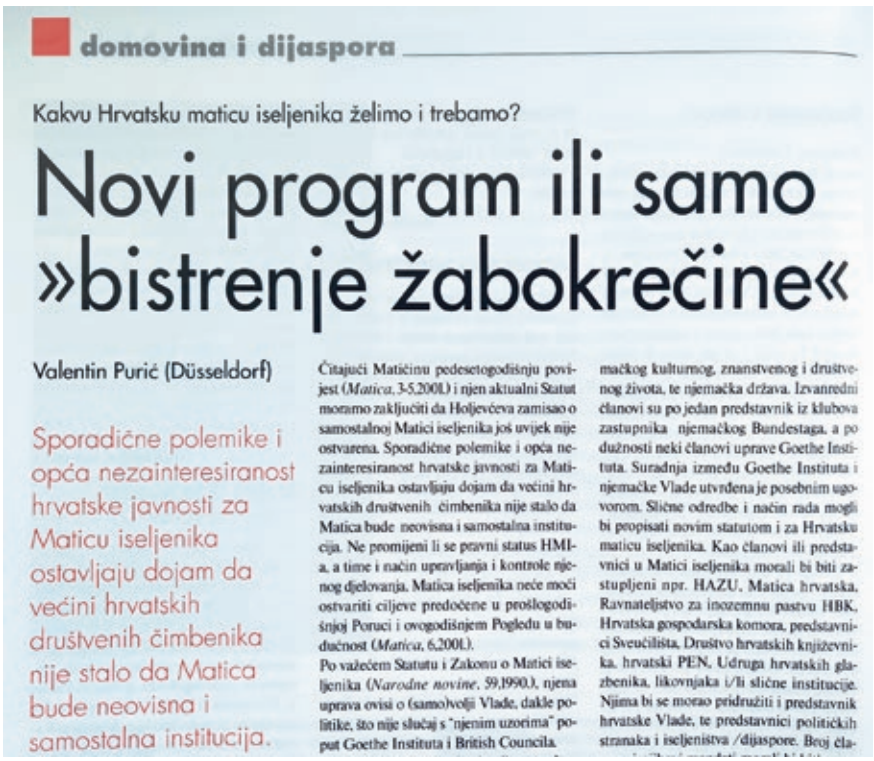
Premda se često spominje tvrdoća izričaja u Lici, pojedini govornici nastoje ublažiti težinu pojedinih riječi, odnosno njihovih značenja pa se u Gornjem Kosinju može čuti izraz *predat se alkoholu* (u značenju: opijati se), *voli alkohol* (opija se), ali i riječ *pijanac* je u uporabi.

Znatan je broj starih germanizama očuvan u tim govorima, npr. *ḳiklja* u značenju: suknja (prema njem. Kittel), u Selištu i Gornjem Kosinju *kebar* u značenju: hrušt (prema njem. Käfer u značenju: kukac), u Selištu i Bakovcu *mežnjar* (prema njem. Messner) u značenju: zvonar, crkvenjak, također glagol šparat (prema njem. *sparen*) u značenju: štedjeti. Stariji ljudi u Selištu sjećaju se vremena prije nego što je turcizam *marama* istisnuo hrvatsku riječ *rubac*. Budući da rabe glagol *vikat* u značenju govoriti, oni kažu: *vikalo se rubac, sad marama* (tj. govorilo se rubac, a sada se govori marama). Stari je izraz *bit sigur* u značenju: usuditi se, biti hrabar, npr. u Selištu: *ona je bila sigura* (bila je hrabra). Taj izraz bi Kosinjani trebali češće rabiti jer treba hrabrosti za suočavanje s gubitkom doma i načina života, s gubitkom voljenoga okoliša i vrijednosti njegovanih stoljećima. M

***Stajališta iznesena u autorskim kolumnama i komentarima ne odražavaju stajališta uredništva, već su to osobna stajališta autora pojedine kolumne i komentara.**

Između tradicije, europskih integracija i digitalnog doba

Povijesni hod obilježavanjem obljetničke godine Hrvatske matice iseljenika kronološki i tematski završavamo u izazovnom razdoblju 21. stoljeća. Devedesete godine 20. stoljeća označile su duboku političku, društvenu i organizacijsku prekretnicu u cjelokupnom djelovanju Matice

domovina i dijaspora

Kakvu Hrvatsku maticu iseljenika želimo i trebamo?

Novi program ili samo »bistrenje žabokrečine«

Valentin Purić (Düsseldorf)

Sporadične polemike i opća nezainteresiranost hrvatske javnosti za Maticu iseljenika ostavljaju dojam da većini hrvatskih društvenih čimbenika nije stalo da Matica bude neovisna i samostalna institucija.

Čitajući Matičinu pedesetogodišnju povijest (*Matica*, 3-5,2001.) i njen aktualni Statut moramo zaključiti da Holjevčeva zamisao o samostalnoj Matici iseljenika još uvijek nije ostvarena. Sporadične polemike i opća nezainteresiranost hrvatske javnosti za Maticu iseljenika ostavljaju dojam da većini hrvatskih društvenih čimbenika nije stalo da Matica bude neovisna i samostalna institucija. Ne promijeni li se pravni status HMI-a, a time i način upravljanja i kontrole njenog djelovanja, Matica iseljenika neće moći ostvariti ciljeve predočene u prošlogodišnjoj Poruci i ovogodišnjem Pogledu u budućnost (*Matica*, 6,2001.).

Po važećem Statutu i Zakonu o Matici iseljenika (*Narodne novine*, 59,1990.), njena uprava ovisi o (samo)volji Vlade, dakle politike, što nije slučaj s "njenim uzorima" poput Goethe Instituta i British Councila.

mačkog kulturnog, znanstvenog i društvenog života, te njemačka država. Izvanredni članovi su po jedan predstavnik iz klubova zastupnika njemačkog Bundestaga, a po dužnosti neki članovi uprave Goethe Instituta. Suradnja između Goethe Instituta i njemačke Vlade utvrđena je posebnim ugovorom. Slične odredbe i način rada mogli bi propisati novim statutom i za Hrvatsku maticu iseljenika. Kao članovi ili predstavnici u Matici iseljenika morali bi biti zastupljeni npr. HAZU, Matica hrvatska, Ravnateljstvo za inozemnu pastvu HBK, Hrvatska gospodarska komora, predstavnici Sveučilišta, Društvo hrvatskih književnika, hrvatski PEN, Udruga hrvatskih glazbenika, likovnjaka i/li slične institucije. Njima bi se morao pridružiti i predstavnik hrvatske Vlade, te predstavnici političkih stranaka i iseljeništva /dijaspore. Broj ča-

Rasprava o ulozi Matice iseljenika na stranicama časopisa *Matica* 2001.

Tekst: **DR. SC. IVAN TEPEŠ**

Završetkom Domovinskoga rata, međunarodnim priznanjem Republike Hrvatske i uspostavom novih državnih institucija, dotadašnji koncept rada s iseljeništvom je moderniziran. Većina programa koji su utemeljeni u tom formativnom desetljeću državne samostalnosti uspješno se nastavila ostvarivati, razvijati i nadograđivati i tijekom prva dva i pol desetljeća 21. stoljeća, prilagođavajući se novim globalizacijskim procesima. Početak novoga tisućljeća donio je i krupne političke promjene u Republici Hrvatskoj, koje su uslijedile nakon smrti prvoga hrvatskog predsjednika dr. Franje Tuđmana potkraj 1999. godine. Na čelo Hrvatske matice iseljenika u tom trenutku ponovno dolazi ugledni pjesnik, esejist i politički emigrant Boris Maruna, koji je ostao na čelu ustanove sve do 2003. godine. Nakon njega, upravljanje Maticom preuzima Nikola Jelinčić, također dugogodišnji djelatnik s diplomatskim iskustvom još iz razdoblja sedamdesetih godina 20. stoljeća. Jelinčić je obnašao ravnateljsku dužnost od 2003. do 2006. godine, nakon čega na čelo ustanove dolazi istaknuta političarka Katarina Fuček, koja je Maticu vodila u dvama mandatima: najprije od 2006. do 2008., zatim ponovno od 2009. do 2012. godine.

RAVNATELJI NOVOG DOBA

Između njezinih dvaju mandata, u razdoblju od 2008. do 2009. godine, dužnost ravnateljice obnašala je Danira Bilić, proslavljena hrvatska košarkašica i osvajačica srebrne medalje na Olimpijskim igrama u Seulu 1988. godine. Nakon toga, u razdoblju od 2012. do 2016. godine, ravnateljsku dužnost obavljao je prosvjetni i društveni djelatnik Marin Knezović. Zatim je tijekom jednogodišnjega tranzicijskog razdoblja od 2016. do 2017. upravljanje Maticom kao vršiteljica dužnosti ravnateljice preuzela Mirjana Piskulić, dugogodišnja stručna djelatnica Matice s diplomatskim

U posljednja dva i pol desetljeća osobitu važnost u promicanju Matičina djelovanja zadržao je njezin službeni časopis *Matica*

Djelatnici HMI-ja s ravnateljem Nikolom Jelinčićem na Božić 2005.

iskustvom. Nju je na poziciji ravnatelja naslijedio Mijo Marić, dugogodišnji predsjednik Udruge bosanskohercegovačkih Hrvata *Prsten*. Marić je dužnost ravnatelja Hrvatske matice iseljenika obnašao u dva puna mandata, od 2017. do 2025. godine. Trenutačni ravnatelj je Zdeslav Milas, sveučilišni profesor i ugledni stručnjak za odnose s javnošću, koji donosi i dragocjeno osobno iskustvo života u hrvatskom iseljeništvu u Austriji tijekom sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća. Njegova vizija usmjerena je na strateško komuniciranje i brendiranje Matice kao moderne, otvorene i umrežene europske institucije.

NEPROCJENJIVA VRIJEDNOST ČASOPISA *MATICA*

U posljednja dva i pol desetljeća osobitu važnost u promicanju Matičina djelovanja zadržao je njezin službeni časopis *Matica*. Na stranicama *Matice*, napose početkom devedesetih, a zatim i intenzivno početkom dvijetisućitih godina, vođene su plodne intelektualne rasprave i objavljivani tekstovi u kojima se kritički analizirao dotadašnji Matičin rad. Mnogi autori i intelektualci smatrali su da bi se – uz neupitno vrijedne i tradicionalne programe temeljene na izvornoj tradicijskoj kulturi, očuvanju jezične baštine i scenskoj primjeni folklora – cjelokupni programski sadržaj morao dodatno osnažiti i modernizirati. Temeljna ideja bila je da Hrvatska matica iseljenika preraste u suvremenu kulturnu instituciju koja bi Hrvatsku povezivala sa svijetom na sustavan način, prateći provjerene modele i visoke standarde kakve u svojim državama provode srodne europske institucije, poput njemačkoga *Goethe-Instituta*, francuskoga *Institut français* ili britanskoga *British Councila*.

Prvi susret klapa iz hrvatskog iseljeništva u domovini

Ta rasprava poslužila je kao zamašnjak za stvaranje novih, modernijih projekata koji nadilaze isključivo folklornu sferu.

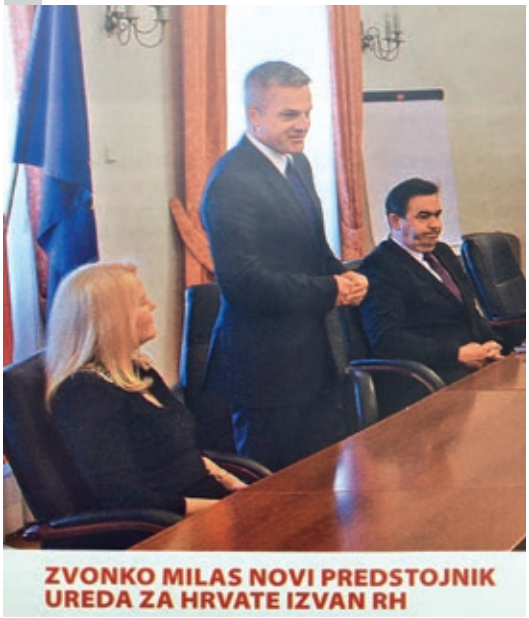
Slijedeći impulse potrebne za modernizaciju, Matičini programi počeli su se ubrzano širiti i diversificirati tijekom 2000-ih godina. Već 2001. godine uspješno je pokrenut stručni seminar "Stvaranje kazališta", namijenjen kazališnim amaterima i voditeljima dramskih sekcija u iseljeništvu. Ubrzo nakon toga, radi jačanja veza s prekooceanskim zemljama Latinske Amerike, pokrenut je opsežni multimedijski projekt "Dodi-

Naslovnica *Matice* iz 2011. s motivom Hrvata iz BiH

ri svjetova: Hrvatska – Čile". Sljedeće, 2002. godine, utemeljena je "Hrvatska etnoriznica" – specijalizirana radionica za izradu i rekonstrukciju hrvatskih narodnih nošnji te očuvanje tradicijskih tekstilnih vještina.

Kreativni uzlet nastavljen je 2003. godine pokretanjem nekoliko kapitalnih projekata. Utemeljeni su "Zlatna ribica", natječaj za literarne i novinarske radove učenika hrvatske nastave u inozemstvu, te Književni natječaj "Silvije Strahimir Kranjčević", namijenjen poticanju i valorizaciji iseljeničke kratke priče. Istodobno, u izdavačkoj sferi pokrenut je knjižni niz *Hrvatska književnost u iseljeništvu*, koji se fokusirao na prijevo-

Zvonko Milas preuzima dužnost čelnika SDUHIRH 2016.

Matica je nakon višegodišnjeg zatišja ponovno organizirala manifestaciju "Večer hrvatskih povratnika"

de istaknutih hrvatskih pisaca španjolskoga i engleskoga govornog područja. Za popularizaciju znanstvenoga doprinosa iseljenika pokrenut je i dvojezični knjižni niz *Ugledni hrvatski znanstvenici u svijetu*, koji je sustavno predstavljao izume i životne puteve iseljenih hrvatskih prirodoslovaca.

JEDINSTVENI TRADICIONALNI PROGRAMI

Od 2004. godine Matica sustavno organizira velike turneje iseljeničkih folklornih i kazališnih skupina u domovini, ugošćujući pritom i istaknute umjetnike iz dijaspore. Godine 2006. pokrenut je "Festival klapa iz hrvatskog iseljeništva". Iste godine na Međunarodnom sajmu knjiga *Interliber* pokrenuta je tradicionalna "Izložba iseljeničke nakladničke djelatnosti", čime je iseljenička knjiga dobila zasluženo mjesto na najvećoj domaćoj književnoj platformi. Godine 2007. osmišljena je i realizirana kulturna manifestacija "Tjedan Hrvata iz Bosne i Hercegovine", u sklopu koje se redovito održava i "Revija tradicijske odjeće i nakita Hrvata iz BiH". Program koji bilježi izniman javni interes i neprekinuto se održava od 2014. godine jest "Revija i izbor najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji izvan Republike Hrvatske", koja se tradicionalno organizira u Tomislavgradu. Broj i raznovrsnost Matičinih programa dramatično su se povećali u posljednjih deset godina, zahvaljujući znatnoj i stabilnoj financijskoj potpori Vlade Republike Hrvatske. Vlada je, naime, uz pomoć Središnjega državnoga ureda za Hrvate izvan RH, višestruko umnožila financijska sredstva namijenjena radu Matice.

Ulazak Republike Hrvatske u punopravno članstvo Europske unije 1. srpnja 2013. godine otvorio je posve novo poglavlje u hrvatskoj povijesti, ali i pred Maticu postavio složene demografske i organizacijske izazove. Otvaranje europskog tržišta rada olakšalo je migracije, što je, u kombinaciji s posljedicama globalne ekonomske krize započete 2008. godine, uzrokovalo pojavu novoga, velikog vala iseljavanja mlađeg i visokoobrazovanog stanovništva prema zemljama Zapadne Europe. S druge strane, kasnijim ulaskom Hrvatske u šengenski prostor i europodručje, Hrvatska matica iseljenika podignula je svoje djelovanje na kvalitativno novu razinu.

Nakon uklanjanja fizičkih granica, u sklopu europskoga prostora nestale su administrativne i geografske barijere koje su dotad dijelile Hrvate iz domovine od pripadnika autohtonih hrvatskih nacionalnih manjina u susjednim europskim zemljama, kao i od hrvatskih iseljenika radnika diljem Europske unije. Svi oni postali su dio jedinstvenoga, širega europskog prostora. To je dovelo do neviđene pokretljivosti ljudi, intenzivnije interakcije i brže kulturne razmjene. Na taj način tehnički je olakšana i provedba brojnih Matičinih projekata, koji se sada mogu organizirati fleksibilnije, brže i sa znatno manje administrativnih prepreka.

Tijekom svih ovih turbulentnih desetljeća, Hrvatska matica iseljenika uspjela je očuvati i dodatno unaprijediti suradnju sa svojim povijesno najdugovječnijim i najvažnijim iseljeničkim partnerom – Hrvatskom bratskom zajednicom

Tijekom svih ovih turbulentnih desetljeća, Hrvatska matica iseljenika uspjela je očuvati i dodatno unaprijediti suradnju sa svojim povijesno najdugovječnijim i najvažnijim iseljeničkim partnerom – Hrvatskom bratskom zajednicom (HBZ) u Sjevernoj Americi. Tradicija je nastavljena u 21. stoljeću, pa su festivali u domovini s velikim uspjehom i masovnim odazivom održani 2004., 2013., 2018. te 2024. godine.

BOLJA KOMUNIKACIJA PREMA HRVATIMA IZVAN DOMOVINE

Na unutarnjem planu, prekretnica u institucionalnom smislu dogodila se uspostavom Središnjega državnoga ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske sredinom 2012. godine. To je tijelo, kao središnje tijelo državne uprave nadležno za to područje, u ime Vlade preuzelo i nadzor te koordinaciju nad djelova-

njem Hrvatske matice iseljenika. Između dviju institucija od tada postoji iznimno uska, svakodnevna suradnja na svim razinama. Od 2012. do 2016. godine predstojnica Ureda bila je Darija Krstičević, a nakon nje već cijelo desetljeće na njegovu se čelu nalazi državni tajnik Zvonko Milas, čiji je mandat obilježen dosad najvišom razinom programske i financijske usklađenosti s Maticom. Osim toga, Matica blisko surađuje i s drugim ministarstvima te s cijelom mrežom hrvatskih diplomatsko-konzularnih predstavništava diljem svijeta.

Suvremeno djelovanje Matice strogo je definirano modernim zakonodavnim okvirom. Sukladno Zakonu o odnosima Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske te krovnom Zakonu o Hrvatskoj matici iseljenika iz 2018. godine, ustanova svoje programe i projekte ostvaruje ciljano i namjenski prema sve tri ustavne skupine Hrvata izvan domovine.

Hrvatskom maticom iseljenika upravlja Upravno vijeće i ravnatelj, koji je prema svojem položaju ujedno i član Savjeta Vlade RH za Hrvate izvan RH, čime je osigurana izravna prohodnost iseljeničkih prijedloga prema vrhu izvršne vlasti. Kako rad ne bi bio centraliziran samo u glavnome gradu, uz središnjicu u Zagrebu u sastavu Matice iznimno aktivno djeluje i pet regionalnih podružnica koje pokrivaju ključna migracijska i povijesna čvorišta: u Dubrovniku, Puli, Rijeci, Splitu i Vukovaru.

Potkraj devedesetih godina 20. stoljeća, prateći globalne tehnološke trendove, Hrvatska matica iseljenika hrabro je zakoračila u novo komunikacijsko doba, obilježeno primjenom informacijsko-komunikacijskih tehnologija i kreiranjem digitalnih sadržaja. Matična internetska stranica 2005. prerasla je u suvremeni, dinamični i interaktivni internetski portal. Portal je u potpunosti trojezičan – sadržaji se svakodnevno objavljuju na hrvatskom, engleskom i španjolskom jeziku, što omogućuje pristup informacijama i onim naraštajima iseljenika koji više u potpunosti ne vladaju materinskim jezikom.

Od 2004. godine Matica sustavno organizira velike turneje iseljeničkih folklornih i kazališnih skupina u domovini i pritom ugošćuje istaknute umjetnike iz dijaspore

U sklopu digitalne transformacije, pokrenut je i zasebni specijalizirani internetski portal za učenje i poučavanje hrvatskoga jezika pod nazivom "Hrvatski izvan domovine – hrID", kao i iznimno uspješni Hrvatski internetski tečaj "HiT", koji se provodi u bliskoj suradnji sa Sveučilištem u Zagrebu. U znanstvenom i kulturnom smislu, neprocjenjivu važnost ima Matičin digitalni repozitorij, kao i javno dostupne elektroničke inačice ključnih izdanja: časopisa *Matica*, *Hrvatskoga iseljeničkog zbornika* te *Leksikona hrvatskog iseljeništva i manjina*. Ovaj posljednji predstavlja kapitalno, monumentalno leksikografsko djelo posvećeno cjelokupnoj povijesti i suvremenosti iseljene Hrvatske, a Matica se u njemu pojavljuje kao ponosni sunakladnik. Držeći korak s navikama mlađe publike, Matica danas uspješno upravlja i svojim službenim kanalima na društvenim mrežama Facebook, Instagram i LinkedIn, putem kojih ostvaruje izravnu i trenutnu dvosmjernu komunikaciju s korisnicima diljem planeta.

U posljednjih nekoliko godina, a posebice nakon globalnog iskustva pandemije bolesti COVID-19 i uvođenja modela rada na daljinu, uočava se novi, iznimno pozitivan trend – sve veći broj hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka donosi odluku o trajnom povratku ili doseljavanju u Republiku Hrvatsku. Značajan dio tih povratnika u potrazi za logističkom, kulturnom i administrativnom pomoći obraća se upravo Hrvatskoj matici iseljenika kao prvoj i provjerenoj adresi. Prepoznavši ovaj povijesni trenutak, Matica je nakon višegodišnjega zatišja ponovno redovito počela organizirati manifestaciju "Večer hrvatskih povratnika", koja služi kao platforma za razmjenu iskustava i olakšavanje integracije povratnika u hrvatsko društvo. Istodobno, Matica je snažno reaktivirala i modernizirala svoje veze prema onim europskim središtima u kojima se nalaze najveće i najvitalnije suvremene hrvatske iseljeničke zajednice, s posebnim naglaskom na Saveznu Republiku Njemačku, osiguravajući tako da nit koja povezuje domovinu i njezino iseljeništvo ostane neraskidiva i u vremenima koja dolaze.

Hrvatska matica iseljenika blisko surađuje s brojnim institucijama i diplomatsko – konzularnim predstavništvima

ENG ***In the 21st century, the Croatian Heritage Foundation expanded and modernized its activities, connecting the homeland with Croatian communities worldwide. In addition to preserving language, tradition and cultural heritage, it has developed numerous literary, artistic, educational and scientific programs. Croatia's accession to the European Union has opened new opportunities for cooperation, but also brought the challenge of new emigration. With stronger institutional and financial support, Matica has improved digital communication, Internet content, and Croatian language learning programs. Special attention is paid to new generations of emigrants, preserving national identity and encouraging Croatian emigrants to return and integrate into their homeland.***

Vrijedna memoarska proza književnika i filologa Vinka Grubišića

Knjiga "Emigrantska pisma" donosi odabranu korespondenciju s dvanaestoricom pripadnika naše kulturne emigracije s raznih kontinenata, koji su nemjerljivo pridonijeli očuvanju hrvatskog jezika i kulture u anglofonom okružju. Promocija je održana u sklopu prestižne manifestacije Dani europske baštine i to u povodu novih interpretacija filološke baštine hrvatske kulturne emigracije druge polovice 20. stoljeća

Ravnatelj HMI-ja mr. sc. Zdeslav Milas i promotori knjige mr. sc. Vesna Kukavica, urednica dr. sc. Renata Burai, prof. dr. sc. Vinko Grubišić, akademik Ratko Cvetnić i redatelj Vinko Grubišić, ml

Tekst: **SNJEŽANA RADOŠ**
Foto: **MARIJANA ŽEŽELJ, USTUPLJENE FOTOGRAFIJE HMI-JA**

U Zagrebu je 16. rujna svečano predstavljena knjiga "Emigrantska pisma" istaknutog književnika i filologa s višedesetljetnom kanadskom adresom prof. dr. sc. Vinka Grubišića u organizaciji Hrvatske matice iseljenika i Ogranka Matice hrvatske iz Skradina. Promociju su pratili brojni uglednici iz javnog i akademskog života Republike Hrvatske te štovatelji Grubišićeva opusa, među kojima su bili: saborska zastupnica mr. sc. Zdravka Bušić, izaslanica predsjednika Hrvatskog sabora i predsjednica parlamentarnog Odbora za Hrvate izvan Republike Hrvatske; dr. sc. Jasmina Kovačević-Čavlović, izaslanica i savjetnica ministra vanjskih i europskih poslova dr. sc. Gordana Grlića Radmana; izaslanica državnog tajnika Zvonka Milasa Croatiana Gregurić, savjetnica s posebnim položajem za pitanja hrvatskog iseljeništva u Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan RH; predsjednik Matice hrvatske dr. sc. Damir Zorić; predsjednik Upravnog vijeća HMI-ja Milan Kovač i svi članovi UV-a; predstavnici Nacionalne i sveučilišne knjižnice, Instituta za hrvatski jezik, Hrvatskoga državnog arhiva, Instituta za istraživanje migracija, Leksikografskoga zavoda "Miroslav Krleža", Croaticuma, Filozofskoga fakulteta i Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu.

Nakon pozdravnih riječi ravnatelja Hrvatske matice iseljenika mr. sc. Zdeslava Milasa o knjizi su govorili: priređivačica i urednica izv. prof. dr. sc. Renata Burai, akademik Ratko Cvetnić i redatelj Vinko Grubišić. Memoarska proza "Emigrantska pisma" autora prof. dr. sc. Vinka Grubišića, zaslužnog promicatelja hrvatskoga jezika i kulture u anglofonom svijetu, otkriva na gotovo 180 stranica dosad nepoznate fragmente iz života i stvaralaštva vodećih hrvatskih jezikoslovnih kroatista i pisaca koji su zajedno s Grubišićem djelovali izvan domovine u hrvatskoj kulturnoj emigraciji druge polovice 20. stoljeća, istaknuli su promotori knjige.

Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Zdeslav Milas u svom je obraćanju istaknuo kako život i stvaralaštvo Vinka Grubišića svjedoče o vremenu u kojem očuvanje hrvatskoga jezika, kulture i identiteta nije bilo samo pitanje književnosti, nego i osobne hrabrosti. Podsjetio je na Grubišićev dugogodišnji akademski i književni rad u iseljeništvu te njegovu povezanost s Vinkom Nikolićem i Hrvatskom revijom, koja je desetljećima bila važno mjesto slobodne hrvatske riječi izvan domovine. Posebno

je naglasio kako "Emigrantska pisma" nadilaze pogled u prošlost jer čuvaju sjećanje na ljude koji su hrvatsku riječ, kulturu i ideju slobode njegovali daleko od Hrvatske. "Domovina nije samo prostor. Domovina je i jezik. Domovina je pamćenje. Domovina je ono što odlučimo sačuvati onda kada nam okolnosti govore da bismo trebali zaboraviti", poručio je Milas te zahvalio profesoru Grubišiću što je hrvatsku riječ "ponio sa sobom i, još važnije, vratio kući".

Prema riječima urednice knjige Renate Burai, autor u "Emigrantskim pismima" u korespondenciji iz osamdesetih godina prošloga stoljeća bilježi najvažnije kulturne i političke pothvate hrvatskoga egzila, koji su pridonijeli stvaranju ozračja za obnovu suverene hrvatske države. Naglasila je kako Grubišić u pismima ispisuje svojevrsne kulturne biografije svojih suradnika, zbog čega se knjiga može čitati i kao kulturna autobiografija jedne generacije hrvatskih emigrantskih intelektualaca. Pisma pritom ne donosi izdvojeno, nego ih smješta u širi povijesni, politički i kulturni kontekst, pa svako od njih ujedno svjedoči o ljudima koji su u zahtjevnim okolnostima svojim djelovanjem pridonosili očuvanju i razvoju hrvatske kulture.

Akademik Ratko Cvetnić ocijenio je kako se radi o skupini hrvatskih emigrantskih intelektualaca koji su stvarali identitetsku klimu. O životnom putu i ljudskoj i obiteljskoj toplini profesora Vinka, karakterističnoj za iseljeničke hrvatske obitelji koje su redovito svestrano podupirale i podupiru Lijepu Našu, govorio je redatelj Vinko Grubišić.

Zahvalu nakladniku dr. sc. Marinku Šišku, promotorima, organizatorima i posjetiteljima zagrebačkoga predstavljanja uputio je i sam autor, dr. sc. Vinko Grubišić. Tom prigodom istaknuo je potrebu za sustavnijim ubaštinjenjem inozemne Croatice te predložio pokretanje manifestacije posvećene predstavljanju bogate memoarske građe hrvatskog iseljeništva.

Prigodni glazbeni program na svečanosti u Velikoj dvorani HMI-ja izvela je solistica Nika Pastuović, a moderirala je mr. sc. Vesna Kukavica, voditeljica Odjela za nakladništvo HMI-ja. Promocija je održana u sklopu prestižne manifestacije Dani europske baštine i to u povodu novih interpretacija filološke baštine hrvatske kulturne emigracije druge polovice 20. stoljeća.

IZ BIOGRAFIJE AUTORA

Filolog, pisac, antologičar i prevoditelj Vinko Grubišić afirmirao se kao profesor na Katedri hrvatskoga jezika i kulture Sveučilišta Waterloo (Kanada), gdje je desetljećima predavao do umirovljenja (2008.). Objavio je sveučilišne priručnike Elementary Croatian I (1994., 2003.), Elementary Croatian II (1996., 2008.), Croatian Grammar (1996., 2007.), Croatian Reader (zajedno s Anitom Mikulić Kovačević, 2007.) te Croatian Literature in English (zajedno sa kćeri Katicom Grubišić, 2007.). Godine 2007. prvi je na svijetu priredio u sklopu kanadskog sveučilišta na kojemu je proveo dobar dio radnoga vijeka Croatian Online ("Internetski tečaj hrvatskog"). Školsku godinu 1985. proveo je u Australiji kao gostujući lektor hrvatskoga jezika na Sveučilištu Macquarie u Sydneyu. S fra Ljubom Krasićem – u sklopu sustava Hrvatskih izvandomovinskih škola Amerike, Kanade i Australije – objavio je dva najčitanija priručnika za učenje hrvatskoga jezika Hrvatski jezik 1 i Hrvatski jezik 2. Poznatije su mu knjige jezikoslovnih radova O hrvatskom jeziku (1975.) i Grafija hrvatske lapidarne ćirilice (1978.). Objavio je brojne knjige poezije, a uz jedinstvenu Hrvatsku književnost u egzilu (1991.), objavio je knjige eseja Izazovne teme starije hrvatske književnosti (2006.), Volitve (2007.) te monografiju Artaud (2000.).

Za svoj znanstveni i književni rad Grubišić je osvojio Nagradu Hrvatske revije za poeziju (1971.), a 2003. prestižnu Zlatnu medalju kraljice Elizabete II. (*Queen Elizabeth II' Golden Jubilee Medail*) za doprinos multikulturalizmu Kanade. Nagradu Davidijadu za najbolji prijevod osvaja (zajedno s dr. Vladimirom Bubrinom) za 2011. godinu. Primio je i nagradu za antologiju Krilati pjev na Sarajevskom sajmu knjiga (2012.). Iako u mirovini, i dalje prevodi s više jezika i piše. M

Promociju je pratila brojna publika iz javnog i akademskog života Republike Hrvatske u prepunoj Velikoj dvorani HMI-ja u Zagrebu

ENG ***The book Emigrantska pisma, by prominent writer and philologist Prof. Vinko Grubišić, Ph.D., who has lived in Canada for decades, was officially presented in Zagreb on Sep 16, organized by the Croatian Heritage Foundation and the Skradin Branch of Matrix Croatica. The book Emigrantska pisma (Emigrant Letters) brings together selected correspondence from twelve members of our cultural emigration from various continents, who have contributed immeasurably to preserving the Croatian language and culture in an Anglophone environment...***

“Nema reciprociteta u financiranju hrvatske i srpske manjine”

Hrvatska manjina u Srbiji ne dobiva “ni mrvice“ u odnosu na sredstva koja srpska manjina dobiva u Hrvatskoj, upozorila je u Novalji predsjednica saborskog Odbora za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zdravka Bušić, na skupu koji je tri dana bio posvećen upravo toj zajednici

Na panelu *Kulturne i identitetske odrednice hrvatske zajednice u Srbiji* sudjelovao je ravnatelj HMI-ja Zdeslav Milas

Tekst: **DR. SC. PETAR BILOBRK**
Foto: **FOTOART - NOVALJA**

Četvrti Susret hrvatske nacionalne manjine u Novalji održan je od 9. do 11. listopada 2026. u Novalji, a cjelokupan program bio je posvećen Hrvatima u Republici Srbiji. Susret su organizirali Institut za istraživanje migracija, Grad Novalja i Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji, uz pokroviteljstvo Ministarstva vanjskih i europskih poslova RH te Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Predsjednica saborskog Odbora za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zdravka Bušić ustvrdila je da ne postoji reciprocitet u financiranju dviju manjina. “U odnosu na iznose koje dobiva srpska nacionalna manjina u Hrvatskoj, hrvatska u Srbiji ne dobiva ni mrvice”, rekla je, dodavši da Hrvatska nastoji pomagati nacionalnim manjinama, među ostalim i kao članica međunarodnih asocijacija. Darko Sarić Lukendić iz Hrvatskoga nacionalnog vijeća upozorio je da u Srbiji nema dovoljno dobre volje da se djelovanje hrvatskih organizacija primjereno financira iz državnoga ili pokrajinskoga proračuna, no istaknuo je i velik iskorak posljednjih godina, prije svega zahvaljujući inicijativama Vlade Republike Hrvatske. Upozorio je i na pogoršanje društvene klime: “Posebno u posljednjih godinu dana prisutan je pokušaj izgradnje narativa da Hrvatska ugrožava Srbiju. To govore najviši srpski dužnosnici, pa se vrlo često i oni koji nisu etnički Hrvati nazivaju ustaša-

Ivan Zeko-Pivač, Zdeslav Milas, Zdravka Bušić, Ivan Dabo, Milan Bošnjak i Marina Perić Kaselj

Susret je završio misnim slavljem u crkvi sv. Katarine

ma u javnome prostoru." Zamjenik šefa diplomatske misije Republike Hrvatske u Srbiji dr. sc. Ivan Zeko-Pivač ocijenio je da bi hrvatska zajednica sama trebala pronaći svoj model opstanka, uključujući i odnose u sklopu stožerne političke stranke, ističući da se Hrvatska u to ne može miješati. Susret je otvoren predstavljanjem nakladničke djelatnosti Hrvata u Srbiji, koja godišnje donosi između 30 i 40 naslova, uz porast stručne i znanstvene literature. Kulturno društvo "Ivan Antunović" dosad je tiskalo oko 120 publikacija, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata više od 70, a nakladništvo NIU "Hrvatska riječ" 86 naslova u 22 godine. Godišnje se održava više od deset književnih manifestacija i dodjeljuje deset nagrada vezanih uz knjigu. Na panelu o institucionalnome i političkome okviru sudionici su se suglasili da je ulazak Srbije u Europsku uniju u interesu tamošnjih Hrvata, jer bi Srbija u pristupnome procesu bila obvezna ispuniti preuzete zadatke na području manjinskih prava. To je istaknula ravnateljica Instituta za istraživanje migracija dr. sc. Marina Perić Kaselj, a složio se i dr. sc. Milan Bošnjak iz Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, dodavši da bi Srbija prije pristupanja trebala usvojiti niz mjera u tom području.

Predstavio se i HKUD "Vladimir Nazor" iz Sombora

Na panelu o kulturnim i identitetskim odrednicama v. d. ravnatelja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata Josip Bako upozorio je da kapaciteti te jedine profesionalne ustanove u kulturi postaju nedostatni za sve zahtjeve. Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika mr. sc. Zdeslav Milas predstavio je programe Matice — Malu školu hrvatskoga jezika i kulture, Ljetnu i Zimsku školu folklora te Seminar stvaralaštva u Tavankutu — i najavio 31. Forum hrvatske nacionalne manjine 27. studenoga u Zagrebu. U sklopu Susreta održana je i međunarodna znanstveno-stručna konferencija s izlaganjima o povijesti, demografiji, jeziku i identitetu Hrvata u Srbiji, a radovi će biti objavljeni u zborniku. Predstavljen je i zbornik "Moliški Hrvati — jezik, kultura i identitet" s prošlogodišnjega Susreta. Nastupili su HGU "Festival bunjevački pisama" iz Subotice, KUDH "Bodrog" iz Monoštora i HKUD "Vladimir Nazor" iz Sombora, a Susret je završio misnim slavljem u crkvi sv. Katarine, koje je predslavio kancelar Biskupskoga ordinarijata Srijemske biskupije preč. Tomislav Lasić.

ENG ***The fourth Meeting of the Croatian National Minority in Novalja took place from October 9 to 11, 2026, and focused on Croats in the Republic of Serbia. The meeting was organized by the Institute for Migration Research, the City of Novalja and the Croatian National Council in the Republic of Serbia, under the auspices of the Ministry of Foreign and European Affairs of the Republic of Croatia and the Central State Office for Croats Abroad.***

Dom narodnih grup oficijelno otvoren

Europski dan jezikov je za narodne grupe u Gradišću ljetos značio veliku novost. Subotu, 26. septembra su cjelodnevnim Danom otvorenih vrat oficijelno otvorili Dom narodnih grup u južnogradišćanskoj Borti

Predstavniki društav narodnih grup, ke ćedu od sada djelati u Domu narodnih grup

Tekst i foto: **TEREZA GRANDIĆ**

Oficijelno otvaranje počelo je uz nazočnost brojnih političarkov i političarov kot i drugih ličnosti javnoga života. Gradišćanske narodne grupe su bile u velikom broju zastupane. Osebujno čuda ljudi je bilo od uključenih društav. U Domu narodnih grup je uključeno šest društav. Hrvatsko kulturno društvo u Gradišću, većjezični otvoreni radio MORA, Narodna visoka škola gradišćanskih Madjarov, Romska narodna visoka škola, Gradišćansko-madjarsko kulturno društvo kot i društvo Hango Roma.

Oko 250 pozvanih gostov je moderatorica Liza Hausmann-Farkas mogla četverojezično pozdraviti. Muzički je otvaranje oblikovala po jedna grupa narodnih grup. Tako je i Tamburica Vlahija bila dio svetačnosti. Narodne grupe drugačije uživo nisu došle do riči. Publika je mjesto toga mogla pogledati kratki film u kom Joži Buranić, Joško Vlašić, Emmerich Gärtner-Horvath, Horst Horvath, Attila Somogyi i Ludwig Frauer povidaju o njevi želja za budućnost. Svih šest je složno, da Dom narodnih grup more biti mjesto novih mogućnosti i susreta med narodnimi grupami i većinskim stanovničtvom.

Zemaljskomu poglavaru Hansu Petru Doskozilu je bilo važno, da ističe idejnoga oca ovoga projekta. Zahvalio se je u medjuvrimenu jur pokojnomu hrvatskomu aktivistu i političaru Martinu Ivančiću na ideji. Ona da je osvidočio zemaljskoga poglavara uoči 100. obljetnice postojanja Gradišća, da je narodnim grupam potribno ča dugotrajnoga.

POVIJESNA INFRASTRUKTURA ZA JUŽNO GRADIŠĆE

Za gradišćanske narodne grupe je Dom narodnih grup sigurno povijesna infrastruktura. Po prvi put djelaju romska, madjarska i hrvatska narodna grupa pod jednim krovom.

Iako se zgrada zove Dom narodnih grup, narodnim grupam stoji samo trećina površine na raspolaganje. Narodne grupe imaju urede, male reprezentativne sobe, pristup velikoj dvorani i malu skupnu biblioteku. Radio MORA ima u zgradi svoj študio i urede. Uzato je u zgradi smješćeno 20 stanov, mala hotelerija sa sobami i javna gastronomija.

Romska i madjarska zajednica i njeva društva su se veljek na protuliće uselila. Hrvatsku narodnu grupu reprezentira HKD. Kot je rekao predsjednik Buranić, kani HKD biti svaki dan u Borti nazočan. Poslovoditelj Martin Kerstinger će zato trikrat u tajednu biti onde. Društva, ka djelaju unutar Doma narodnih grup, plaćaju Zemlji stanarinu za prostorije. Kot je rekao Buranić, iznaša stanarina otprilike tu višinu, ku su Madjari i Romi do sada platili u svoji bivši prostorija.

MALA SKUPNA KNJIŽNICA

Ravno uz ulaz u Dom narodnih grup čeka pohodnice i pohodnike mala knjižnica, ka spominja na malu trgovinu. Planirano je, da je knjižnica otvorena svaki dan pod tajednom od 14:00 do 16:00 uri. Pod volksgruppenbibliothek.at se moru najti prve informacije o knjižnici. Hrvatskih knjig da je do sada kih 300 dostupno. M

ENG *On September 26, the House of National Minorities, a new meeting place for Croats, Hungarians and Roma, was officially opened in the Burgenland city of Oberwart. Six associations operate in the building, including the Croatian Cultural Association Burgenland and the multilingual radio station MORA. The House has offices, a hall, a radio studio and a common library, and opens up new possibilities for cooperation between national minorities and the majority population.*

Jačanje suradnje s gradišćanskim Hrvatima

Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Zdeslav Milas s timom suradnika boravio je u radnome posjetu Hrvatskome centru u Beču te Hrvatskome kulturnom društvu u Željeznome u Austriji s ciljem boljeg upoznavanja aktualnih programa gradišćanskohrvatskih organizacija

Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Zdeslav Milas i predsjednik Hrvatskoga kulturnog društva u Željeznome Joži Buranić s oba tima suradnika.

Tekst: **VESNA KUKAVICA**
Foto: **HC, HKD, HMI**

Na radnome sastanku o budućoj suradnji i projektima, u bečkome Hrvatskom centru osim Zdeslava Milasa, ravnatelja Hrvatske matice iseljenika, bila je nazočna voditeljica Odjela za obrazovanje i znanost Lada Kanajet Šimić, voditeljica Odjela za nakladništvo Vesna Kukavica te voditeljica Odjela za kulturu Lucija Starčević. Razmijenivši iskustva o dosadašnjoj dugogodišnjoj suradnji i međusobnim pozitivnim praksama obiju strana, dogovoren je nastavak suradnje s naglaskom na strateške projekte namijenjene kulturnim i obrazovnim potrebama mladih te vidljivija međusobna medijska podrška. Tom su prilikom predsjednica Hrvatskoga centra Gabriela Novak-Karall i glavna tajnica HAK-a Sophie Hajszan uručile Matičinu ravnatelju Milasu komplet udžbenika "Gradišćanskohrvatski glasi" jer je izrazio veliku želju da bi rado naučio gradišćanskohrvatski jezik.

Izaslanstvo Hrvatske matice iseljenika u Željeznome je primio je mr. Joži Buranić u ime Hrvatskoga kulturnog društva, te Didi Jurković, Martin Kerstinger i mr. Verena Hausmann, gdje su također predstavljeni Matičini projekti namijenjeni kulturnim i obrazovnim manjinskim udrugama, a posebno s područja dramske pedagogije kao i svekolikoga kulturnog stvaralaštva za djecu i mlade, od folklora do kazališnih i glazbenih skupina. Istaknuta je višedesetljetna suradnja Matice s naraštajima kulturnih aktivista Hrvatskoga kulturnog društva, koja će uskoro u Željeznome proslaviti stoljeće svoga uspješnog djelovanja na očuvanju hrvatskoga jezičnog i kulturnog identiteta. Uz ostalo, iskazana je želja za intenzivnijom suradnjom i prezentacijom gradišćanskohrvtskih tema u časopisu Matici te u godišnjaku Hrvatskome iseljeničkom zborniku.

Predsjednica HC-a Gabriela Novak-Karall i glavna tajnica HAK-a Sophie Hajszan uručile su u Beču ravnatelju HMI-ja Zdeslavu Milasu komplet udžbenika "Gradišćanskohrvatski glasi"

Predstavnici HKD-a opisali su bogato skoro stoljetno djelovanje društva i pokazali ravnatelju Milasu i djelatnicima Matice nove publikacije i didaktička pomagala za rad s djecom, uključujući atraktivnu Tonnie-figuricu. Zaključno, tijekom radnih sastanaka u Beču i Željeznome s obje strane je istaknuto kako je važno da se intenzivira međusobna komunikacija, a sljedeća takva prilika bit će 31. Forum hrvatske manjine 27. studenoga 2026. godine u Zagrebu.

ENG ***CHF Director Zdeslav Milas and a team of associates paid a working visit to the Croatian Center in Vienna and the Croatian Cultural Association in Eisenstadt with the aim of getting better acquainted with the recent programs of Burgenland-Croatian organizations and strengthening the cooperation of the CHF with various associations and individuals of this significant Croatian indigenous minority in Austria. The CHF's team was warmly welcomed by the President of the Croatian Center Gabriela Novak-Karall and mag. Jože Buranić, with a team of associates. In addition to evaluating the successful cooperation so far, they agreed to strengthen cooperation in culture and education for young people.***

Hercegovina stipendijama i potporama djeci zahvaljuje Slavoniji i Srijemu

Mjesec listopad već je 23 godine posvećen fra Didaku Buntiću, franjevcu, učitelju i humanitarcu kojega je narod prozvao "hercegovačkim Mojsijem" i "ocem Hercegovine". Ovogodišnji Didakovi dani ponovno su povezali ljude, kulturu, obrazovanje i solidarnost

Tijekom Didakovih dana dodjeljuju se i godišnja priznanja "Didak"

Tekst: **ŽANA ĆORIĆ** | Foto: **SDUHIRH**

Na Didakovim danima prvi put su dodijeljenje i stipendije za studente iz Slavonije i Srijema te donacija za opremanje Centra za djecu i mlade u Vinkovcima. Na taj način Hrvati Hercegovine pomažu svojim sunarodnjacima u Slavoniji i Srijemu, izražavajući zahvalnost krajevima čije su ih obitelji, prije više od stoljeća, prihvatile.

VIŠE OD DVA DESETLJEĆA ZNANOSTI, UMJETNOSTI I POTPORE MLADIMA

Ideju o pokretanju Didakovih dana inicirao je fra Marinko Šakota 2003. godine, dok je bio župnik u Gradnićima, rodnoj župi fra Didaka Buntića. Manifestacija je pokrenuta kako bi se očuvala uspomena na njegova djela, mladima približio njegov primjer te potaknulo prepoznavanje i razvoj njihovih talenata. Od 2010. godine organizaciju vodi HKUD "Didak" župe Gradnići. Didakovi dani tijekom više od dva desetljeća razvili su se u mjesto susreta znanstvenika, umjetnika, učenika i nastavnika iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske i drugih zemalja. Njihova vrijednost prepoznaje se u istraživanjima koja rasvjetljavaju fra Didakov život, u umjetničkim djelima koja čuvaju njegovu priču te u prilikama koje otvaraju mladima. Iz sjećanja na jednoga čovjeka izrasla je suradnja koja povezuje ustanove, otkriva talente i potiče konkretna djela solidarnosti.

Znanstveni dio manifestacije okupio je oko stotinu znanstvenika koji su fra Didakovo djelovanje razmatrali iz povijesne, društvene, obrazovne i duhovne perspektive. Posebno mjesto pripada simpoziju održanom 2008. godine u Mostaru, u organizaciji Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar iz Zagreba i Hercegovačke franjevačke provincije, te pripadajućem zborniku radova. Dva znanstvena simpozija organizirao je i Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru, a u Zagrebu je 2008. održana svečana akademija u ispunjenoj Starogradskoj vijećnici. Takvi susreti pridonijeli su sustavnijem istraživanju fra Didakove ostavštine i njezinu približavanju široj javnosti.

Jednako je važan rad s mladim glazbenicima. Na Didakovim danima nastupili su mnogobrojni daroviti učenici različitih nacionalnosti iz Bosne i Hercegovine i Hrvatske. Zajednički nastupi povezali su glazbene škole, nastavnike i učenike, stvarajući suradnju koja se nastavlja i izvan same manifestacije. Poseban pečat tom dijelu programa

Zahvala Andreju Plenkoviću, predsjedniku Vlade Republike Hrvatske, na potpori projekta Didakovi dani

Fra Didak Buntić rođen je Paoči, gdje je izgrađena i njegova spomen-kuća

daje *Koncert odabranih*, čijoj umjetničkoj razini značajno pridonose Glazbena škola Pavla Markovca iz Zagreba i njezin ravnatelj Josip Vrbanec. Važan doprinos dale su i glazbene škole iz Sarajeva, Širokoga Brijega, Tuzle, Mostara, Čitluka i Ljubuškoga. Među rezultatima toga povezivanja organizatori ističu inicijativu za osnivanje glazbene škole u Čitluku te potporu mladim talentima koji su svoje obrazovanje nastavili na glazbenim akademijama. Tako je nastala suradnja koja talentiranoj djeci omogućuje nastupe, upoznavanje vršnjaka i daljnji umjetnički razvoj.

Bogati trag ostavile su i međunarodne likovne kolonije. Prema podacima organizatora, u prvih dvadeset izdanja manifestacije sudjelovalo je više od tristo akademskih slikara i kipara iz nekoliko zemalja. Njihova djela čine vrijedan fundus galerije u Gradnićima i predstavljana su na izložbama. Organiziranjem dviju humanitarnih aukcija umjetničko stvaralaštvo povezano je s pomoći ljudima, a ove godine i sa stipendiranjem studenata iz Slavonije i Srijema.

Fra Didakov život približen je publici i dokumentarnim filmovima, publikacijama i književnim djelima, među kojima su djela Mire Gavrana i fra Ante Marića. Posebnu snagu ima kazališno stvaralaštvo nastalo uz angažman mladih i entuzijasta okupljenih oko HKUD-a "Didak" župe Gradnići. Predstave "U godinama gladi", u režiji Tine Laco, te "Učiteljica" i "Smak svita", prema tekstovima Dragana Komadine i u režiji Roberta Pehara, pokazale su koliko lokalna zajednica može pridonijeti umjetničkom životu.

Manifestacija je potaknula i očuvanje baštine u fra Didakovoj rodnoj župi. Ispred župne crkve u Gradnićima 2006. otkriven je njegov spomenik, rad akademskoga kipara Petra Dolića. Obnavljani su povijesni župni objekti, a u rodnoj Paoči izgrađena je fra Didakova spomen-kuća, koju je 2011. blagoslovio kardinal Vinko Puljić. Tako su uz istraživanja i umjetničke programe nastala trajna mjesta upoznavanja njegova života i zavičaja.

OTVORENI DOMOVI SPASILI SU DJEČJE ŽIVOTE

U središtu fra Didakove humanitarne ostavštine nalazi se velika humanitarna akcija spašavanja djece pokrenuta 1917. godine. Suša, ratna mobilizacija, nedostatak radne snage i teško gospodarsko stanje doveli su brojne hercegovačke obitelji na rub opstanka. Povezujući se sa Središnjim zemaljskim odborom u Zagrebu, fra Didak je organizirao odlazak djece u Slavoniju i Srijem. Obitelji koje su ih prihvatile pružile su im hranu, smještaj, sigurnost i toplinu doma. Prema podacima navedenima u literaturi, u velikoj akciji i njezinu nastavku spašeno je oko 17.000 djece. Uz hrvatsku djecu, spašavana su i djeca drugih nacionalnosti i vjeroispovijedi.

Prvi put ove godine dodijeljene su i studentske stipendije za dvanaest studentica i studenata iz Slavonije i Srijema koji studiraju na Sveučilištu u Mostaru. Odabrani su studenti iz Osječko-baranjske i Vukovarsko-srijemske županije, krajeva snažno povezanih s prihvatom hercegovačke djece. Sredstva su darovali pojedinci i poduzeća iz Hercegovine kupnjom umjetničkih djela na aukciji. Djela su nastajala tijekom likovnih kolonija Didakovih dana.

ZA 2027. NAJAVLJENI DIDAKOVA ŠKOLA I PROJEKT HVALA

Za sljedeću godinu najavljeno je pokretanje "Didakove škole", inicijative razvijene uz doprinos Vedrana Vidovića, ravnatelja Informativnog centra Mir Međugorje, i Ane Lovrić, psihologinje u mostarskoj bolnici. "Didakova škola" temelji se na uvjerenju da je fra Didak Buntić i danas aktualan te da njegov način razmišljanja i djelovanja može biti nadahnuće novim naraštajima. U povodu 110. obljetnice spašavanja djece najavljen je i projekt "Hvala" kojim se želi reći hvala Slavoniji i Srijemu za otvorena srca koja su u svoje domove primila tisuće gladne hercegovačke djece u godinama 1917. i 1918. u akciji spašavanja koju je predvodio fra Didak Buntić. Tijekom Didakovih dana dodjeljuju se i godišnja priznanja "Didak" kojima se odaje zahvalnost pojedincima i ustanovama koji pridonose kulturi, obrazovanju, znanosti, humanosti i društvenom životu te promiču fra Didakovu ostavštinu. Organizatori posebno ističu važnost potpore Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Vlade Republike Hrvatske bez čije potpore ne bi bilo moguće organizirati veliki broj programa i projekata HKUD-a "Didak". M

Održani 23. Didakovi dani u Vinkovcima

ENG ***This year's 23rd "Didak Days" merged culture, education and humanity, preserving the memory of Fr. Didak Buntić, who saved thousands of children from Herzegovina during World War I. As a sign of gratitude to Slavonia and Syrmia, scholarships were awarded for the first time to students from those regions and a donation was made to the Children and Youth Center in Vinkovci. The event brought together scientists, artists and young talents, and the new projects "Didak's School" and "Thank You", dedicated to solidarity and heritage preservation, were announced for 2027.***

Anto Jurkić jedan je od najvećih hrvatskih kipara novijeg doba

Zbog ljubavi prema rodnome kraju stvorio prvu umjetničku ljevaonicu u BiH

Anto Jurkić mogao je ostati u Zagrebu, gdje je ostvario zapaženu umjetničku karijeru, ali srce ga je vratilo u Posavinu. U Donjoj Tramošnici izgradio je ljevaonicu umjetnina u kojoj danas nastaju skulpture za brojne krajeve Hrvatske i BiH, dok s obitelji planira otvoriti i galeriju na otvorenome

Tekst i foto: **NADA KOTURIĆ**

Zaposlenici prve ljevaonice umjetnina u Bosni i Hercegovini

AkademskomkiparuAnti Jurkiću njegova rodna Posavina vječna je inspiracija zbog koje je zagrebačku adresu zamijenio onom u Posavini. Umjetnik je time potvrdio kako za vrhunska ostvarenja nije potrebna velika sredina. Vratio se rodnoj Donjoj Tramošnici prije osam godina i u tome malome, tada srušenome povratničkome mjestu, otvorio prvu umjetničku ljevaonicu u BiH na impozantnom prostoru od oko 12.000 m2. To je više od projekta, jer Anto je ljevaonicom udahnuo poseban umjetnički impuls cijeloj Posavini. U njoj su se rađala umjetnička djela koja danas krase brojna posavska sela, a među njima i Anti najdraži spomenik Ivi Gregureviću. I tu neobičnoj priči nije kraj. Iz Zagreba se Anto preselio s cijelom obitelj rođenih Zagrepčana u svoju Posavinu, u jedno malo idilično posavsko selo gdje su povratnici uglavnom osobe treće životne dobi, a cvrkut ptica i zvuk tišine dominira posavskom ravnicom. O svemu tome razgovarali smo s poznatim kiparom u njegovu živopisnom selu i odmah upitali koji su ga razlozi naveli da preko noći ode iz Zagreba i svoj atelje u središtu Zagreba u Ilici zamijeni Posavinom.

Sa sinom Lukom izazov povratka u Donju Tramošnicu prošao je s optimizmom

POSAVSKI PONOS I PRKOS

"Priča je vrlo jednostavna. S obzirom na to da sam tu rođen, odlučio sam se vratiti. Život me odveo kao i većinu put školovanja, srednju školu pohađao sam u Sarajevu, Likovnu akademiju u Zagrebu, i tu sam se zaustavio. Još uvijek imam atelje u Ilici, i to je jedan od najvećih u Zagrebu, dobio sam ga kao zaslužni umjetnik i statusom profesionalnog umjetnika. Ipak, poslije rata kada god bih ovdje došao na ruševno područje tinjala je nesvjesno želja za povratkom. Ovdje je sve gotovo 90% bilo srušeno, ali mene to nije obeshrabrilo. Naprotiv, progovorio je iz mene posavski ponos i prkos. Svi su me pitali je li moguće da napuštam Zagreb i svoj atelje, u neposrednoj blizini Akademije likovnih umjetnosti, no ja sam čvrsto odlučio, idem ispočetka. Nije to bila samo računica i biznis, premda sam znao da iz BiH najveći broj skulptura dolazi u Hrvatsku na lijevanje, ali osnovni razlog je bio moj inat da nešto napravim u sredini iz koje sam potekao. Sin je napustio posao ekonomista u Zagrebu, zasukali smo rukave, sve smo iskrčili, maknuli drveće, šipražje. Riješili smo administraciju i papire, osnovali tvrtku i bio je to početak jedne lijepe priče", kaže nam Jurkić dok obilazimo prostor velikih hala ljevaonice u kojoj 15 djelatnika užurbano radi na pripremi važnog posla koji se uvijek s nestrpljenjem iščekuje, izlijevanja rastopine u kalupe na visokim temperaturama, što ponekada zna, upozorava

U Jurkićevoj ljevaonici rade umjetnici iz cijele Europe

Među posljednjim radovima je velebni spomenik "Dolazak Hrvata" koji će biti uskoro postavljen pokraj Šibenika

Spomenik "Dolazak Hrvata na more" iznimno je kompleksan i zahtjevan posao i nitko ništa slično nije pokušao u Europi

Jurkić, biti i opasno, stoga su radnici i te kako važni u tom poslu, ističe Anto.

PRVA UMJETNIČKA LJEVAONICA U BOSNI I HERCEGOVINI

Na sarajevskoj Akademiji gdje je studirao, inače najstarijoj u Europi, Anto je imao pristup ljevaonici, upoznao je složen sustav lijevanja i upio znanje. "Bilo mi je nekako logično da ono što je vezano uz umjetnost, uz moje iskustvo, kiparstvo, da to napravim baš u Tramošnici. Ovo je prva umjetnička ljevaonica u BiH u kojoj danas ne radim samo ja, već ovdje dolaze umjetnici iz cijele Europe. Baš je ovih dana tu smješten kipar iz Njemačke gdje radi svoje radove. Operativni posao vodi moj sin Luka, a ja se bavim umjetničkim dijelom", kaže nam Anto prisjećajući se kako je sve krenulo od nule s edukacijom nekadašnjih posavskih zidara i ostalih profila priučenih zanimanja da nauče posao koji je potreban u ljevaonici. "Iz Zagreba sam dovodio profesionalne majstore i za to izdvajao velike iznose, jer se radi o vrlo rijetkim zanimanjima. Radio sam u fazama jer drukčije financijski nije bilo moguće, a ovo je bio veliki devastirani prostor hala i neuređeno zemljište. Uslijedila je administracija, a nakon toga i golemi posao, ali znao sam da to mora uspjeti. Ovdje su me prihvatili kada su vidjeli da ozbiljno mislim ostati i tako je i posao počeo sam dolaziti do mene. Nema hrvatskoga kipara koji tu već nije radio s nama, od Kuzme Kovačića do brojnih drugih. Imamo odličnu suradnju i s umjetnicima diljem BiH. Trenutno je u procesu izrade 15-ak spomenika", objašnjava Anto čija je supruga Sanja iz Zagreba također umjetnica, radila je kao scenski kipar u HNK, a kasnije i samostalno. U Zagrebu je s njima živjela i punica, a prije osam godina svi su se zajedno preselili u Posavinu. U međuvremenu je stigao i unuk Gabriel, najveće veselje u obitelji.

GALERIJA NA OTVORENOM

U ovoj zanimljivoj priči uz sve Antine osobine ponosa, upornosti i želje za povratkom, moralo je biti i hrabrosti za značajna ulaganja. "U jednom sam trenutku došao do ruba, prodavao sam nekretnine, ali eto, ipak sam uspio. Ponosan sam na to što brojna posavska sela danas imaju svoga zaštitnika u obliku ozbiljne skulpture u bronci, što se rijetko viđa i u bogatijim zemljama Zapadne Europe. U planu nam je otkup zemljišta od desetak duluma, parka uz ljevaonicu radi stvaranja galerije na otvorenom sa stalnim postavom od 20-ak autora koja bi bila otvorena za javnost", kaže nam Anto i dodaje kako mu u tome pomaže župnik fra Joso Oršolić. Jurkić je aktivno humanitarnim radom uključen u lokalnu zajednicu, pa je tako i crkvi darovao velika ulazna vrata.

DOLAZAK HRVATA NA MORE

Među posljednjim Jurkićevim radovima je velebni spomenik "Dolazak Hrvata" koji će biti uskoro otvoren na odmorištu Krka, nadomak Šibenika, jednom od najljepših u Europi. Spomenik je trodimenzionalna verzija zna-

Važan i opasan trenutak izlijevanja u kalupe

menite istoimene slike Otona Ivekovića. "To je jedna vrlo rijetka kombinacija bijelog betona i bronce, iznimno kompleksan i zahtjevan posao. Nitko do sada nije ništa slično pokušao u Europi. Natječaj je provela Družba 'Braća Hrvatskoga Zmaja', čiji članovi rade na promidžbi hrvatske kulture, a među znamenitim osnivačima bio je i Meštrović. Spomenik čini 21 pojedinačna brončana skulptura, a hrid je kameni masiv. Najveća kompleksnost je u tome što se moraju rasporediti skulpture i naći kompozicijska rješenja, o čemu se ne može komentirati sa stajališta mode ili vezivanja uz politiku, već treba poznavati pomalo i povijest umjetnosti. Namjerno smo išli na patinu koja je arhaična da povežemo povijest, jer to su povijesne skulpture. Ovdje mora biti zadovoljena struka, a uz to pokušavam dati svoju obol radu. O svemu se snima i dokumentarni film koji će prikazati sve faze njegova nastajanja. Ja sam autor skulpture, ali uvijek naglašavam - to je zajednički rad arhitekta Aleksandra Bašića i Đuke Kovačeva, građevinara s golemim iskustvom", kaže Jurkić.

NAJDRAŽA SKULPTURA – IVO GREGUREVIĆ

Nedavno su u Imotskom postavljena dva Jurkićeva rada - spomenik Mati Parlovu i spomenik majkama Odžaka, koji je za Jurkića imao posebnu emotivnu vrijednost budući da je i njegova majka imala tešku prošlost kao i mnoge s tog područja. Nedavno je otvoren i spomenik Križni put u Livnu, jedan od najvećih umjetničkih projekata u BiH koji su, uz Jurkića, radila još dva autora, Ilija Skočibušić i Dejan Pranjković. Inače, Anti su posebno drage njegove skulpture na Trsatu, Macelju i Šumanovcima, ali ipak najdraži mu je spomenik pokojnog prijatelja Ive Gregurevića. "Družili smo se puno, u Zagrebu je bio moj prvi susjed. Radio sam ga onako po vlastitom doživljaju, a ne kao puko prenošenje lika. Možda sam pristran zato što mi je bio prijatelj, ali mislim da sam ga vjerno dočarao", kaže Jurkić koji trenutno završava projekt Križnog puta u Vukovaru.

Svojim primjerom Jurkić želi potaknuti život povratničke Posavine

Uz ljevaonicu umjetnina u planu je izgradnja galerije na otvorenom sa stalnim postavom od 20-ak autora, koja će biti otvorena za javnost

Ivo Gregurević bio mu je veliki prijatelj, a spomenik koji je Jurkić napravio postavljen je u glumčevu rodnome Orašju

ENG ***Academic sculptor Anto Jurkić left his successful career in Zagreb to return to his native Donja Tramošnica, where he established BiH's first art foundry. Today, 15 employees work at the foundry, and artists from across Europe create their work there. With his son Luka's help, Jurkić renovated the neglected space and turned it into an important art center. Among his significant works are monuments to Ivo Gregurević, Mate Parlov and "The Arrival of the Croats at the Sea". He is especially proud of the sculptures that adorn locations in Posavina. He and his family plan to open an open-air gallery featuring works by about twenty authors. Through his work, he aims to revitalize his native region, encourage residents to return, and prove that great art can be created even in small communities.***

Hrvatski jezik preko oceana

Stručni tim hrvatskih institucija boravio je od 17. do 26. rujna u Argentini i Čileu, gdje je neposredno upoznao hrvatsku nastavu i potrebe tamošnjih hrvatskih zajednica. Poseban naglasak programa bio je na stručnom usavršavanju učitelja te radionicama hrvatskoga jezika i kulture za djecu, kojima se pokazalo kako se hrvatski kao nasljedni i strani jezik može učiti uz igru, pjesmu, pokret i kreativne aktivnosti

Povezivanje učitelja, učenika i roditelja pokazalo se jednom od važnih vrijednosti programa

Tekst i foto: **SARA MARĐETKO**

Kako hrvatski jezik približiti djetetu koje odrasta tisućama kilometara od Hrvatske i koje ga možda čuje tek nekoliko sati tjedno? Kako učitelju koji radi s djecom različite dobi i različitoga jezičnog predznanja ponuditi metode koje može primijeniti već na sljedećem satu? Upravo su ta pitanja bila u središtu stručnoga posjeta hrvatskoj nastavi i hrvatskim zajednicama u Argentini i Čileu od 17. do 26. rujna 2026. godine.

Program je organizirao Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske u suradnji s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i mladih, Hrvatskom maticom iseljenika i Agencijom za odgoj i obrazovanje. Stručni tim činili su dr. sc. Milan Bošnjak, savjetnik s posebnim položajem u Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske i koordinator stručnoga tima, Sara Marđetko, viša savjetnica u Službi za kulturu, obrazovanje, znanost i nakladništvo Hrvatske matice iseljenika, Martina Prpić, učiteljica hrvatske nastave u Buenos Airesu, te Vatroslav Herceg, učitelj hrvatske nastave u Santiagu de Chileu.

Tijekom desetodnevnog programa tim je boravio u Buenos Airesu, Punta Arenasu i Santiagu de Chileu. Uz neposredan rad s učiteljima, djecom i njihovim roditeljima, važan dio programa činili su susreti s predstavnicima hrvatskih zajednica, diplomatsko-konzularnih predstavništava Republike Hrvatske, hrvatskih udruga, savjetodavnih tijela Vlade Republike Hrvatske te obrazovnih i akademskih ustanova. Takvi susreti omogućili su da se potrebe hrvatske nastave sagledaju u širem kontekstu života hrvatskih zajednica i mogućnosti njihova snažnijeg povezivanja s institucijama u Hrvatskoj.

UČITELJIMA KONKRETNI ALATI ZA NASTAVU

Središnji stručni dio programa u Argentini bio je seminar za učitelje hrvatskoga jezika i kulture održan 19. rujna u Argentinsko-hrvatskom centru za mlade u Buenos Airesu, u kojemu se održava nadaleko poznata Mala škola hrvatskoga jezika, s tradicijom od 70 godina, u kojoj osam godina vrlo uspješno radi učiteljica Martina Prpić.

Seminar je otvorio Milan Bošnjak, koji je i sam bio učitelj i koordinator hrvatske nastave u Njemačkoj te je osam godina koordinirao sustav hrvatske nastave u nadležnosti Ministarstva. U svome predavanju nazočnim učiteljima iz Buenos Airesa, Mendoze i Rosarija predstavio je različite programe hrvatskih institucija kojima se potiče učenje i poučavanje hrvatskoga jezika i kulture u iseljeništvu, bez obzira na organizacijski model i strukturu polaznika. Poseban interes učitelji su pokazali za besplatno online učenje hrvatskoga jezika, za stipendije na hrvatskim visokim učilištima te za mogućnost stručnog usavršavanja i povezivanja s kolegama iz drugih država.

U raspravi je posebna pozornost posvećena metodama poučavanja hrvatskoga kao nasljednog i stranog jezika. Hrvatski jezik za većinu djece hrvatskog podrijetla u Južnoj Americi više nije materinski jezik u punom smislu. Učenici dolaze s različitim predznanjem – od djece koja hrvatski još uvijek čuju i govore u obitelji do onih kojima je upravo organizirana nastava jedan od rijetkih

Radionica za djecu vrtićke dobi u Buenos Airesu

Nakon mise ispred Hrvatskoga katoličkog centra sv. Nikole Tavelića u Buenos Airesu

programa koji im omogućuje redovit susret s hrvatskim jezikom.

Takve okolnosti od učitelja zahtijevaju prilagođavanje metoda dobi, jezičnoj razini i predznanju svakog učenika.

Sara Marđetko predstavila je učiteljima primjere dobre prakse iz vlastitog iskustva rada u hrvatskoj nastavi u Švicarskoj, korisne izvore i nastavne materijale te konkretne jezične igre i aktivnosti. Dio igara demonstriran je na samome seminaru pa su sudionici mogli neposredno iskušati načine rada koje poslije mogu prilagoditi vlastitim skupinama. Za potrebe daljnjega rada učiteljima su predstavljene i podijeljene knjige, udžbenici i drugi nastavni materijali.

Praktičnom dijelu seminara pridonio je i Vatroslav Herceg, učitelj hrvatske nastave u Santiagu de Chileu, koji je održao vrlo kreativnu pokaznu radionicu za učitelje. Na taj način seminar je povezao različita iskustva iz neposredne nastavne prakse te učiteljima ponudio konkretne primjere rada primjenjive u njihovim sredinama.

Seminar je tako od početka bio zamišljen kao praktična stručna potpora učiteljima – ne samo kao prostor za razgovor o izazovima hrvatske nastave, nego i kao prilika za razmjenu metoda, iskustava i materijala primjenjivih u svakodnevnom radu.

Posjet Lektoratu hrvatskoga jezika u Buenos Airesu

Tijekom desetodnevnog programa tim je boravio u Buenos Airesu, Punta Arenasu i Santiagu de Chileu. Uz neposredan rad s učiteljima, djecom i njihovim roditeljima, važan dio programa činili su susreti s predstavnicima hrvatskih zajednica i diplomatsko-konzularnih predstavništava Republike Hrvatske

OD SEMINARA DO UČIONICE

Metode o kojima se prijepodne razgovaralo s učiteljima istoga su dana zaživjele u radu s djecom. U Argentinsko-hrvatskom centru za mlade održane su radionice hrvatskoga jezika i kulture za osnovnoškolce i djecu vrtićke dobi.

S osnovnoškolcima je obrađena tema ljudskog tijela. Hrvatsko nazivlje usvajali su i ponavljali uz razgovor, igru i posebno pripremljene zadatke. Cilj nije bio samo zapamtiti pojedine riječi, nego potaknuti djecu da ih koriste i povezuju s konkretnim sadržajem.

S djecom vrtićke dobi radilo se na bojama, voću i povrću. Kartice sa slikama i pojmovima, vizualni poticaji i plastelin pretvorili su učenje u igru u kojoj su djeca hrvatsku riječ povezivala s bojom, oblikom i konkretnim predmetom.

Upravo je takav metodički pristup – učenje uz igru, vizualizaciju, ponavljanje i aktivno sudjelovanje – osobito važan za djecu koja odrastaju izvan hrvatskoga govornog područja. Jezik se pritom ne predstavlja samo kao skup riječi koje treba naučiti, nego kao sredstvo komunikacije povezano s pozitivnim iskustvom.

HRVATSKE RIJEČI UZ IGRU, POKRET I PJESMU

Rad s djecom nastavljen je i u Čileu. Nakon posjeta redovitoj hrvatskoj nastavi u Estadio Croata i udruzi Domovina u Santiagu de Chileu, održane su 26. rujna radionice za učenike.

S djecom vrtićke dobi učiteljice Martina Prpić i Sara Marđetko obrađivale su temu boje uz aktivnosti primjerene predškolskoj dobi. Učenje uz igru i ponavljanje povezano je s vizualnim sadržajima i pjesmama na hrvatskom jeziku.

Cilj je bio omogućiti djeci da hrvatske riječi usvajaju spontano i u kontekstu – uz pokret, igru, pjesmu i međusobnu interakciju. Takav način rada posebno je prikladan najmlađim polaznicima koji hrvatski često ne koriste kao svoj primarni jezik.

Radionice u Buenos Airesu i Santiagu istodobno su bile praktičan primjer onoga što se nastojalo prenijeti učiteljima: i uz ograničen fond riječi dijete se može aktivno uključiti u hrvatski jezik ako su sadržaji prilagođeni njegovoj dobi, znanju i interesima.

HRVATSKI TREBA ŽIVJETI I IZVAN UČIONICE

Važan nastavak radionica bili su susreti s roditeljima učenika. U Buenos Airesu i Santiagu razgovaralo se o iskustvima djece u učenju hrvatskoga, njihovoj motivaciji te ulozi obitelji u očuvanju jezika.

Obrazovni dio programa dobio je međugeneracijsku dimenziju

U Punta Arenasu stručni tim sastao se s počasnim konzulom RH Alfredom Fonsecom Mihovilovicem i gradonačelnikom Claudijem Radonichem

Nekoliko sati organizirane nastave tjedno teško može biti dovoljno da hrvatski postane dio djetetove svakidašnjice. Upravo povezivanje učitelja, učenika i roditelja pokazalo se jednom od važnih vrijednosti programa. Očuvanje jezika u iseljeništvu nije zadaća samo hrvatske škole. Ono ovisi i o tome koliko će hrvatski biti prisutan u obitelji i zajednici te hoće li ga nove generacije doživljavati kao živu poveznicu sa svojim podrijetlom.

RAZLIČITE SREDINE, RAZLIČITE POTREBE

Posjet je pokazao i koliko se okolnosti hrvatske nastave razlikuju među pojedinim zajednicama. Buenos Aires i Santiago de Chile imaju postojeće strukture i aktivne programe hrvatske nastave, dok u Punta Arenasu trenutačno nema učitelja upućenih iz domovine te se nastava više ne održava u osnovnoj školi Escuela República de Croacia, nego se samo održavaju jezični tečajevi u Hrvatskome domu koje stručno vodi vrlo osposobljeni učitelj iz Punta Arenasa.

Takva situacija upućuje na potrebu traženja drukčijih modela rada, od povremenih radionica i intenzivnih programa do online nastave i drugih aktivnosti kojima bi se djecu i mlade moglo ponovno približiti hrvatskome jeziku i kulturi.

No, boravak u Punta Arenasu i te kako je pružio priliku za komunikaciju s hrvatskom zajednicom druge generacijske i dobne strukture. U Hrvatskome domu upriličen je poseban susret na kojemu su predavanja održali Milan Bošnjak i Vatroslav Herceg. Bošnjak je govorio o programima i projektima hrvatskih institucija namijenjenima hrvatskim iseljenicima i njihovim potomcima, a Herceg o povijesti Hrvatske. Predavanja su bila poticaj za razgovor o mogućnostima učenja hrvatskoga jezika i kulture, u Čileu i u Hrvatskoj, kao i o povijesti Hrvatske i hrvatskog iseljeništva, odnosu prema Hrvatskoj te mogućnostima budućih kulturnih i obrazovnih aktivnosti. Time je obrazovni dio programa dobio i međugeneracijsku dimenziju: uz nastojanja usmjerena prema djeci i mladima, pozornost je posvećena i odraslim članovima zajednice koji čuvaju sjećanje, povijest i kulturnu baštinu hrvatskog iseljeništva.

Susret s članovima zajednica u Santiagu de Chileu omogućio je stručnom timu da iz prve ruke čuje s kojim se izazovima i mogućnostima susreću

ZAJEDNICA KAO OSLONAC HRVATSKOJ NASTAVI

Važan dio stručnoga posjeta činili su susreti s ljudima koji hrvatsku nastavu i očuvanje identiteta podupiru izvan same učionice, pri čemu je osobita važnost diplomatsko-konzularnih predstavništava Republike Hrvatske u Argentini i Čileu. U Buenos Airesu održan je radni sastanak s veleposlanicom Duškom Paravić, u Santiagu de Chileu s veleposlanicom Mirom Martinec i suradnicima, dok je u Punta Arenasu u svim aktivnostima stručnoga tima sudjelovao počasni konzul Alfredo Fonseca Mihovilovic.

Susreti s diplomatsko-konzularnim predstavnicima bili su važni za sagledavanje položaja hrvatskih zajednica, postojećih obrazovnih programa i mogućnosti njihove daljnje institucionalne potpore. Upravo veleposlanstva i konzulati, uz hrvatske udruge i lokalne zajednice, mogu imati važnu povezujuću ulogu između potreba koje nastaju na terenu i institucija Republike Hrvatske koje provode programe namijenjene Hrvatima izvan domovine.

Jednako su vrijedni bili neposredni razgovori s predstavnicima hrvatskih udruga, katoličkih zajednica i članovima Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske te Savjeta mladih Hrvata izvan Republike Hrvatske. U Argentini su održani susreti s Jelenom Nadinić i Ivanom Pečarević, predstavnicama Argentine u Savjetu Vlade, te susret s Mateom Pulferom i Victorijom Tomalinom, članovima Savjeta mladih, dok je u Čileu stručni tim razgovarao s Alexandrom Vrsalović, čla-

Cilj radionica bio je omogućiti djeci da hrvatske riječi usvajaju spontano i u kontekstu

Radionice hrvatskoga jezika i kulture u Santiagu de Chileu

nicom Savjeta Vlade i Vedranom Zlatarom, članom Savjeta mladih.

Takvi susreti omogućili su da se o potrebama hrvatske nastave ne razgovara izdvojeno od ostalih pitanja važnih za budućnost hrvatskih zajednica. U razgovorima su se povezivale teme jezika, obrazovanja i kulture s pitanjima uključivanja mladih, međugeneracijskog prijenosa identiteta i budućeg djelovanja hrvatskih udruga. Neposredan razgovor s članovima zajednica pritom je omogućio stručnom timu da iz prve ruke čuje s kojim se izazovima susreću, ali i koje mogućnosti za daljnji razvoj vide sami pripadnici hrvatskog iseljeništva.

U Buenos Airesu posjećen je i Lektorat hrvatskoga jezika na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Buenos Airesu, gdje se razgovaralo o organizaciji nastave hrvatskoga na sveučilišnoj razini, interesu studenata i mogućnostima daljnjega razvoja programa. U Punta Arenasu ostvaren je posjet Sveučilištu Magallanes, kao i osnovnoj školi Escuela República de Croacia, čiji naziv i identitet svjedoče o dugoj povezanosti toga kraja s hrvatskim iseljeništvom. Ti susreti pružili su širu sliku položaja hrvatskoga jezika i kulture te mogućnosti njihova snažnijeg povezivanja s obrazovnim i kulturnim životom lokalnih sredina. Vrlo važan bio je sastanak s rektorom Sveučilišta Magellanes dr. sc. Joséom Maripanijem i njegovim suradnicima, koji su pokazali veliki interes za suradnju s hrvatskim sveučilištima, ne samo u području učenja i poučavanja hrvatskoga jezika, nego i u području energetike, ekologije ili strojarstva. Posebno dojmljiv bio je sastanak s gradonačelnikom Punta Arenasa Claudijem Radonichem, koji vrlo aktivno djeluje u zajednici i snažno povezuje novu i staru domovinu naših sunarodnjaka na jugu Južne Amerike.

U Veleposlanstvu RH u Santiagu de Chileu

JEZIK KOJI POVEZUJE GENERACIJE

Desetodnevni posjet Argentini i Čileu potvrdio je koliko su neposredni kontakti s učiteljima, učenicima, roditeljima i članovima hrvatskih zajednica važni za razumijevanje stvarnih potreba hrvatske nastave u Južnoj Americi.

Posebnu vrijednost pokazao je praktični dio programa. Stručna znanja nisu ostala samo na razini izlaganja i razgovora, nego su uz radionice i demonstraciju metoda prenesena izravno u učionicu.

Iskustva iz Buenos Airesa i Santiaga potvrdila su da igra, pjesma, pokret, vizualni materijali i praktične aktivnosti mogu biti snažni saveznici u učenju hrvatskoga jezika, posebice među najmlađima. Istodobno, razgovori s učiteljima pokazali su potrebu za kontinuiranom metodičkom podrškom onima koji hrvatski poučavaju u specifičnim uvjetima iseljeničkih zajednica.

Susreti s predstavnicima zajednica i hrvatskih institucija dodatno su pokazali da održivost hrvatske nastave ne ovisi samo o radu učitelja. Ona je usko povezana s vitalnošću hrvatskih udruga, uključivanjem mladih, potporom roditelja, djelovanjem diplomatsko-konzularnih predstavništava te kontinuiranom povezanošću hrvatskih zajednica s institucijama u Republici Hrvatskoj.

Hrvatski jezik tisućama kilometara od Hrvatske ne čuva se samo u udžbenicima. Čuva se u učionici u kojoj dijete uz igru izgovori novu hrvatsku riječ, u pjesmi koju ponese kući, u učitelju koji pronalazi način da mu jezik približi, u obitelji koja tu riječ nastavlja koristiti, ali i u zajednici koja stvara prostor u kojem hrvatski jezik, kultura i pripadnost mogu živjeti.

Upravo se u tim svakodnevnim susretima s jezikom i zajednicom gradi veza novih naraštaja potomaka hrvatskih iseljenika s Hrvatskom – veza koja hrvatski jezik iz naslijeđa pretvara u živu poveznicu među generacijama. M

ENG ***A professional team of Croatian institutions visited Argentina and Chile from September 17 to 27, 2026, to learn about the needs of Croatian schools and communities there. The team held professional seminars for teachers and workshops on Croatian language and culture for children in Buenos Aires and Santiago de Chile, emphasizing learning through play, song, movement, and creative activities. The program also included a visit to Punta Arenas and meetings with parents, representatives of Croatian organizations, diplomatic and consular missions and educational institutions. The visit highlighted the importance of continuous support for teachers and cooperation among families, communities, and Croatian institutions in preserving the language and identity of new generations of emigrants.***

ILUSTRACIJA: MARINA JAGODIĆ

AUTORICA RUBRIKE:
SARA MARĐETKO

Subotom se u Varšavi govori hrvatski

Hrvatska nastava u Poljskoj djeluje u Varšavi od 2012. godine na inicijativu Veleposlanstva RH i prve učiteljice Timee Sákán Škrlin

Tekst i foto: **DR. SC. DENIS CERIĆ**

Hrvatska nastava u Poljskoj djeluje samo na jednome mjestu – u Varšavi. U gradu od gotovo dva milijuna stanovnika, koji je posljednjih desetljeća postao jedno od najvažnijih poslovnih i institucionalnih središta srednje i istočne Europe, hrvatska zajednica je malena. Upravo zato subotnja nastava znači mnogo više od nekoliko sati hrvatskoga jezika: za mnoge obitelji ona je tjedno mjesto susreta s Hrvatskom – i jednih s drugima. Kao geograf, Poljsku često spontano uspoređujem s Hrvatskom. Teritorijem je gotovo šest puta veća, stanovnika ima gotovo deset puta više, a njezino je gospodarstvo posljednjih desetljeća snažno raslo. Samo u 2025. poljski BDP realno je porastao 3,6 posto. Varšava je prirodno postala magnet za međunarodne tvrtke, stručnjake i institucije; ovdje je, primjerice, i sjedište Frontexa, Agencije za europsku graničnu i obalnu stražu. Među ljudima koje posao dovede u poljsku prijestolnicu ima i Hrvata. Prema procjenama kojima raspolaže Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Varšavi, u cijeloj Poljskoj živi tek nekoliko stotina Hrvata, od čega oko dvije stotine u Varšavi. Mnogi su mladi stručnjaci na početku karijere, bez djece ili s djecom koja još nisu školske dobi. Zbog toga je skupina obitelji koje čine našu Hrvatsku nastavu mala, ali vrlo raznolika.

TRI PUTA DO ISTE UČIONICE

Kad promatram obitelji naših učenika, mogu prepoznati tri česte životne priče. U prvoj su mješovite hrvatsko-poljske obitelji koje su Varšavu odabrale kao trajno mjesto života. Jedan je roditelj Hrvat ili Hrvatica, drugi Poljak ili Poljakinja, a djeca najčešće pohađaju redovite poljske škole. Ta djeca najčešće se dobro služe hrvatskim jezikom, a najveći problem je poljski naglasak i

formiranje hrvatskih rečenica po ključu poljske gramatike.

Drugu skupinu čine obitelji koje su u Varšavu dovele međunarodne karijere. Barem jedan roditelj je iz Hrvatske, a radi za veliku međunarodnu tvrtku ili instituciju. Njihova djeca često pohađaju međunarodne škole, primjerice britansku ili američku, jer obitelj ne zna hoće li ih posao za nekoliko godina odvesti u drugu državu ili na drugi kontinent. Ova djeca obično jako dobro znaju hrvatski jezik, ali se često "prebacuju" na engleski jezik te imaju dosta teškoća pri pisanju hrvatskih riječi.

Treća skupina su hrvatske obitelji koje u Varšavi od početka borave "privremeno" – među njima su redovito i djeca djelatnika hrvatskoga veleposlanstva. Njihov boravak traje nekoliko godina, a zatim slijedi povratak u Hrvatsku ili nova diplomatska destinacija. To su djeca koja su uglavnom došla iz hrvatskoga školskog sustava u koji se poslije najčešće vraćaju. Samim tim, izvrsno se služe hrvatskim jezikom i u govoru i u pismu. Sve te različite puteve subotom spaja ista učionica.

Hrvatska nastava u Varšavi organizirana je 2012. godine na inicijativu Veleposlanstva RH i prve učiteljice Timee Sákán Škrlin. Od 2014. godine vodim je ja, dr. sc. Denis Cerić, profesor geografije koji živi i radi u Varšavi. U protekloj školskoj godini 2025./26. nastavu su redovito pohađala 24 učenika, podijeljena u tri skupine prema dobi i razini znanja hrvatskoga jezika. Nastava se održava subotom, po dva školska sata za svaku skupinu, prema Kurikulumu hrvatske nastave u inozemstvu koji propisuje nadležno hrvatsko ministarstvo. Tako je od samog početka Hrvatske nastave u Varšavi.

Nastava se održava subotama u prostorijama Služevskoga doma kulture

No brojke ne objašnjavaju ono najvažnije. Dok su djeca na nastavi u prostorijama Služevskoga doma kulture, njihovi roditelji najčešće su samo nekoliko metara dalje, u kafiću istoga doma kulture. Tamo svake subote razgovaraju, razmjenjuju iskustva, dogovaraju druženja... U gradu u kojem hrvatska zajednica nije dovoljno velika da bi imala svoj klub ili neku drugu instituciju oko koje bi se redovito okupljala, upravo je Hrvatska nastava postala njezino najstabilnije mjesto susreta. To je, po meni, njezina najveća dodana vrijednost.

Važan partner škole je i Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Varšavi

DVA SLAVENSKA JEZIKA: BLISKA, ALI NE TOLIKO KOLIKO MISLIMO

Naša djeca često žive između dva jezika. Hrvatski čuju od jednoga ili oba roditelja i tijekom boravaka u Hrvatskoj, dok je poljski za većinu jezik svakodnevnoga života, prijatelja i redovite škole. Ta kombinacija učitelju donosi vrlo zanimljive situacije. Naime, hrvatski i poljski pripadaju slavenskoj jezičnoj obitelji – hrvatski južnoslavenskoj, a poljski zapadnoslavenskoj grani. Sličnosti su velike: oba jezika imaju padeže i gramatičke rodove, a brojne riječi imaju zajedničke slavenske korijene. Zato Hrvat u Poljskoj i Poljak u Hrvatskoj često već na početku imaju osjećaj da "nešto razumiju". Ako obje strane govore polako i jednostavno, taj osjećaj ponekad doista pomaže.

Ponekad se našalim da Hrvat koji sluša poljski najprije mora naučiti iz riječi ukloniti malo "radijskoga šuma" – sva ona *sz, cz, ś, ć, ź* i druge glasovne kombinacije koje našem uhu isprva zvuče vrlo gusto. Nakon nekog vremena počnu se pojavljivati poznati slavenski korijeni i jezik odjednom više ne djeluje tako stran.

Ali upravo sličnost zna biti i zamka. Učenicima volim pokazivati tzv. lažne prijatelje – riječi koje izgledaju ili zvuče poznato, a znače nešto sasvim drugo. Poljska *godzina* znači sat, poljski *listopad* naš je studeni, a poljska *stolica* nije stolac nego glavni grad. Još je zabavnije kada hrvatsko "slično" podsjeti na poljsko *ślicznie* – "lijepo, prekrasno". A riječ *frajer*, koju u hrvatskome možemo upotrijebiti gotovo kao kompliment, u

Dr. sc. Denis Cerić pokušava jezik povezivati s pričama o Hrvatskoj

poljskome baš i nije nešto što želite čuti o sebi. Takvi primjeri izazivaju smijeh, ali su i odlična nastavna metoda. Djeca brzo zapamte ono što ih iznenadi.

NASTAVA BEZ KLASIČNE FORMULE

Učenje jezika u dijaspori ne može izgledati kao još jedan redoviti školski predmet. Djeca na nastavu dolaze u subotu, nakon cijeloga tjedna provedenog u poljskoj ili međunarodnoj školi, pa im treba ponuditi razlog da se toj suboti vesele. Zato nastojim jezik povezivati s pričama o Hrvatskoj. S mlađima se puno crta, glumi, pjeva i igra; sa srednjom skupinom radimo kvizove, plakate, kraće književne tekstove i projekte, a stariji više istražuju i raspravljaju. U protekloj smo godini govorili o hrvatskim sportašima i poznatim osobama, tradicijskim jelima, narodnim običajima, mitovima i legendama, prirodnoj i kulturnoj baštini, nacionalnim parkovima, UNESCO-ovim dobrima, hrvatskoj povijesti i književnosti. Kao geograf, naravno, rado "prokrijumčarim" u kurikul i nešto geografije. Važno je da je na hrvatskome i o Hrvatskoj. Veliki izazov je nedostatak suvremenoga kompleta udžbenika i radnih bilježnica prilagođenih tako različitim skupinama učenika hrvatske nastave u inozemstvu. Zbog toga velik dio materijala izrađujem sam – radne listove, prezentacije, kvizove, igre i prilagođene tekstove. Koristimo i digitalne alate poput Kahoota, WordWalla, Prezija i Geniallyja. Cilj je jednostavan: da se hrvatski ne doživljava samo kao jezik koji "moramo učiti jer mama ili tata tako

TKO JE UČITELJ?

Dr. sc. Denis Cerić rođen je u Zagrebu, gdje je završio studij geografije, nastavnički smjer. Od 2012. živi u Varšavi, a od 2014. radi u Institutu za geografiju i prostornu organizaciju Poljske akademije znanosti, danas kao docent. Doktorirao je društveno-ekonomsku geografiju i prostorno planiranje. Prije znanstvene karijere radio je u turizmu kao voditelj turističkih proizvoda, turistički pratitelj i vodič, a iskustvo predavača ima i na visokom učilištu. Hrvatsku nastavu u Varšavi vodi od 2014. Oženjen je Poljakinjom i otac dvoje djece koja također pohađaju Hrvatsku nastavu.

Velik broj materijala za nastavni program učitelj izrađuje sam

želе“, nego kao jezik na kojem se može otkriti nešto zanimljivo i kojim možemo subotom porazgovarati s vršnjacima.

ŠKOLA KOJA IZLAZI IZ UČIONICE

Jednom godišnje, pred kraj nastavne godine, učionicu potpuno zamijenimo parkom. Na našem susretu na Pole Mokotowskie djeca sudjeluju u kvizovima, sportskim igrama i zajedničkim aktivnostima na otvorenome. To je jedan od dana kojemu se posebno vesele.

Važan partner škole je i Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Varšavi. U njegovim prostorijama održavamo neke od najvažnijih zajedničkih trenutaka, poput proslave Svetoga Nikole, kada učenici pripremaju pjesme i predstavu, ili završnoga susreta i podjele učeničkih knjižica. Veleposlanstvo uključuje obitelji i u druge hrvatske kulturne i društvene događaje, od obilježavanja Dana državnosti do zajedničkoga gledanja utakmica hrvatskih reprezentacija. Ponekad se dogodi i nešto što djeca dugo pamte. Kada su Hrvatska i Poljska igrale nogometnu utakmicu u Varšavi, za naše smo učenike uspjeli nabaviti ulaznice za susret, a do njih nije bilo jednostavno doći. Učenici se povremeno uključuju i u likovne i literarne natječaje, a u lipnju 2026. ima-

Učenici uče i o hrvatskim sportašima i životu u Hrvatskoj

li smo posebno zanimljiv “školski dan“: u goste nam je došla ekipa Hrvatske radiotelevizije. Djeca su u Veleposlanstvu pripremila program, a nastala je i televizijska reportaža o Hrvatima u Poljskoj i našoj nastavi (https://youtu.be/M7XvCI9mdM8?si=AUs9YBoZB1WUtnnU). Za mali školski kolektiv udaljen više od tisuću kilometara od Hrvatske bio je to lijep osjećaj: nekoliko minuta hrvatske Varšave stiglo je pred gledatelje u domovini.

VIŠE OD JEZIKA

Kada sam 2014. preuzimao Hrvatsku nastavu, učinio sam to na nagovor male hrvatske zajednice u Varšavi. Po struci sam geograf i znanstvenik, prije dolaska u Poljsku radio sam u turizmu, a poučavanje je uvijek bilo važan dio mojega profesionalnog života. Danas i moja vlastita djeca pohađaju Hrvatsku nastavu. Nakon svih ovih godina najviše me motivira ono što se ne može jednostavno upisati u godišnje izvješće: djeca koja se raduju dolasku, roditelji koji ostaju razgovarati i nakon nastave, prijateljstva koja nastaju između obitelji i činjenica da se hrvatski u Varšavi ne čuva samo kao predmet, nego se njime živi. U velikome gradu i maloj zajednici škola je tako postala naš mali komadić Hrvatske. Subotom se ondje uči pravopis, čita, piše i ponavlja gramatika. Ali se jednako tako priča o baki u Zagrebu, ljetu na Jadranu, utakmici reprezentacije, putovanju u Dalmaciju ili Slavoniju, receptu koji je netko donio od kuće. Zato bih roditeljima koji razmišljaju trebaju li uključiti dijete u Hrvatsku nastavu rekao nešto vrlo jednostavno: dijete ondje neće dobiti samo još jedan sat jezika, dobit će prostor u kojem je sasvim prirodno odrastati između dviju zemalja, dvaju jezika i dviju kultura – i u kojem će upoznati drugu djecu koja to razumiju bez ikakva dodatnog objašnjavanja.

NEKOLIKO SLIČNIH RIJEČI KOJE ZNAČE NEŠTO POSVE DRUGO

Poljski	Hrvatski “blizanac“	A značenje je...
godzina	godina	polj. sat, hrv. godina
listopad	listopad	polj. studeni, hrv. listopad
stolica	stolac	polj. glavni grad, hrv. stolac
ślicznie	slično	polj. lijepo, prekrasno, hrv. na sličan način
frajer	frajer	polj. naivac, lakovjerna osoba, hrv. kolokvijalno frajer, tip
jutro	jutro	polj. sutra, hrv. jutro
brak	brak	polj. nedostatak/nema, hrv. brak
droga	droga	polj. put/cesta, hrv. opojna droga
lepszy	ljepši	polj. bolji, hrv. ljepši
puszka	puška	polj. limenka/konzerva, hrv. puška
kosiarka	košarka	polj. kosilica, hrv. košarka

ENG *Croatian language instruction in Poland has been offered since 2012 at the country's only location, Warsaw. Although a relatively small number of Croats live in the Polish capital, Croatian language instruction plays an important role in preserving the Croatian language, culture and national identity among the youngest members of the Croatian community. The Saturday gatherings are not only an opportunity to learn the mother tongue, but also to socialize, connect Croatian families and nurture ties with the homeland. According to the Embassy of the Republic of Croatia, several hundred Croats live in Poland, including about 200 in Warsaw.*

Priča o tradiciji, identitetu i okusima uz recepte

Martina Horvat kuharicom *Zagreb at the Table – A Taste of Tradition* stranim čitateljima, turistima i hrvatskom iseljeništvu približava recepte, obiteljske uspomene i kulturološku vrijednost domaće zagrebačke kuhinje.

Martina i njezina kći Dunja Horvat Weitner posjetile su Hrvatsku maticu iseljenika

Tekst: **ŽELJKA SABLIĆ ODRLJIN**
Foto: **FILIP MARINOVIĆ I USTUPLJENE FOTOGRAFIJE**

U vrijeme kada se gastronomska scena Hrvatske nerijetko otvara svjetskim kuhinjama, Martina Horvat odlučila je učiniti suprotno – predstaviti upravo ono domaće. Svojom kuharicom "Zagreb at the Table - A Taste of Tradition" na engleskom jeziku koja je posvećena zagrebačkoj kuhinji želi stranim čitateljima približiti bogatstvo lokalne kulinarske tradicije, ali i sačuvati dio identiteta koji se sve češće gubi u ubrzanom načinu života. "Odlučila sam napisati kuharicu na engleskom kako bih tradicionalnu zagrebačku kuhinju predstavila što većem broju ljudi na njima poznatom jeziku", objašnjava autorica. Dodaje kako je projekt nastao i kao svojevrsna reakcija na veliki broj restorana koji nude jela stranih kuhinja. "Ja sam svojom knjigom htjela promovirati upravo našu tradicionalnu kuhinju", ističe.

Kuharica je ponajprije namijenjena stranim posjetiteljima Zagreba i Hrvatske, koji u njoj mogu pronaći originalan suvenir, ali i vrijedan uvid u lokalnu gastronomiju. Autorica smatra da bi knjiga mogla biti zanimljiva i hrvatskom iseljeništvu te njihovim potomcima koji žele bolje upoznati kulinarske korijene svojih obitelji. A Martina sama zna kako je živjeti izvan Hrvatske. U Kanadi je provela osam godina, a upravo joj je boravak u iseljeništvu pomogao da osvijesti vrijednost vlastite tradicije.

"U Kanadi sam živjela s obitelji dok sam bila djevojka. Tamo je moja mama kuhala isto što je kuhala u Zagrebu. Učila sam od nje svaki dan i ona mi je bila živi primjer zagrebačke kuhinje – pomagala sam joj i pratila pozorno što radi. Osvijestila sam našu tradiciju, koju sam uzimala zdravo za gotovo tek kad smo stigli u Kanadu. Dok smo živjeli u Hrvatskoj, glavni obrok uvijek je bio ručak, a u Kanadi je to bila večera jer je većina ljudi radila do 5 ili 6 popodne, pa smo se i mi tomu morali prilagoditi. Čudilo me i da se juhe vrlo rijetko kuhaju i to uglavnom iz konzervi, što je nama bilo nezamislivo. U Kanadi se tada jelo mnogo više mesa nego u Hrvatskoj, a trend gotove hrane (*TV dinner*) bio je vrlo popularan. Bilo mi je neobično i da se salata jede prije glavnog jela, a ne zajedno s glavnim jelom kao kod nas. Doručak u Kanadi često se sastojao od raznih pahuljica iz kutije prelivenih mlijekom, dok smo mi bili navikli na kruh premazan maslacem i džemom. Život u drugoj kulturi osvijestio mi je mnoge razlike", ističe Martina, te dodaje kako je u studentskim godinama voljela ići s prijateljima u restorane i isprobavati nepoznata jela drugih kultura. "Možda će zvučati nevjerojatno, no nikada za svog osmogodišnjeg boravka u Kanadi nisam pojela ni jedan jedini hamburger! Na Sveučilištu UBC u Vancouveru, gdje sam studirala, nastava je obično trajala cijeli dan i svaki sam dan za ručak jela sendvič od jaja ili tune na tostu, ili pak sendvič od pržene slanine s rajčicom, a ako sam imala novca, kupila bih krišku kolača od banane ili *muffin*. Topli obrok sam jela tek nakon povratka kući", kaže Martina.

Engleski jezik bio je logičan izbor za kuharicu jer je autorica željela na jednome mjestu okupiti znanje o zagre-

Zagrebački klasici - zapečene štrukle...

...i abšmalcane mahune

bačkoj kuhinji dostupno široj međunarodnoj publici. "Na internetu ima dosta recepata naših jela na engleskom jeziku, ali su uglavnom raštrkani. Moj cilj bio je da ono što znam objedinim u knjigu", objašnjava. Recepte je birala oslanjajući se ponajprije na obiteljsku tradiciju. "Napravila sam popis jela vodeći se odabirom onoga što mi je blisko iz vlastitog života", kaže. U tome su joj pomogle uspomene i kulinarsko znanje majke, bake i svekrve, rođenih Zagrepčanki i vrsnih kuharica, stoga je većina recepata u knjizi iz obiteljskog nasljeđa. Proces nastanka knjige trajao je nekoliko godina. Autorica je gotovo sva jela sama kuhala i fotografirala, a u projektu su sudjelovali i članovi obitelji te prijatelji. Posebno mjesto pripada njezinoj kćeri Dunji, koja je urednica knjige.

"Dvije osobe vide više i bolje nego jedna sama", kaže autorica. "Moja je kći bila savjetnica, kritičarka i pronalazačica boljih rješenja, posebice u fotografiji i konačnoj verziji teksta." Među omiljenim receptima izdvaja pohanu piletinu s rizi-bizijem, jelo koje ju podsjeća na djetinjstvo, ali i tradicionalne klasike poput sarme i punjene paprike. Od slastica posebno mjesto zauzima orehnjača koju, kako kaže, priprema za sve blagdane tijekom godine. Ipak, uz predstavljanje recepata, knjiga nosi i snažnu poruku o promjenama prehrambenih navika novih generacija.

"Kad sam bila mala, mama je svaki dan kuhala svježi obrok i tako je nastavila do duboke starosti. U posebnim prilikama danas odem prijateljima iz moje generacije na ručak ili na neko obiteljsko gospodarstvo u okolici Zagreba, gdje se mogu najesti tradicionalne domaće hrane kakvu sam opisala u knjizi.

U knjizi su recepti zagrebačkih jela koje je Martina sama kuhala i fotografirala

Djelomično sam i zbog mladih (svi znaju dovoljno engleski) napisala knjigu iz koje mogu nešto naučiti i biti ponosni da i mi imamo svoga konja za trku kad se radi o hrani. Mogu sa sigurnošću reći da su generacijske razlike po pitanju hrane, njezine kulturološke vrijednosti i zdravstvene funkcije, goleme", kaže Martina i dodaje kako primjećuje da mladi sve rjeđe kuhaju i sve češće posežu za brzom hranom.

"Na žalost, razlike postoje i velike su. Dok sam radila kao profesorica u školi stranih jezika, kad bih pitala mlade što najviše vole jesti, odgovor je uvijek bio – hamburger i pizzu! Pazite, bilo je to još prije ovih najnovijih okolnosti u svijetu koje po pitanju hrane nameću jednu, rekla bih, nerazumnu uniformiranost prehrane mladima. Jede se s nogu, kupuje se u pekarnicama, djeca često dođu u školu bez doručka, a ručak koji im je priredila mama dan prije ostane nepojeden. Smatram da je tomu tako jer majke rade cijeli dan, a često nema ni bake. Nedjelja je vjerojatno jedini dan kad se obitelj okupi oko stola. Preplavi me žalost kad vidim silne dostavljače hrane. Čini mi se da se u kućanstvima kuha puno manje nego prije", govori autorica ove kuharice.

Upravo zato vjeruje da knjige poput njezine mogu imati važnu ulogu u očuvanju kulturnog identiteta. "Kulinarstvo je apsolutno jedan od važnih načina očuvanja identiteta i svi se narodi trude pokazati, slaviti i biti ponosni na svoju hranu", naglašava. Kada čitatelji otvore njezinu kuharicu, nada se da će osjetiti više od samih recepata. "Nisam pisala samo recepte, već sam nastojala dati i osobna iskustva i kulturološke podatke koji bacaju više svjetla na lokalnu kuhinju", ističe. Iako ne planira nastavak ni proširenje na druge hrvatske regije, uvjerena je u to da zagrebačka kuhinja zaslužuje svoje mjesto na međunarodnoj gastronomskoj karti. "Pisala sam o zagrebačkoj kuhinji, o kojoj sve znam, a knjiga je moja osobna priča", zaključuje Martina.

ENG ***At a time when Croatia's culinary scene is often opening up to world cuisines, Martina Horvat decided to take an opposite approach – to present the local. With her English-language cookbook "Zagreb at the Table - A Taste of Tradition," dedicated to Zagreb cuisine, she is striving to bring the richness of the local culinary tradition closer to foreign readers while also preserving a part of the identity that is often lost in today's fast-paced lifestyle. The process of preparing the book itself took several years. The author prepared and photographed almost all the dishes herself, with family members and friends also participating in the project. A special role was played by her daughter, Dunja, who is the book's editor.***

Počele nominacije za 21. Večernjakovu domovnicu

Hrvati diljem svijeta pozvani su da do 15. studenoga predlože uspješne pojedince, udruge i klubove za prestižnu iseljeničku nagradu, čija svečana dodjela će biti održana u veljači 2027. godine u Bad Homburgu

Dobitnici Večernjakove domovnice 2026. godine

Od 15. listopada 2026. godine započelo je prikupljanje nominacija za 21. izdanje Izbora najpopularnijih Hrvata izvan domovine i dodjelu prestižne nagrade Večernjakova domovnica (Kroatischer Heimatpreis), koju zajednički organiziraju Fenix-magazin i Večernji list. Ovogodišnji nominacijski postupak započinje nešto ranije zbog održavanja završne svečanosti u veljači 2027. godine u njemačkome Bad Homburgu. Riječ je o jednoj od najpoznatijih manifestacija hrvatskog iseljeništva, koja već dva desetljeća okuplja uspješne i istaknute Hrvate iz različitih dijelova svijeta, promiče njihova postignuća te pridonosi jačanju povezanosti hrvatskih zajednica s domovinom. Organizatori pozivaju pojedince, hrvatske iseljeničke udruge, klubove i zajednice iz cijeloga svijeta, od Europe i Amerike do Australije i Novoga Zelanda, da predlože kandidate koji su se tijekom 2026. godine istaknuli svojim radom, talentom, uspjesima i doprinosom hrvatskoj zajednici.

Kao i prethodnih godina, kandidati se predlažu u kategorijama sporta, glazbe, glume i spektakla, a izbor uključuje i nagrade za najpopularniju hrvatsku udrugu te najznačajniji događaj godine. O dobitnicima odlučuju čitatelji i stručni žiri, dok najpopularniju osobu godine bira stručni žiri. Nominacije se mogu dostaviti do 15. studenoga 2026. godine na adrese elektroničke pošte organizatora: Fenix-magazin: *fenix@fenix-magazin.com* i Večernji list: *dojavi@vecernji.net*.

Nakon završetka nominacijskog postupka stručni žiri pregledat će pristigle prijedloge i utvrditi popis kandidata, nakon čega slijedi internetsko glasovanje čitatelja Fenix-magazina i Večernjeg lista, koje se tradicionalno provodi u tri kruga. Tijekom proteklih 20 godina u Izboru najpopularnijih Hrvata izvan domovine predstavljeno je više od 2.000 kandidata, a nagradu Večernjakovu domovnicu primilo je oko 300 sportaša, glazbenika, glumaca i drugih istaknutih pojedinaca iz hrvatskog iseljeništva. Svečana dodjela nagrada u Bad Homburgu prerasla je tijekom godina u značajno okupljanje hrvatskog iseljeništva, na kojem se susreću uspješni pojedinci, predstavnici hrvatskih udruga i zajednica te ugledni gosti iz političkog, kulturnog, sportskog i društvenog života Hrvatske i inozemstva. Osim što odaje priznanje pojedincima i organizacijama za njihove uspjehe, Večernjakova domovnica pridonosi njihovoj vidljivosti u hrvatskoj javnosti, potiče međusobno povezivanje te afirmira stvaralački, kulturni i društveni doprinos Hrvata izvan Republike Hrvatske. Organizatori stoga pozivaju sve koji u svojim sredinama poznaju uspješne i zaslužne pojedince, udruge ili klubove da ih nominiraju i tako pridonesu prepoznavanju njihova rada i postignuća. *(Izvor: Fenix-magazin / Marijana Dokoza, Foto: Fenix-magazin / Željko Cindrić)*

ENG ***As of October 15, 2026, nominations are open for the 21st edition of the Most Popular Croats Living Abroad and the prestigious "Večernjakova Domovnica" Award, jointly organized by Fenix-magazin and Večernji list. The organizers invite individuals, Croatian diaspora organizations, clubs, and communities worldwide to nominate candidates who have distinguished themselves through their work, talent, achievements, and contributions to the Croatian community in 2026. The submission deadline for nominations is November 15.***

Quo Vadis, Bosno i Hercegovino?

Koliko je god to postalo svagdanje, još je više potrebno isticati da država Bosna i Hercegovina može biti postojana i uspješna jedino ako njezina tri naroda budu u bitnome i pravednome odnosu svoji na svome s osiguranim ljudskim i narodnim pravima. Na taj način onda mogu izgrađivati zajedničku državu i pridonositi široj, europskoj zajednici

Piše: **FRA ŠIMUN ŠITO ĆORIĆ**
s_coric@bluewin.ch

Na žalost, još uvijek smo daleko od toga i ne zna se kad će biti bolje. Odnos bošnjačkih političkih predvoditelja prema hrvatskome narodu u Bosni i Hercegovini natjerao je uglednoga bošnjačkoga političkog analitičara Damira Omerbegovića da hrabro i pronicljivo progovori o tome, shvaćajući da takav bošnjački stav jednako škodi i samim Bošnjacima.

Sami Hrvati, koji su politički i općenito kulturalno stiješnjeni u kut u BiH, i u takvim nedemokratskim okolnostima više su nesložni nego složni. Drugo bi bilo da živimo u slobodnome demokratskom natjecanju, a ne pod nametanjem uvijek drugih gospodara i upravitelja. Eno vidimo i u Republici Srpskoj gdje su Hrvati prema posljednjem popisu 2013. spali na 2,41% ukupnog stanovništva, a danas još i na manje, čak četiri hrvatske grupacije bore se za jedno vodeće mjesto u političkom životu RS. A svi oni znaju, kad se razbije tako malobrojno hrvatsko biračko tijelo na četiri strane, da vjerojatno neće nitko od njih moći dobiti ga ili će političke ujdurme imati "svoga Hrvata" na tome mjestu. A da ne spominjemo da je slično i u političkome životu Hrvata u FBiH.

Spomenuti bošnjački analitičar Omerbegović detektirao je odnos Bošnjaka prema najstarijem, ali i najmalobrojnijem narodu u BiH. Čini se kako je vidio da je bošnjačkim predvoditeljima stao sat u turskim vremenima ili najbliže u onim 90-ima prošlog stoljeća, pa i danas nizom opasnih poruka razaraju ionako prilično razorene odnose Hrvata i Bošnjaka. Tako ponovno slušamo tvrdnje kako su Hrvati tek gosti u BiH, da je osmanlijska okupacija donijela civilizaciju u BiH, pa kako se ratnički potpaljuje da se na izborima bira između Armije BiH i HVO-a, zatim inzistira na temama koje nose najveći naboj ratnih zločina i razrađuje teza da vodeće hrvatske, ali i srpske stranke treba odstraniti iz vlasti. Omerbegović je jasno predočio takve bošnjačke pristupe srednjovjekovnoj i današnjoj Bosni: "Posebno mi je licemjerno kada upravo mi Bošnjaci sebi umišljamo da smo direktni i ekskluzivni nasljednici kraljevstva koje je palo pod Osmanlije, dok smo istovremeno stoljećima gradili identitet upravo unutar osmanskog i islamskog civilizacijskog kruga. Današnja bošnjačka potreba da se srednjovjekovna Bosna predstavi kao gotovo isključivo bošnjačka historijska prethodnica nije ozbiljna historiografija, nego ideološka konstrukcija. To nije nikakva ljubav prema našoj historiji, nego njeno bezobrazno prisvajanje." Stoga opominje da Bošnjaci ne mogu "veličati imperij koji je uništio bosansku državu", a onda glumiti ekskluzivnog nasljednika te države. Osvrnuo se i na položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini i njihovo pravo da Bosnu smatraju dijelom vlastitoga povijesnog nasljeđa nasuprot bošnjačkome nacionalnom mitu: "Još je gore kada se Hrvatima iz BiH danas na svakom ćošku pokušava osporiti pravo da u srednjovjekovnoj Bosni vide i svoj povijesni temelj. Ako je itko kroz kontinuitet vjere, kulture, samostana, arhiva i kolektivnog pamćenja sačuvao nit s tom Bosnom, onda su to upravo franjevci i katoličko stanovništvo iz kojeg u velikoj mjeri potječu današnji Hrvati Bosne i Hercegovine."

Spomenuo je i suvremene interpretacije povijesti uz predstavljanje srednjovjekovne Bosne spomenicima i kipovima: "Iz te se prošlosti uredno ‚pročišćava' ono što danas ne odgovara, kršćanski karakter epohe umanjuje, politička i kulturna stvarnost falsificira, a simboli frankenštajnski sastavljaju samo da bi nam izgledali kao prirodni produžetak današnjeg bošnjaštva." Dodaje da time Bošnjaci uklanjaju ili umanjuju elemente iz prošlosti kako bi ih "ugurali" u svoje današnje identitetske obrasce.

U svakom slučaju, jedan ovakav snažan glas s bošnjačke strane koji se prenio na sve strane daje nadu da će ipak poštenje i pamet dugoročno nadvladavati sve bošnjačke zulumske postupke i planove.

Stajališta iznesena u autorskim kolumnama i komentarima ne odražavaju stajališta uredništva, već su to osobna stajališta autora pojedine kolumne i komentara.

Kukinj – tri stoljeća bošnjačkih Hrvata

Monografija "Kukinj – tri stoljeća bošnjačkih Hrvata" objavljena je u nakladi Hrvatske samouprave Kukinja. Monografiju je osmislila i uredila Branka Pavić Blažetin, koja je autorica pet od ukupno sedam velikih poglavlja monografije, deset potpoglavlja te antologije fotografija

Monografija je četvrta u nizu knjiga o hrvatskim zajednicama u Mađarskoj koju je uredila Branka Pavić Blažetin

Tekst: **DR. SC. STJEPAN BLAŽETIN**
Foto: **USTUPLJENE FOTOGRAFIJE**

Za suradnju na monografiji urednica je pozvala dr. sc. Ernesta Barića, autora poglavlja "Kukinj – bošnjački Hrvati", te Milicu Klaić Tarađija, autoricu poglavlja "'Križ Božji' – vjerski život nekadašnjih i današnjih Kukinjčana". Lekturu i korekturu monografije potpisuje dr. sc. Maja Matijević. Monografija na 304 stranice četvrta je u nizu knjiga o hrvatskim zajednicama u Mađarskoj koje je Branka Pavić Blažetin uredila od 2016. godine. Nakon monografija o Kozaru, Salanti i Katolju knjiga o Kukinju donosi povijest i život hrvatske zajednice u Kukinju.

Branka Pavić Blažetin napisala je poglavlja i potpoglavlja nose sljedeće naslove: "Povijest kukinjskih Hrvata od dolaska do danas", "U zrcalu mađarskog tiska", "Kukinj kao inspiracija", "Škola u Kukinju i okolici", "Deset razgovora" (s deset potpoglavlja: Marko Semeljac, Katica Stanić Perkina, Anica Tarađija Štandovar i Ivo Štandovar, Marica Jakobović Kamarić, Sestre Marica i Anica Horváth – Matanove, Marica Pavlović, Marica Horvat Mali, Anica Štandovar Bošnjak, Đuro Tarađija, Ivo Grišnik). Nakon njih slijede poglavlja "Hrvatska (narodnosna) samouprava Kukinja" i "U Kukinju do koljena blato...". Knjigu otvara urednički tekst "Podno Mostara", a tu je i poglavlje "Antologija fotografija" urednice Pavić Blažetin. Pogovor pod naslovom "Nem csak egy könyv a sok közül" napisala je Júlia Máli. Omot krasi fotografija Lászlóa Körtvélyesija. Monografija nije samo zbir povijesnih podataka i fotografija nego i vrijedan zapis o ljudima, njihovim obiteljima, vjeri, jeziku, školstvu i svakodnevnom životu – o jednom malom mjestu čija je hrvatska priča dio šire povijesti bošnjačkih Hrvata u južnoj Mađarskoj. Urednica Pavić Blažetin u uvodniku piše: "Povijest kukinjskih Hrvata dio je velike povijesti bošnjačkih Hrvata u južnoj Mađarskoj. To je priča o seobama i ostanku, o prilagodbi i ustrajnosti, o vjeri koja je okupljala zajednicu i identitetu koji se čuvao unatoč mnogim promjenama Ovo je priča o ljudima. O njihovim radostima i brigama, svakodnevici i blagdanima, odlascima i povratcima, o životu. U njoj se ogledaju velike europske migracije, ratovi, političke promjene i društveni procesi. No iznad svega stoje sudbine običnih ljudi. Upravo su oni pravi junaci ove knjige. Sjećanja se čuvaju i pričama. A ova je knjiga jedna od tih priča." Uime nakladnika, Hrvatske samouprave Kukinja, predsjednica Renata Božanović naglasila je: "Okupili smo se povodom jednog za naše selo posebno važnog i svečanog događaja – predstavljanja knjige 'Tri stoljeća bošnjačkih Hrvata'. Ovo je trenutak u kojem se prisjećamo vlastite prošlosti, svojih korijena i ljudi koji su kroz stoljeća svojim životom, radom, običajima i ljubavlju prema svome kraju stvarali ono što danas nazivamo svojim domom. Zato je ova knjiga za nas posebno vrijedna. Ona nam pomaže da ne zaboravimo odakle dolazimo i da budućim generacijama ostavimo trag o ljudima i vremenu koji su oblikovali našu hrvatsku zajednicu."

ENG ***The monograph "Kukinj – tri stoljeća bošnjačkih Hrvata" was published by the Croatian Self-Governing Body in Kukinj. The monograph was conceived and edited by Branka Pavić Blažetin, who is the author of five of the monograph's seven major chapters, ten subchapters and an anthology of photographs. The monograph is not only a collection of historical data and photographs, but also a valuable record of people, their families, religion, language, education and everyday life – a small town whose Croatian story is part of the wider history of the "bošnjački Hrvati" in southern Hungary.***

Brzo, lako i zanimljivo ovladajte temeljima hrvatskoga jezika učite kada želite i gdje želite

A fast, easy and interesting way to learn the basics of Croatian. Learn when and where you want.

Sveučilište u Zagrebu

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA

srce

HiT-1

Prvi sveučilišni on-line tečaj hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika

The first on-line course of Croatian as second and foreign language

Proljetni semestar / *Spring semester*

1. ožujka – 23. svibnja 2027.
(prijave do 19. veljače 2027.)

March 1 – May 23, 2027
(application deadline is February 19, 2027)

Jesenski semestar / *Autumn semester*

13. rujna – 5. prosinca 2027.
(prijave do 3. rujna 2027.)

September 13 – December 5, 2027
(application deadline is September 3, 2027)

- **7 nastavnih cjelina u sustavu MoD (utemeljen na Moodlu)**
- **150 nastavnih aktivnosti**
- **24 sata online nastave uživo**
- **iskusni lektori, stručnjaci za hrvatski kao ini jezik**
- **interaktivan, komunikacijski i individualiziran pristup učenju jezika**
- **mogućnost stipendije**

- *7 learning units in the Moodle-based e-learning system*
- *150 learning activities*
- *24 hours of real-time communication online*
- *experienced language instructors, specialists in Croatian as L2*
- *an interactive, communicative and individual approach to language learning*
- *the possibility of a scholarship*

Pogledajte videopriloge o tečaju na mrežnoj stranici
Look at videos about the course at web page
www.matis.hr

Obavijesti i upisi
additional information and enrollment:
ecroatian@unizg.hr

ČITAJMO MATIČIN LJETOPIS NOVE GENERACIJE!

Izišao je novi svezak Matičina ljetopisa Hrvatskog iseljeničkog zbornika za 2026. U šest tematskih cjelina, koje su naslovljene *Znaci vremena, Kroatistički obzori, Mostovi, Povjesnica, Znanost* i *Nove knjige,* donosi 29 raznorodnih bogato ilustriranih autorskih priloga iseljeničke tematike. Iako izrastao na tradiciji najčitanijih preporodnih kalendarskih knjiga, Matičin se ljetopis Hrvatski iseljenički zbornik s internetskom epohom prometnuo u potpuno modernu medijsku formu o suvremenom hrvatskom kulturnom zajedništvu na globalnoj razini. Posrijedi je sintetsko znanstveno-popularno djelo u kojem je skupina odabranih kroatista, jezikoslovca, etnologa te povjesničara umjetnosti, povjesničara i sociologa obradila stvaralaštvo Hrvata izvan RH kroz prošlost i sadašnjost, uključujući recentne interkulturalne manifestacije u kojima sudjeluju ljudi hrvatskih korijena.

Građa ovogodišnjeg Matičina ljetopisa, raspoređena na 404 stranice, govori o rezultatima znanstvenih istraživanja vanjskih migracija i kulturološkim postignućima raseljenih hrvatskih građana. Autori, njih ukupno 29, svjesno su odbacili stručni diskurs i "ispričali priču" o jednom stvarnom složenom migrantskom fenomenu, svima prihvatljivu i – zanimljivu!